

อภินันทนาการ

สำนักหอสมุด

ศึกษาระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

เพ็ญพรรณ โกมลมิศร์

สำนักหอสมุด	มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์
วันลงทะเบียน	10 ส.ค. 2550
เลขทะเบียน	51.41.356
เลขเรียกหนังสือ	ป. DC
	รศ.

Prisi
๗๙๙๗๙
๒๐.๑๙

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา
ตุลาคม 2549
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

คณะกรรมการและคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยได้พิจารณาวิทยานิพนธ์
ของนางสาวเพ็ญพรรณ โกมลมิศร์ เรื่อง "ศึกษาระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ
วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร" แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

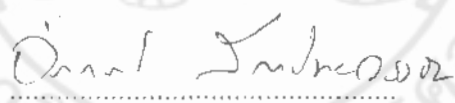
(รองศาสตราจารย์ ดร.จิรวัดmani พิระสันต์)
ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

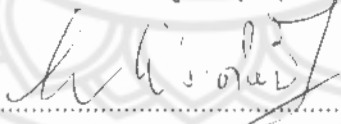
(รองศาสตราจารย์สุทธิชัย ยิ่งสุข)
กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

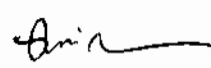
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนวยการ พิรุณสาร)
กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.จิราภรณ์ สถาปนาวรรณนะ)
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(รองศาสตราจารย์นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์)
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณินิจ ภูพัฒน์วิบูลย์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ตุลาคม . 2549

ประกาศคุณูปการ

กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.จิระวัฒน์ พิระสันต์ ประธานที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์รองศาสตราจารย์สุทธิชัย ยังสุข ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ พิรุณสาร
คณะกรรมการที่ปรึกษา และคณาจารย์ทุกท่าน ที่คอยให้คำแนะนำ และคำปรึกษาอันดียิ่งทำให้
วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอบพระคุณคณะกรรมการบริหารวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร เจ้าหน้าที่จาก
หน่วยงานต่างๆ ทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์เป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลทำ
วิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอบคุณอรุณี ไชยสงครามที่เป็นแรงผลักดันอันสำคัญยิ่งทำให้ได้เรียนปริญญาโท
ขอบคุณหลวงพี่ทุกคนสำหรับกำลังใจ ความช่วยเหลือ ความเป็นเพื่อน ตลอดเวลาที่เรียนด้วยกัน
มา ขอบคุณศรีอรุรา เสือทะยาน เลขาตาโต ใจดี ทำให้ช่วงเวลาที่อยู่พิษณุโลกไม่เหงาเลย ขอบคุณ
สุวีรัตน์ ไชยสงครามน้องสาวน่ารัก ช่างพูด ผู้ที่คอยสร้างสีสันให้กับชีวิต ขอบคุณกานต์ ทองบริสุทธิ์
ที่ช่วยนำธรรมะมาเผยแพร่ และขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานชิ้นนี้ทุกคน

และสุดท้ายที่สำคัญความสำเร็จครั้งนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากขาดคุณย่าอัมพา
โกมลมิศร์และสมาชิกครอบครัวโกมลมิศร์ทุกคน คุณแม่ผ่องเพ็ญ เมฆฉาย ที่ทำงานหนักและ
เหนื่อยเพื่อส่งเสียลูกจนเรียนจบและทำให้มีทุกวันนี้ ด้วยความรัก ความห่วงใย

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาค้นคว้าฉบับนี้ ขอมอบและอุทิศแด่ผู้มี
พระคุณทุกๆ ท่าน

เพ็ญพรรณ โกมลมิศร์

- ชื่อเรื่อง : ศึกษากระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ
วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร
- ผู้วิจัย : นางสาวเพ็ญพรรณ โกมลมิศรี
- สถานที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.จิรวัดน์ พิระสันต์
- กรรมการที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์สุทธิชัย ยังกูช
: ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ พิภูณสาร
- ประเภทสารนิพนธ์ : วุฒยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2549

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษากระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร โดยทำการศึกษาระบบการจัดการท่องเที่ยว 6 ระบบด้วยกัน ได้แก่ ระบบการจัดการข้อมูล ระบบการดำเนินงาน ระบบปฏิบัติการ ระบบการเงิน ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และระบบการตลาด เพื่อนำมาอธิบายรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยจากการเก็บรวบรวมเอกสาร และการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร และกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องภายนอกวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยทำการรวบรวมและวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่ทำการศึกษาและนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลจากการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีคณะกรรมการบริหารงานวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทในการดูแลจัดการแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากมีศักยภาพที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานทั้งด้านทรัพยากรบุคคลากร งบประมาณในการพัฒนา ทำให้การดำเนินงานในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทั้ง 6 ระบบของคณะกรรมการบริหารงานวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีบทบาทที่ชัดเจนและมีความเป็นเอกเทศสูง การประสานขอความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ จึงมีน้อย นอกจากกรมศิลปากรที่ 6 (สุโขทัย) และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราชที่ทำหน้าที่ในการดูแลอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุภายในวัด ซึ่งผลจากการวิจัยการจัดการท่องเที่ยวทั้ง 6 ระบบสามารถอธิบายได้ว่ารูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

รวมวิหารที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีการดำเนินงานในเรื่อง การเผยแพร่ การบริการ การจัดการดูแล การพัฒนา การอำนวยความสะดวก การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว

Title : THE CULTURAL TRAVEL PLACE MANAGEMENT SYSTEM
EDUCATION OF WAT PHRASRI RATTANA MAHATAT
WORAMAHAWIHAN

Author : Miss Phenphan Komonmit

Major Adviser : Assoc. Prof.Dr.Jirawat Pirasan

Adviser : Assoc. Prof.Suttichai Youngsung
: Assist. Prof.Aumnuy Pirunsan

Type of Degree : Master of Arts Degree in Social Study (M.A. in Social Studies)
Naresuan University, 2006

Abstract

This research has the aim in the cultural travel place management system education of Wat phrasri rattana mahatat woramahawihan by educating 6 travel management systems. There are information management system, working system, practical system, financial system, human resource management system and marketing system to explain the cultural travel place management method of Wat phrasri rattana mahatat woramahawihan in present. The method to research are from collecting documents and interviewing in half structure form 2 example groups that are the group which is related inside Wat phrasri rattana mahatat woramahawihan and the group which is related outside Wat phrasri rattana mahatat woramahawihan. The researcher collects and analyses the information from a gist that the researcher educates and presents the information by descriptive analysis.

The result from research is cultural travel place of Wat phrasri rattana mahatat woramahawihan has the executive committees of Wat phrasri rattana mahatat woramahawihan who are main organization and has a role to take care of travel place. It has an efficiency to support in resource, personnel and budget in development. It makes working in 6 travel place management systems of the executive committees of Wat phrasri rattana mahatat woramahawihan has obvious role and high separate part.. So there is little join together among the organizations except the sixth Silpakorn

department (Sukhothai) and Praputthachinnarat national museum which take care ruins and relics within the temple. The result from research in 6 travel place management systems can explain that the cultural travel place management method of Wat phrasri rattana mahatat woramahawihan in present has working in spreading out, service, taking care, development, giving facilities and supporting travel places.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	12
แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่.....	17
แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีระบบ.....	19
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	21
กรอบแนวความคิด.....	27
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	28
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	28
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	30
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	31
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	31

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	32
ระบบการจัดการข้อมูล.....	32
ระบบการดำเนินงาน.....	35
ระบบการปฏิบัติการ.....	54
ระบบการเงิน.....	70
ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์.....	79
ระบบการตลาด.....	83
5 บทสรุป.....	88
วิธีดำเนินการวิจัย.....	88
สรุปผลการวิจัย.....	88
อภิปรายผลการวิจัย.....	96
ข้อเสนอแนะ.....	109
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	109
บรรณานุกรม	110
ภาคผนวก.....	115
ภาคผนวก ก เครื่องมือวิจัย.....	116
ภาคผนวก ข รายนามผู้ให้สัมภาษณ์.....	120
ภาคผนวก ค ระเบียบวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร.....	123
ภาคผนวก ง บัญชีอัตราเงินเดือนเจ้าพนักงาน.....	128
ภาคผนวก จ บัญชีรายชื่อพนักงานวัดที่รับเงินเดือน ปัจจุบัน ๒๕๔๘.....	130

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ฉ ประกาศกรมศิลปากร กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๖ ตอน ๒๖.....	134
ภาคผนวก ช ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการจัดให้ชมโบราณสถานที่มีเจ้าของ หรือผู้ครอบครอง โดยชอบด้วยกฎหมายโดย เรียกเก็บค่าเข้าชมหรือค่าบริการอื่น.....	136
ประวัติผู้วิจัย.....	139

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

- 1 แสดงบัญชีตำแหน่งพนักงานของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร.....38
- 2 แสดงสรุปรูปแบบการจัดการของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร.....100

บัญชีภาพ

ภาพ	หน้า
1 แสดงแผ่นพับบริการประชาชน.....	33
2 แสดงแผนผังวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร.....	33
3 แสดงโครงสร้างการบริหารงานฝ่ายสงฆ์.....	36
4 แสดงโครงสร้างการดำเนินงานฝ่ายฆราวาส.....	37
5 แสดงลานจอดรถใหญ่.....	40
6 แสดงสถานที่จอดรถหน้าอาคารจำหน่ายของฝาก-ของที่ระลึก.....	41
7 แสดงสถานที่จอดรถหน้าพระวิหารพระพุทธชินสีห์.....	41
8 แสดงประตูหน้าทางเข้าพระวิหาร.....	42
9 แสดงประตูทางเข้าพระวิหารพระพุทธชินสีห์.....	42
10 แสดงประตูหน้าทางเข้าโรงละคร.....	42
11 แสดงประตูด้านข้างหน้าพระศรีศาสดา.....	42
12 แสดงประตูทางเข้าติดกับอาคารจำหน่ายของฝาก-ของที่ระลึกจากพิษณุโลก.....	43
13 แสดงประตูทางเข้าด้านหลังพระวิหาร.....	43
14 แสดงห้องน้ำ-ห้องสุขาทางทิศเหนือ.....	43
15 แสดงห้องน้ำ-ห้องสุขาทางทิศใต้.....	43
16 แสดงร้านค้าอาคารทรงไทย.....	44
17 แสดงจุดรับแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของธนาคารไทยพาณิชย์.....	44
18 แสดงตู้บริการเงินด่วนของธนาคารกรุงเทพ.....	44
19 แสดงรถรางท่องเที่ยว.....	45
20 แสดงจุดรักษาความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ตำรวจสภ. เมืองพิษณุโลก.....	46
21 แสดงจุดรักษาความปลอดภัยของตำรวจท่องเที่ยวพิษณุโลก.....	46
22 แสดงแผนที่การแบ่งเขตการใช้สอยภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร.....	55
23 แสดงพระวิหารพระพุทธชินสีห์.....	56
24 แสดงพระวิหารพระศรีศาสดา.....	56

บัญชีภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
25 แสดงระเบียงคต.....	56
26 แสดงพระปรารภศรีมหาธาตุ.....	57
27 แสดงพระวิหารพระพุทธรูปทองคำ.....	57
28 แสดงพระวิหารหลวงพ่อดง.....	57
29 แสดงพระวิหารหลวงพ่อขาว.....	57
30 แสดงกุฏิเจ้าอาวาส.....	58
31 แสดงกุฏิไม้.....	58
32 แสดงกุฏิตึก.....	58
33 แสดงศาลาการเปรียญ.....	58
34 แสดงสำนักงานฝ่ายวัดอุโมงค์.....	59
35 แสดงศาลาเรือนไทยสำนักงานเลขานุการ เจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร.....	59
36 แสดงอาคารสำนักงานเลขานุการเจ้าคณะจังหวัด เจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร.....	60
37 แสดงสำนักงานเลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัด.....	60
38 แสดงอาคารเรียนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ.....	60
39 แสดงอาคารเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงฆ์.....	60
40 แสดงอาคารพุทธสมาคม.....	60
41 แสดงอาคารสหกรณ์วิทยาลัยสงฆ์.....	60
42 แสดงสำนักงานผู้จัดการร้านค้า.....	61
43 แสดงเต็นท์สำหรับเก็บนหลวงพ่อพระพุทธรูป.....	61
44 แสดงลานสนทนาธรรม.....	61
45 แสดงลานจุดธูป เทียนไหว้พระพุทธรูปทองคำ.....	62
46 แสดงตู้จำหน่ายวัดอุโมงค์.....	62

บัญชีภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
47 แสดงตู้จำหน่ายใบเขียมซี.....	62
48 แสดงโต๊ะจำหน่ายหนังสือพระพุทธชินราช.....	62
49 แสดงอาคารทรงไทยจำหน่ายวัดดุมงคล.....	62
50 แสดงอาคารกึ่งถาวรจำหน่ายวัดดุมงคล.....	62
51 แสดงอาคารจำหน่ายดอกไม้ รูป เทียน ทอง.....	63
52 แสดงอาคารผลิตน้ำดื่ม ตราพานพระศรี.....	63
53 แสดงเต็นท์ชมรมพระเครื่องจังหวัดพิษณุโลก.....	63
54 แสดงร้านค้าอาคารทรงไทย.....	64
55 แสดงร้านค้าไม้ถาวร.....	64
56 แสดงตู้จำหน่ายฉลากกินแบ่งรัฐบาล.....	64
57 แสดงร้านค้าหน้าพระวิหารพระศรีศาสดา.....	65
58 แสดงร้านค้าหน้าพระวิหารพระเจ้าเข้านิพพาน.....	65
59 แสดงพระอุโบสถที่กำลังทำการบูรณะ.....	66
60 แสดงการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช.....	68
61 แสดงป้ายข้อควรปฏิบัติภายในพระวิหาร.....	69
62 แสดงป้ายข้อควรปฏิบัติหน้าพระวิหาร.....	69
63 แสดงผ้าผัดเปลี่ยนสำหรับนักท่องเที่ยวที่แต่งกายไม่เหมาะสม.....	70
64 แสดงวัดดุมงคลของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร.....	71
65 แสดงการจำหน่ายดอกไม้ รูป เทียน ทอง.....	72
66 แสดงการจำหน่ายใบเขียมซี.....	73
67 แสดงการใส่บาตรพระประจำวัน.....	73
68 แสดงตู้บริจาคภายในพระวิหาร.....	74
69 แสดงซุ้มไม้.....	75

บัญชีภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
70 แสดงซุ้มเบ็ปซี่.....	75
71 แสดงระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร.....	94
72 แสดงรูปแบบการจัดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร.....	95

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย เริ่มมีบทบาทสำคัญตั้งแต่มีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติแผนแรกในปี พ.ศ. 2519 จนมาถึงในปัจจุบันที่การท่องเที่ยวยังคงถูกผนวกไว้กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สุนทรีย์ รอดดิษฐ์, 2547. หน้า 30 - 34) เนื่องจากการเล็งเห็นความสำคัญของบทบาทและหน้าที่ของการท่องเที่ยวที่สามารถนำมาพัฒนาประเทศทั้งต่อระบบเศรษฐกิจ และสังคม โดยการนำเอาศักยภาพของทรัพยากรพื้นฐานที่มีในสังคมมาประยุกต์ใช้ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งการสร้างอาชีพ กระตุ้นให้เกิดการผลิต ธุรกิจการค้า การลงทุน ที่ล้วนส่งผลในรูปของเงินตราที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ ส่วนในด้านสังคมการท่องเที่ยวเปรียบเสมือนตัวกลางที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงโลกให้เข้าหากัน ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสังคมหนึ่งกับอีกสังคมหนึ่ง นำมาซึ่งเทคโนโลยี นวัตกรรมในการพัฒนา (ชัยวุฒิ ชัยพันธ์, 2542. หน้า 304 - 305)

เมื่อการท่องเที่ยวมีความสำคัญในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ดังนั้นการมีการจัดการด้านการท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งจำเป็น ที่จะต้องคิดหาวิธีทางใช้ทรัพยากรอย่างไรเพื่อก่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวโดยจะต้องมีการกระทำควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวจำต้องคำนึงถึงระบบย่อย และองค์ประกอบต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อการท่องเที่ยวในทุกมิติ ตั้งแต่บุคลากรในการปฏิบัติงานไปจนถึงสภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งที่เป็นธรรมชาติ หรือมนุษย์สร้างขึ้น อันเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การท่องเที่ยวเกิดขึ้นและคงอยู่ การบริการท่องเที่ยว การตลาดท่องเที่ยวที่เป็นปัจจัยเสริมกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดการเดินทาง ฯลฯ ที่จำต้องทำงานประสานสอดคล้องกัน (มนัส สุวรรณ และคณะ, 2543. หน้า 6)

จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการท่องเที่ยวของไทย เนื่องจากเป็นจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาของเขตภาคเหนือตอนล่าง ประกอบกับเป็นจังหวัดที่เป็นจุดเชื่อมต่อทั้งสี่ภูมิภาคของประเทศไปยังประเทศต่างๆ ที่อยู่ในคาบสมุทรมอินโดจีนตอนบน ทำให้พิษณุโลกเป็นศูนย์กลางรวมความเจริญ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว การคมนาคมขนส่ง ฯลฯ (จิรวัดณ์ ทิระสันต์, 2547. หน้า 3)

พิษณุโลกจึงเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพมากมายที่น่าสนใจ โดยเฉพาะในด้านการท่องเที่ยวที่พิษณุโลกมีความพร้อมในการรองรับการมาเยือนของนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นสถานที่พัก โรงแรม การเดินทางที่สามารถมาได้ทั้งทางรถยนต์ รถไฟ เครื่องบิน แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม งานเทศกาล ประเพณีประจำปีต่างๆ ทำให้จังหวัดพิษณุโลกมีนักท่องเที่ยวผ่านมาเยี่ยมเยือนโดยตลอด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, มปป. หน้า 1 - 2)

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร หรือวัดใหญ่ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและมีความสำคัญในอันดับต้นๆ ของจังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธชินราช หรือที่ชาวพิษณุโลก เรียกว่า หลวงพ่อใหญ่ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, มปป. หน้า 2) พระพุทธรูปที่กล่าวกันว่ามี ความงดงามที่สุดในโลก (หวน พินธุพันธ์, 2546. หน้า 25) ดังที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในหนังสือเรื่อง "เที่ยวเมืองพระร่วง" ว่า "ตั้งแต่ข้าพเจ้าได้เห็นพระพุทธรูปมานักแล้วไม่เคยรู้สึกศรัทธาใจจำเริญตาเท่าพระพุทธชินราชเลย ... ถ้าพระพุทธชินราชยังคงอยู่ที่พิษณุโลกตราบดี เมืองพิษณุโลกจะเป็นเมืองที่ควรไปเที่ยวอยู่ ตราบนั้น ถึงในเมืองพิษณุโลกจะไม่มีชิ้นอะไรเหลืออีกเลย ขอให้มีแต่พระพุทธชินราชเหลืออยู่แล้วยังคงจะรอดได้อยู่แล้ว ยังคงจะรอดได้อยู่เสมอว่ามีของควรดูควรชมอย่างยิ่งอย่างหนึ่งในเมืองเหนือ หรือจะว่าในเมืองไทยทั้งหมดก็ได้ ..." (หวน พินธุพันธ์, 2546. หน้า 30)

นอกจากความงดงามของพระพุทธชินราชอันเป็นเหตุดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมแล้ว วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารยังมีโบราณสถาน โบราณวัตถุอื่นๆ อันเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมผูกพันความเป็นท้องถิ่นของจังหวัด ผ่านวิถีชีวิตกับพระพุทธศาสนา คติความเชื่อ ประเพณี ความรู้ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และประวัติศาสตร์ ผลักดันให้วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจทั้งในด้านการท่องเที่ยว ด้านการศึกษาเรียนรู้ และยังสร้างรายได้ในการท่องเที่ยวให้แก่จังหวัดเป็นจำนวนไม่น้อยต่อปี

จากความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร เนื่องจากเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสำคัญที่ควรมีการจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม จึงผู้วิจัยทำการศึกษาในประเด็นระบบการจัดการท่องเที่ยว 6 ระบบ อันประกอบไปด้วย ระบบการจัดการข้อมูล, ระบบการค้าเงินงาน, ระบบปฏิบัติการ, ระบบการเงิน, ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และระบบการตลาด เพื่อนำมาอธิบายว่าวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร เพื่อนำไปสู่แนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารอย่างเหมาะสมและนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอื่นๆ ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงระบบในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร
2. สามารถนำผลการศึกษาไปพัฒนารูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารและคาดว่าผลการศึกษาจะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแหล่งอื่นๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร แบ่งประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

ประชากรที่เกี่ยวข้องภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ประกอบด้วย

- พระสงฆ์ ที่เป็นคณะกรรมการบริหารวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

โดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

- ใวยาวัจกรวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในฝ่ายต่างๆ โดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของประชากรที่จะใช้ในการศึกษา คือ เป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่การศึกษา มีความรู้เกี่ยวกับวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารในด้านต่างๆ และมีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร โดยตรง

ประชากรภายนอกที่เกี่ยวข้องกับวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ประกอบด้วย

- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ นักวิชาการวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก

พิษณุโลก

- สำนักงานศิลปากรที่ 6 (สุโขทัย) ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปากรที่ 6 (สุโขทัย)

(สุโขทัย)

- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช ได้แก่ หัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช, เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

- สำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ นักวิชาการศาสนา

- ศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการพิษณุโลก ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการพิษณุโลก

- สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือ เขต 3 (พิษณุโลก) ได้แก่

ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยว ภาคเหนือ เขต 3 ฝ่ายแผนงานและนโยบาย

- สถานีตำรวจภูธรจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจกองเมืองรักษาการณ์ ประจำวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

- กองกำกับการตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจท่องเที่ยว รักษาการณ์ประจำวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของประชากรที่จะใช้ในการศึกษา คือ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

1. ระบบการจัดการข้อมูล

ข่าวสารหรือความรู้ที่บุคคลหรือหน่วยงานจัดทำขึ้นเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ประกอบไปด้วยการจัดการข้อมูล ดังต่อไปนี้

ข้อมูลที่เผยแพร่แก่นักท่องเที่ยว

- ข้อมูลที่นักท่องเที่ยวสามารถได้รับในเบื้องต้นเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยว

- มีวิธีการเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยว

ข้อมูลที่หน่วยงานใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

- ข้อมูลพื้นฐานในการมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

- การจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

2. ระบบการดำเนินงาน

ขั้นตอนหรือกระบวนการที่บุคคลหรือหน่วยงานใช้เป็นแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

- การจัดโครงสร้างของหน่วยงาน

- นโยบายในการดำเนินงาน

- การวางแผนการดำเนินงาน

- การดำเนินงานจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- การดำเนินงานประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. ระบบการปฏิบัติการ

การลงมือจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารใน

ด้านต่างๆ

- การจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน
- การวางแผนจัดการภูมิทัศน์รอบแหล่งท่องเที่ยว
- การดูแลรักษาความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยว
- กฎระเบียบในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว
- วิธีการดำเนินงานตามกฎระเบียบ

4. ระบบการเงิน

งบประมาณที่บุคคลหรือหน่วยงานใช้ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

- การจัดหาแหล่งงบประมาณ
- การจัดการระบบบัญชี
- การวางแผนงบประมาณ
- การใช้จ่ายงบประมาณ
- การตรวจสอบงบประมาณ

5. ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์

การวางแผนการดำเนินงานของบุคคลที่ทำหน้าที่ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

- การคัดสรรบุคคล
- การมอบหมายงานให้บุคคล
- กฎระเบียบการปฏิบัติงาน
- การพัฒนาบุคลากรในการปฏิบัติงาน
- การประเมินผลการปฏิบัติงาน

6. ระบบการตลาด

สิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เกิดความต้องการในการมาท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร และการบริการที่มีในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

- การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว
- การประชาสัมพันธ์
- สิ่งอำนวยความสะดวก
- กิจกรรมการท่องเที่ยว

นิยามศัพท์เฉพาะ

ระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร หมายถึง ระบบการจัดการข้อมูล, ระบบการดำเนินงาน, ระบบการปฏิบัติการ, ระบบการเงิน, ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และระบบการตลาด ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ระบบการจัดการข้อมูล หมายถึง ข่าวสารหรือความรู้ที่บุคคลหรือหน่วยงานจัดทำขึ้นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ระบบการดำเนินงาน หมายถึง ขั้นตอนหรือกระบวนการที่บุคคลหรือหน่วยงานใช้เป็นแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ระบบการปฏิบัติการ หมายถึง การลงมือจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารในด้านต่างๆ

ระบบการเงิน หมายถึง งบประมาณที่บุคคลหรือหน่วยงานใช้ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การวางแผนการดำเนินงานของบุคคลที่ทำหน้าที่ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ระบบการตลาด หมายถึง สิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เกิดความต้องการในการมาท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร และการบริการที่มีในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ
วรมหาวิหาร ครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
4. แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีระบบ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว

การจัดการเป็นพื้นฐานหลักที่นำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้กิจกรรมต่างๆ ดำเนินไปสู่ผลสำเร็จ
เช่นเดียวกันกับการท่องเที่ยวที่จำเป็นต้องมีการจัดการที่ดีและเหมาะสม ซึ่งมีนักวิชาการหลาย
ท่านได้เสนอแนวคิดต่างๆ ไว้ ดังนี้

สมคิด บางโม (2546, หน้า 59 – 60) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า การจัดการเป็นการดำเนินงาน
ของกลุ่มบุคคลโดยประสานกันระหว่างคนกับทรัพยากรที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการทำงาน

บุญทัน ดอกโรสง (2539, หน้า 2) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า การจัดการเป็นการพยายามใน
การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด โดยทรัพยากรในการจัดการ ได้แก่ คน (Man) วัสดุ
(Material) เครื่องยนต์ (Machine) วิธีการ (Method) เงิน (Money) ตลาด (Marketing)

วิโรจน์ สารัตนะ (2545, หน้า 3) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า การจัดการเป็นกระบวนการ
ดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายโดยอาศัยกระบวนการวางแผน (Plan) การจัดองค์กร
(Organize) การสั่งการ (Directe) การประสานงาน (Co-ordinate) และการควบคุม (Control)

มนัส สุวรรณ และคณะ (2543, หน้า 6) ได้เสนอหลักการจัดการท่องเที่ยวว่า การจัดการ
ท่องเที่ยวจะต้องกระทำอย่างมีเป้าหมาย สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎีและแนวคิดที่เหมาะสม
ต้องคำนึงถึงสภาพที่เป็นจริง รวมทั้งข้อจำกัดต่างๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม

การพิจารณาการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและบรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมาย นั้น จำเป็นต้องพิจารณาระบบย่อยและองค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยว บทบาทหน้าที่ ของแต่ละองค์ประกอบและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น รวมถึงพิจารณา สภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยวด้วย ระบบการท่องเที่ยวที่สำคัญจำแนกได้ 3 ระบบดังนี้ คือ

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource) อันประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะหมายถึงสภาพทางกายภาพ ของทรัพยากรซึ่งอาจเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น

2. การบริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) ได้แก่ การบริการเพื่อการท่องเที่ยวที่มี อยู่ในพื้นที่หรือกิจกรรมที่มีผลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้นๆ

3. การตลาดท่องเที่ยว (Tourism Marketing) เป็นส่วนของความต้องการในการ ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งหมายรวมถึง กิจกรรมรูปแบบหรือกระบวนการการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่

สุดาพร จรพล (2540, หน้า 31-33) ได้สรุปประเด็นในการเข้าประชุมนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัย Gadjah Mada แห่งอินโดนีเซีย เรื่องการจัดการการท่องเที่ยวและมรดกทาง วัฒนธรรมของชาติ ไว้ดังนี้

1. ผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นควรรวมตัวกัน เพื่อสร้างขบวนการด้านมรดกทางวัฒนธรรม แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือ สังคมทุกระดับควรจะได้มีส่วนร่วม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวและโครงการต่างๆ เกี่ยวกับมรดกประเภทนี้ด้วย

2. ควรเข้าใจว่าชุมชนคือใคร และมีวิถีทางใดบ้างที่จะสามารถทำให้พวกเขาเข้าใจถึง ผลที่จะได้รับทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อที่จะได้หันมาให้ความร่วมมือในการจัดการแหล่งมรดก ทางวัฒนธรรม เช่น เมื่อจะมีแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ใดก็ตามควรมีการเผยแพร่ผ่านสื่อของ ท้องถิ่นเพื่อให้เข้าถึงทุกส่วนในชุมชนด้วย

3. นักท่องเที่ยวควรได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่ตนจะได้ ไปเยือนก่อน เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่จะได้รับเมื่อเดินทางไปถึงสถานที่จริงนั้นๆ แล้ว

4. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการ พัฒนาจิตสำนึกของชุมชนและเตรียมให้พวกเขามีทักษะพร้อมที่จะเข้าร่วมพัฒนาและปฏิบัติงาน ด้านการท่องเที่ยวในแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

5. สิ่งที่จะนำไปปฏิบัติต่อการท่องเที่ยวในแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมจะต้องผ่านการยอมรับจากชุมชนท้องถิ่นก่อน เช่น เมื่อมีการบัญญัติกฎเกณฑ์ใดขึ้นมาก็ต้องประกาศให้ทราบกันทั่วไปและมีการบังคับใช้อย่างจริงจัง หากมีการจัดประชาพิจารณ์เกี่ยวกับโครงการด้านการท่องเที่ยว ผู้ดำเนินการอภิปรายก็ควรวางตัวเป็นกลาง แทนที่จะให้การสนับสนุนการพัฒนาโครงการนั้น

ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543, หน้า 383-386) ได้เสนอหลักการจัดสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในแง่การอนุรักษ์ไว้ว่า การจัดสถานที่ท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมควรมีการจัดการให้ในสถานที่ท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานให้เพียงพอที่จะบริการนักท่องเที่ยว เพื่อความสะดวกเมื่อนักท่องเที่ยวได้เข้ามาใช้บริการ การรักษาความสะอาด อันเป็นหัวใจสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่จะต้องทำการดูแลเป็นพิเศษ การจัดร้านจำหน่ายอาหาร-เครื่องดื่ม ของที่ระลึก เพื่อเป็นการยังประโยชน์ให้คนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนของตน การทำป้ายโฆษณา เพื่อชี้แจงข้อควรปฏิบัติเมื่อเข้ามายังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ได้ปฏิบัติร่วมกัน การเก็บค่าบริการ เพื่อเป็นการบำรุงรักษาหรือเป็นการหารายได้เพื่อใช้ในการดำเนินงานในสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้นๆ การรักษาความปลอดภัย เกี่ยวกับชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความมั่นใจในการเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยว

วรรณพร วนิชชาบุตร (2540, หน้า 65) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า การจัดการท่องเที่ยวที่ดีต้องมีการบริหาร ควบคุม และจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว จากความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของภาครัฐในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐ ซึ่งการบริหารดำเนินงานควรครอบคลุมในเรื่องต่างๆ เช่น

- ควบคุมบริหารงานให้เป็นไปตามแผนแม่บทที่วางไว้ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง
- จัดให้มีคู่มือการดำเนินงานท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานทั้งของเจ้าหน้าที่ในภาครัฐและเอกชน
- กำหนดมาตรฐานทางสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ได้ตามมาตรฐานนั้น
- มีการปรับปรุงกฎ ระเบียบ และ/หรือกฎหมายเพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ให้การศึกษา และฝึกอบรมบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

M. Adhikary (อ้างใน ประกอบศิริ ภักดีทินิจ 2545, หน้า 25-27) ได้แบ่งรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อนำมาปรับใช้กับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนี้

1. Strategy หมายถึง กลยุทธ์ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความผสมกลมกลืนกันระหว่างวัตถุประสงค์ การจัดลำดับความสำคัญ การควบคุมและขอบเขตของกิจกรรมต่างๆ ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งต้องประกอบไปด้วยกลยุทธ์ในการวางแผนการดำเนินงานที่สามารถปฏิบัติได้ และต้องเป็นไปตามนโยบายของการท่องเที่ยวแห่งชาติ เช่น บริษัทที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อที่จะสามารถหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่จะนำไปสู่เป้าหมายนั้น

2. Structure หมายถึง โครงสร้างในองค์กร ซึ่งควรจะเกี่ยวข้องกับการจัดลำดับชั้นและการแบ่งหน้าที่ให้เหมาะสม เพราะโครงสร้างที่ดีจะเป็นกุญแจที่สำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยว โครงสร้างองค์กรยังขึ้นอยู่กับ ความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่ การสนับสนุน และข่าวสารข้อมูล

3. System หมายถึง ระบบในการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งครอบคลุมถึงระบบการจัดการข้อมูล ระบบการดำเนินงาน การปฏิบัติการ การเงิน การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การตลาดและระบบอื่นๆ ด้วย โดยทุกระบบต้องมีการประสานความร่วมมือกัน และมีความสัมพันธ์กันในทุกขั้นตอน

4. Staff หมายถึง บุคลากรเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การดำเนินการต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะบุคคลที่ทำหน้าที่บริการนักท่องเที่ยวจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยคัดสรรบุคคลที่มีความละเอียดรอบคอบ มีความผูกพันกับงาน มีความรับผิดชอบ ให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ มีความจริงใจซื่อสัตย์ ทำงานดีประสบผลสำเร็จและสามารถทำให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจเป็นสำคัญ

5. Skill หมายถึง ในการทำงานทุกอย่างจะต้องอาศัยความชำนาญ งานจึงจะดีและมีประสิทธิภาพ ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 อย่างคือ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติต่องาน

6. Style หมายถึง การรวมกันระหว่าง Staff และ Skill แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ

6.1 Autocratic Style หรือ Top Down Style หมายถึง การสั่งการจากส่วนบนลงสู่ส่วนล่าง หรือจากผู้บังคับบัญชาลงสู่ผู้ใต้บังคับบัญชา รูปแบบนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่พอใจ เพราะไม่ชอบถูกสั่งให้ทำตามแต่มักจะชอบมีเหตุผลที่มีส่วนร่วมพูดคุยให้คำแนะนำมากกว่า

6.2 Democratic Style หรือ Bottom - up ซึ่งตรงกันข้ามกับรูปแบบแรก รูปแบบนี้จะเป็นการร่วมกันในการวางแผน การจัดการได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย จึงมักประสบผลสำเร็จในการจัดการ

7. Share หมายถึง การแบ่งปันเวลาการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นความรู้ ซึ่งนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวได้ดีที่สุด นักท่องเที่ยวแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันในหลายๆ ด้าน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์จะทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์มากมายที่เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะผู้ที่เริ่มจะทำธุรกิจทางการท่องเที่ยวได้นำข้อมูลต่างๆ มาวางแผนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

กล่าวโดยสรุป การจัดการท่องเที่ยว เป็นการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวอย่างมีเป้าหมายโดยการคิดและเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ทฤษฎี หลักการ และแนวคิดที่เหมาะสม อีกทั้งยังจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบย่อยๆ ของการท่องเที่ยว และข้อจำกัดของการท่องเที่ยวที่จะทำให้การจัดการสามารถสำเร็จและลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งจะต้องมีการทำงานประสานไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวที่ดีและเหมาะสมจะนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวมีอยู่ด้วยกันหลายรูปแบบ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะเป็นการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามที่นักวิชาการให้ความหมายไว้ ดังนี้

ดุษ ชุมสาย (2527, หน้า 80) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การที่นักท่องเที่ยวปรารถนาจะเรียนรู้ศิลปะวิทยาการที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติต่างๆ ในสถาบัน หรือสถานศึกษาที่มีชื่อเสียง หรือในประเทศที่มีวัฒนธรรมเป็นที่น่าสนใจของเขา ก็จะท่องเที่ยวไปยังประเทศนั้นๆ เพื่อศึกษาพิจารณาชีวิตความเป็นอยู่ในแง่มานุษยวิทยาและสังคมวิทยา เพื่อชมโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เพื่อติดตามความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีปัจจุบัน เพื่อชมศิลปะนานาชาติพรณในหอศิลป์ เพื่อนมัสการศูนย์ศาสนาที่สำคัญๆ เพื่อร่วมปฏิบัติในงานมหกรรมและงานฉลอง เพื่อชมการแสดงทางศิลปะครั้งสำคัญๆ เช่น ดนตรีละคร ฯลฯ การเดินทางโดยมีเหตุจูงใจดังกล่าวเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Mcintoch and Goeldner (อ้างใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2540, หน้า 8) สรุป
วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับ
ประชาชนในท้องถิ่นอื่นๆ หรือประเทศอื่นๆ เพื่อที่จะเข้าใจและซาบซึ้งต่อวัฒนธรรมของประชาชน
เหล่านั้น ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นการก่อให้เกิดความรู้และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งมีความสำคัญ
อย่างยิ่งต่อการสร้างความเข้าใจของคนทั้งโลกเข้าด้วยกัน อันจะนำไปสู่สันติสุขในการอยู่ร่วมกันทั้ง
ปัจจุบันและอนาคต

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540, หน้า 9-10) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมว่า
เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของไทย ผ่านการเดินทางท่องเที่ยวซึ่งการเดินทางเช่นนี้ คือ
การเดินทางภูมิปัญญาอย่างหนึ่ง คือส่วนหนึ่งของชีวิตการศึกษาและการเรียนรู้ ปัจจุบันเราเรียก
การเดินทางภูมิปัญญานี้ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่เปรียบเสมือนภาพสะท้อนที่เป็นการ
ท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมาของตนเอง อย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสรรพสิ่งในโลก
ที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ โดยได้กล่าวถึงความสำคัญ 3 ประการของการท่องเที่ยวทาง
วัฒนธรรมไว้ ดังนี้

ประการแรก ต้องเปลี่ยนการท่องเที่ยว (Tourism) เป็นการเดินทาง (Travel) ให้คนกลุ่ม
เล็กๆ สร้างภูมิปัญญาของกลุ่มไปศึกษาไปดูตามความสนใจของตนเอง เป็นการเดินทางไปรู้จัก
การเดินทางต้องเป็นโลกส่วนตัว ไปอย่างเกรงใจ ไปอย่างเคารพต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของ
ท้องถิ่นและชุมชน มีความสุขจากการเดินทางเป็นเป้าหมายไม่ใช่ไปบุกรุกพิธีกรรม ความเชื่อที่
ชาวบ้านมีไปซื้อทุกอย่างที่ขวางหน้า

ประการที่สอง ต้องให้การศึกษา โดยเฉพาะกับเด็กๆ ให้เรียนรู้และเข้าใจการท่องเที่ยว
ทางวัฒนธรรม เพราะในโลกปัจจุบันนี้เราไม่มีทางหลีกเลี่ยงนักท่องเที่ยวไปได้ เพราะโลกมันเล็กและ
เปิดกว้างมากขึ้น การเดินทางสะดวกและผู้คนนิยมเดินทางกันมากโดยเฉพาะในประเทศไทย
นักท่องเที่ยวจะเป็นคนในเอเชียด้วยกันมากขึ้น เราจึงควรให้การศึกษาแก่เด็กๆ และเยาวชนว่าเขา
จะเผชิญกับสถานการณ์เช่นนี้อย่างไร จะได้ประโยชน์และเกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกัน
ได้อย่างไร

หลักสูตรการเรียนการสอนวิชาการท่องเที่ยว ควรมีหลักสูตรที่สร้างภูมิคุ้นกันไม่ให้มีการ
เสพยาขายที่ไม่เคารพผู้อื่น และต้องเร่งสร้างบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ รู้เรื่อง
วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ไม่ใช่รู้ภาษาอย่างเดียวมีศุภเทศก์ต้องเป็นผู้มีความรู้เป็นวิทยากร

ประการที่สาม เราต้องเรียนรู้ที่จะเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านของชุมชนอื่น รวมทั้งเคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และผู้คนของเราเองด้วย เราต้องมีพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้มาเยือนจะละเมิดมิได้ เพราะหากเราไม่เคารพวัฒนธรรมของเรานักท่องเที่ยวชาติอื่นก็ไม่เคารพเช่นกัน

วรรณ วลัยวานิช (2546, หน้า 146) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวชมงานเกี่ยวกับ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องในเทศกาลต่างๆ เป็นการสืบทอดและรักษามรดกทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นไว้โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่นซึ่งมีหลักการสำคัญ คือ

1. เป็นประเพณีหรือวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของแต่ละท้องถิ่น และสมควรที่จะดำรงรักษาให้คงไว้สืบต่อไป
2. เจ้าของพื้นที่ร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งด้านการวางแผน การจัดการและการอนุรักษ์
3. มีวิทยากรและมัคคุเทศก์ประจำท้องถิ่น
4. มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับทั้งความรู้ ความสนุกเพลิดเพลิน ความประทับใจ และประสบการณ์ในการดำรงชีวิตในสังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากเดิม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่ผนวกการศึกษาเรียนรู้ สิ่งที่เป็นภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่น หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือที่สังคมใช้ในการเผยแพร่สิ่งที่เรียกว่ามรดกทางสังคม ให้แก่บุคคลอื่นๆ ที่ต่างสังคมไปได้เรียนรู้ และเปิดกว้างประสบการณ์จากวิถีชีวิตที่แตกต่างออกไปจากสังคมของตนเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การจัดการท่องเที่ยวเป็นการประสานการทำงานขององค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการท่องเที่ยวเพื่อให้การท่องเที่ยวดำเนินต่อไปภายใต้การตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable tourism development)

โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวในท่อนุรักษ์ (เชียงใหม่) (2541, หน้า 3-7) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นการจัดการทรัพยากรทั้งหมด ในลักษณะที่สามารถตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ ในขณะเดียวกันก็สามารถรักษาความสมบูรณ์ทางวัฒนธรรม กระบวนการที่จำเป็นเชิงนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบสนับสนุนชีวิต ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงมิติต่างๆ ถึง 7 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 คือ การจัดการทรัพยากร (Resource management) เนื่องจากโลกปัจจุบันมีทรัพยากรเหลือน้อยลง จำเป็นต้องมีการจัดการที่ดี และการจัดการนั้นต้องตอบสนองต่อเศรษฐกิจ

มิติที่ 2 คือ ความต้องการเศรษฐกิจ โดยคำนึงว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่ง ที่จำเป็นต้องมีความสามารถในการสร้างกำไรเพื่อความอยู่รอดและผลประโยชน์ของชุมชน อีกนัยหนึ่งก็คือ การกำหนดระเบียบหรือกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมต้องไม่เข้มงวดเกินไปจนทำให้การท่องเที่ยวไม่อาจดำรงอยู่ต่อไปได้

มิติที่ 3 คือ การตอบสนองความต้องการ หรือพันธะทางสังคม หมายถึง การให้ความเคารพต่อวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชนต่างๆ ความหลากหลายและมรดกเชิงวัฒนธรรมคือทรัพยากรที่สำคัญสำหรับการท่องเที่ยวในโลกปัจจุบัน

มิติที่ 4 คือ สุนทรียภาพ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมต่างๆ ไม่ว่าจะสถานที่แห่งนั้นจะมีความยิ่งใหญ่ระดับโลกหรือไม่ก็ตาม การธำรงรักษาไว้ซึ่งสุนทรียภาพของสถานที่เหล่านั้น คือภารกิจสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว

มิติที่ 5 คือ การคำนึงถึงกระบวนการและขอบเขตทางนิเวศวิทยา เพื่อให้การพัฒนาสามารถดำรงสภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้งทางกายภาพและชีวภาพ

มิติที่ 6 คือ การรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ (Biological diversity) ของพืชพรรณ และสัตว์ต่างๆ เพราะสิ่งเหล่านี้คือทรัพยากรที่สำคัญของการท่องเที่ยว

มิติที่ 7 คือ การดำรงไว้ซึ่งระบบสนับสนุนชีวิต (Life supporting systems) ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหมดในโลกมีชีวิตรอดอยู่ต่อไป

ศรित्र สมบุญธรรม (2536, หน้า 25) ได้ให้คำจำกัดความของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ไว้ว่า เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน ในขณะที่เดียวกันปกป้องและสงวนรักษาไว้ให้อนุชนรุ่นต่อไป ซึ่งศรित्र สมบุญธรรม ได้เสนอลักษณะสำคัญ 6 ประการ ที่ประกอบขึ้นเป็นแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ไว้ดังนี้

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น และระดับภูมิภาค

ควรส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างจริงจังก่อนการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวระหว่างประเทศอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันถึงความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวกับระบบสาธารณูปโภคที่มีอยู่

2. การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น (Local Participation)

ควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโครงการต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่

3. ขอบเขตของการพัฒนาการท่องเที่ยว (Scale of Tourism Development)

ควรพิจารณาอย่างรอบคอบถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว (Carrying Capacity) ทั้งนี้ควรพยายามผลักดันให้การท่องเที่ยวได้รวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่นั้นๆ

4. การใช้วัสดุและผลผลิตจากท้องถิ่น (Local Product)

ควรสนับสนุนการใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นในการก่อสร้าง ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากผลผลิตต่างๆ ของคนท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยลดดุลการค้ากับต่างประเทศได้ทางหนึ่ง และเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย

5. การกระจายรายได้ (Income Distribution)

การพัฒนาการท่องเที่ยวควรเป็นรูปแบบที่จะนำรายได้เข้าท้องถิ่นนั้นให้มากที่สุดเพื่อประโยชน์ระยะยาวของชุมชน

6. การจ้างงาน (Employment)

คุณภาพของงานสำหรับคนในท้องถิ่นควรเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว กล่าวคือ มุ่งส่งเสริมรูปแบบของงานที่มีความน่าสนใจและได้รับผลตอบแทนสูง

นอกจากนี้ ศรัทธา สมบุญธรรม ได้เสนอแนวทางสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ 2 ประการ คือ

ประการแรก ทำอย่างไรให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถก่อประโยชน์สูงสุดในด้านเศรษฐกิจกับประเทศที่กำลังพัฒนา โดยสามารถควบคุมผลกระทบทางลบที่อาจจะเกิดกับสังคมและสิ่งแวดล้อมไว้ให้ได้มากที่สุด เนื่องจากความกินดีอยู่ดีของประชาชนโดยส่วนรวมของประเทศขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่สะอาดบริสุทธิ์ และการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่ 2 ผลักดันและสนับสนุนให้เกิดความเคลื่อนไหวไปสู่รูปแบบของการท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมการพัฒนาแบบยั่งยืน

ศรัทธา เลิศรักษ์มงคล (2540, หน้า 12-14) กล่าวถึงการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ต้องเริ่มตั้งแต่ การสร้างให้ประชาชนในท้องถิ่นได้วิภูมิลักษณ์ของท้องถิ่น ได้รู้จักวัฒนธรรมของท้องถิ่น เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน แล้วปฏิบัติรักษาวัฒนธรรมของ

ประเด็นอื่นๆ ให้ต่อเนื่องไม่ขาดสายตลอดจนถ่ายทอดวัฒนธรรมเหล่านั้นให้บุคคลรุ่นต่อไปด้วย สามารถสรุปแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้เป็น 7 ประการ คือ

1. ให้การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางธรรมต่างๆ แก่ลูกหลาน
2. อบรมให้เห็นความสำคัญ และความเป็นมาของวัฒนธรรมทางธรรม รวมถึงโบราณสถาน โบราณวัตถุในท้องถิ่นนั้น
3. ปฏิบัติและร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมโบราณสถาน โบราณวัตถุนั้นอย่างต่อเนื่อง
4. ร่วมกันฟื้นฟูอย่างเต็มที่ หากสิ่งดังกล่าวข้างต้นถูกปล่อยปละละเลย
5. ประสานกับรัฐ ในการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักและสนใจแก่คนทั่วไป
6. ปฏิบัติตนเป็นเจ้าของบ้านที่ดี และใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ
7. พัฒนาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นให้เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวให้สมบูรณ์

การพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนเป็นแนวคิดที่แพร่หลายในปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวที่ทุกหน่วยงานควรตระหนักถึง เนื่องจากเป็นการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพสามารถตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพ ขณะเดียวกันก็สามารถรักษาไว้ซึ่งความเป็นวัฒนธรรมของชุมชน และสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมเหล่านั้นต่อไปยังบุคคลรุ่นต่อไป

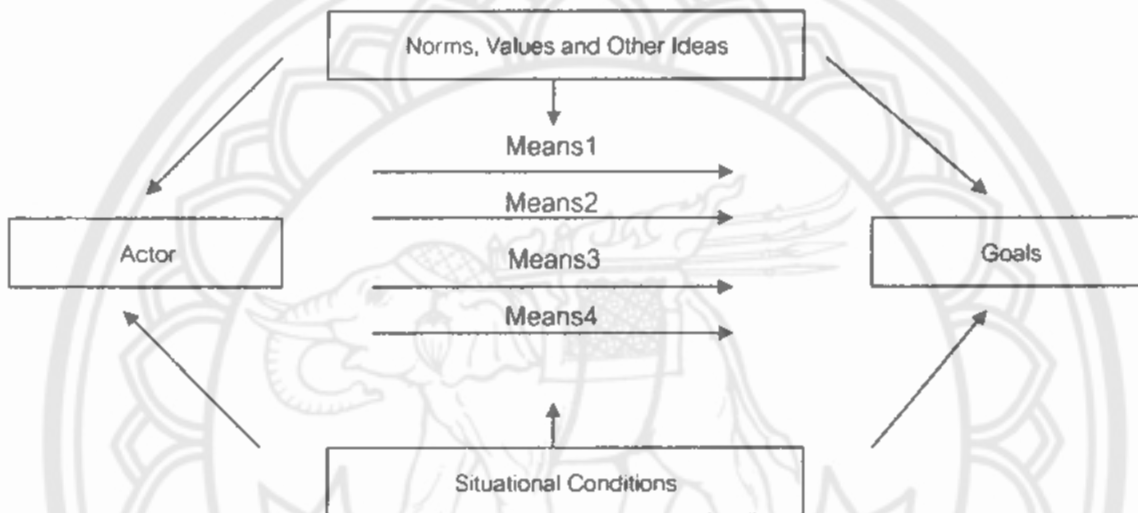
แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่เป็นแนวคิดในการอธิบายสังคมโดยมองโครงสร้างของสังคมที่แตกต่างกัน แต่มีการทำงานประสานสอดคล้องทำให้เกิดสังคมคุณภาพขึ้น ซึ่งมีนักวิชาการได้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดของทฤษฎีไว้ดังนี้

สนธยา พลศรี (2545, หน้า 184 - 185) ได้อธิบายทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของ ออกุสต์ คอมพ์, เฮร์เบิร์ต สเปนเซอร์ และเอมิลี เดอร์ไคม์ ให้ความเปรียบเทียบเหมือนกับอวัยวะต่างๆ ของร่างกายมนุษย์ เช่นเดียวกับสังคมที่ประกอบไปด้วยส่วนประกอบย่อยมากมายและเริ่มจากสภาพที่เรียบง่ายไปเป็นสภาพที่มีความซับซ้อนหลากหลายแตกต่างกันไปจากโครงสร้างเดิม ทำให้หน้าที่ของโครงสร้างแต่ละส่วนแตกต่างกันด้วย แต่โครงสร้างที่แตกต่างกันจะต้องเชื่อมโยงกัน ประสานกันจะแยกจากกันมิได้ จึงจะทำให้สังคมมีคุณภาพ หรืออยู่รอดโดยการยึดเหนี่ยวทางสังคม (Social Solidarity) กล่าวคือ สังคมขนาดเล็กมีโครงสร้างง่ายๆ การยึดเหนี่ยวทางสังคมจะเป็นแบบ Mechanical Solidarity คือ ค่านิยม จารีต ประเพณี ความคิด ความเชื่อ และทัศนคติ

เดียวกัน แต่สังคมที่มีความซับซ้อนจะมีการยึดเหนี่ยวแบบ Organic Solidarity คือ ยึดเหนี่ยวตามบทบาทหน้าที่ของตน แต่ละบุคคลจะมีค่านิยม ความเชื่อ ความคิด แตกต่างกัน

สนธยา พลศรี (2545, หน้า 186) ได้อธิบายทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของทัลดคอร์ท พาร์สัน เกี่ยวกับแนวคิดของศักราชทางสังคม ไว้ว่า สังคมประกอบด้วยระบบย่อยหลายๆระบบ ซึ่งภายในระบบนั้นก็มีการกระทำระหว่างกันภายในสังคมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีบรรทัดฐานทางสังคม ค่านิยม และความคิดต่างๆ เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการตัดสินใจกระทำทางสังคม ดังภาพต่อไปนี้

นิเทศ ดินณะกุล (2544, หน้า 37-39) ได้อธิบายแนวคิดระบบสังคม (Social System) ไว้ว่า ทุกระบบสังคมจะทำหน้าที่ที่จำเป็นต่อความอยู่รอดของระบบ 4 อย่างคือ

1. การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม (Adaptation)
2. การไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้โดยผ่านทางกรจัดการนำทรัพยากรมาใช้ (Goal Achievement)
3. การผสมผสานกันของระบบย่อยๆ ในอันที่จะบรรลุถึงเป้าหมาย (Integration)
4. ฝังรักษาไว้ซึ่งแบบแผนที่มีอยู่เดิมในระบบสังคมอันเกี่ยวข้องกับการรักษาแบบแผนของค่านิยมในสังคม (Latent-Pattern Maintenance)

ผจงจิต อธิคมนันทะ (2539, หน้า 46) และสุพัตรา สุภาพ (2545, หน้า 122-123) ได้อธิบายทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ไว้อย่างสอดคล้องกันว่า ลักษณะของทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของสังคมเป็นระบบอันหนึ่ง ระบบนี้จำเป็นจะต้องดำรงอยู่ แม้ว่าตัวบุคคลจะมีการเปลี่ยนแปลงเสมอ การที่สังคมจะดำรงอยู่ได้จะต้องมีโครงสร้างเพื่อทำหน้าที่สำคัญต่างๆ ในสังคม ซึ่งมี

ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน แต่ละสถาบันจะทำหน้าที่เป็นความจำเป็นของสังคมช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกัน เป็นผลให้สังคมอยู่ในสภาพสมดุลเคลื่อนที่ คือ ทุกส่วนของสังคมมีการปรับตัวเข้าหากันตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทั้งทางสังคมและภูมิศาสตร์ แต่ละสถาบันจะทำหน้าที่ของตนเพื่อการสนองความต้องการของสถาบันอื่นและสังคมส่วนรวม

บรรพต วีระชัย (2536, หน้า 317-318) ได้สรุปทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่เป็น 7 หัวข้อหลักด้วยกัน ได้แก่

1. มองภาพรวมของสังคม
2. ความสัมพันธ์ทั้ง 2 ฝ่าย
3. มีสภาพพลวัต
4. กระบวนการทำให้เป็นสถาบัน
5. การปรับตัว
6. การแบ่งแยกเป็นส่วนๆ
7. ชั้นทามติ

การที่สังคมมีการดำรงอยู่ได้จะต้องมีโครงสร้างสังคมที่ดี มีการปรับตัวและมีการแสดงบทบาทตามหน้าที่ของแต่ละสถาบัน เพื่อทำหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการของสังคมโดยส่วนรวม ดังนั้นการมองสังคมในลักษณะแยกส่วนเพื่ออธิบายสังคมในลักษณะองค์รวมนั้นจึงทำให้มองเห็นปัญหาของโครงสร้างสังคมได้อย่างชัดเจน

แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีระบบ

ทฤษฎีระบบเป็นทฤษฎีที่ใช้ในการอธิบายการบริหารงานขององค์กรโดยการมององค์การอย่างเป็นภาพรวม ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการนำมาอธิบายระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ไว้ดังนี้

นิศา ชูโต (2540, หน้า 30-33) ได้อธิบายทฤษฎีระบบ (System theory) ไว้ว่า การศึกษาระบบเป็นการมองรอบด้านหรือมองภาพรวมทั้งหมดโดยใช้วิธีการสังเคราะห์ ซึ่งระบบจะประกอบไปด้วยส่วนย่อยๆ ที่บอกถึงความสัมพันธ์กัน วิธีการศึกษาแบบทฤษฎีระบบจึงมุ่งประเด็นคำถามว่าทำไมและอย่างไรระบบต่างๆ จึงดำเนินไปอย่างที่เป็นอยู่ ดังนั้นการจัดการระบบที่ได้ผลคือ การจัดการให้แต่ละส่วนประสานเชื่อมโยงซึ่งกันและกันมิใช่การแยกส่วนปฏิบัติ

วรรณกร แสงมณี, (2544. หน้า 1-15 – 1-17) ธงชัย สันติวงษ์, (2546. หน้า 91-92) ได้อธิบายแนวความคิด ทฤษฎีระบบ (Systems theory) ไว้สอดคล้องกันว่า การเข้าใจองค์การควรจะมองในลักษณะระบบ ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์และต่อกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ระบบต้องเกี่ยวข้องกับและติดต่อกับสิ่งแวดล้อมภายนอกเพื่อความอยู่รอด โดยนำเอาทรัพยากรที่จำเป็นเข้ามาใช้ในองค์การ (input) เช่น ตัวบุคคล วัตถุดิบ เงินทุน และความรู้ รวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง จากนั้นทำการประมวลหรือแปรสภาพปัจจัยเหล่านั้น (process) และทำการส่งออกสู่ระบบภายนอกในรูปของสิ่งต่างๆ (outputs) กระบวนการดังกล่าวนี้อาศัยการจัดการเป็นเครื่องมือกำกับให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น องค์การจึงเปรียบได้กับ ระบบสังคมซึ่งมีส่วนต่างๆ สัมพันธ์และพึ่งพาต่อกัน การเปลี่ยนแปลงในสังคมหนึ่งขององค์การจะมีผลต่อองค์การส่วนรวม สภาพแวดล้อมซึ่งองค์การเผชิญอยู่จะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานขององค์การ

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2546, หน้า 58-59) ได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีระบบเปิด (Open Systems) ไว้ว่า ภายในระบบใหญ่จะมีระบบย่อยอยู่ภายใน การดำเนินงานของระบบมีลักษณะเป็นการทำงานแบบวงจรต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา โดยการนำเอาสิ่งแวดล้อมภายนอกมาใช้ให้การทำงานของระบบมีความสมบูรณ์ได้มาซึ่งผลผลิตและการดำรงอยู่ของต่อไปของระบบ ซึ่งจำต้องอาศัยข้อมูลย้อนกลับหรือการประเมินผลการทำงานเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาในการปฏิบัติงานที่อาจมีหลากหลายวิธีเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545. หน้า 45-47) วิโรจน์ สารรัตนะ (2545. หน้า 24-25) ได้อธิบายแนวความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีระบบไว้อย่างสอดคล้องกันดังนี้ ทฤษฎีระบบ (Systems theory) เป็นแนวความคิดการมององค์การเป็นระบบๆ หนึ่ง โดยมีองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันเพื่อมุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายร่วมกันซึ่งระบบจะปฏิบัติตามหน้าที่ที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม องค์ประกอบจะประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (Input) หมายถึง ทรัพยากรขององค์การ ได้แก่ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ ข้อมูลสารสนเทศ ที่จำเป็นต่อการผลิตสินค้าหรือให้บริการ
2. กระบวนการเปลี่ยนแปลง (Transformation processes) หมายถึง การนำศักยภาพขององค์การที่เป็นปัจจัยนำเข้าหรือปัจจัยในการผลิตมาแปรสภาพให้เป็นปัจจัยป้อนออกหรือออกมาในรูปผลผลิต
3. ปัจจัยป้อนออก (Outputs) หมายถึง ผลผลิตที่ได้จากการแปรสภาพ ประกอบด้วย ผลผลิต การบริการ หรือผลลัพธ์อื่นๆ ที่องค์การผลิตขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด และเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ

4. การป้อนกลับ (Feedback) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นผลลัพธ์หลังจากการปฏิบัติงานขององค์การ ข้อมูลเหล่านี้ขององค์การจะนำไปใช้ต่อไปเพื่อปรับปรุงปัจจัยนำเข้าและกระบวนการบริหารให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น

โดยสรุป ทฤษฎีระบบ (System theory) เป็นการอธิบายองค์การโดยมองความสัมพันธ์ของระบบต่างๆ ที่อยู่ในองค์การ ซึ่งงานศึกษาระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารครั้งนี้ได้นำทฤษฎีระบบมาอธิบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ดังภาพต่อไปนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีระบบ เพื่อเป็นการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

อนุกุล ศิริพันธ์ (2542) ศึกษาการจัดการโบราณสถานและสิ่งแวดล้อมโดยรัฐและชุมชน : กรณีศึกษาคูเมืองและกำแพงเมืองในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านปงสนุก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบ โบราณสถานและสิ่งแวดล้อมของบ้านปงสนุกมีปัญหาเรื่องความเสื่อมโทรมอันเกิดจาก สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การขยายตัวของตัวเมือง และสภาพการจัดการของหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ที่ไม่มีศักยภาพเพียงพอในการเข้าไปจัดการ คือ การขาดงบประมาณ การขาด กำลังคน มีเพียงการวางแผนการแต่ขาดการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งข้อมูลที่หน่วยงานทำการรวบรวมก็ ไม่ได้มีการจัดทำหรือเผยแพร่เป็นเอกสารให้ความรู้แก่ประชาชน ซึ่งประชาชนในชุมชนเองก็ขาด ความรู้ และความเข้าใจ ไม่สามารถมองเห็นคุณค่าของโบราณสถานของชุมชนตนเอง ทำให้ไม่ได้ เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องการจัดการโบราณสถาน

สุจิตราภา พันธวิไล (2545) ศึกษารูปแบบการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดย ชุมชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษาบ้านหล่อชา(อาชา) ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายพบว่า รูปแบบและวิธีการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมบ้านหล่อชา ที่มีการ ดำเนินงานอยู่ในปัจจุบัน เป็นการทำงานร่วมกันของชุมชนกับสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน เชียงราย โดยมีโครงสร้างองค์กรในการดำเนินงานอย่างชัดเจนทั้งในการจัดการพื้นที่หมู่บ้าน รูปแบบการนำเที่ยว บุคลากร การเงิน ด้านรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาการจัดการ หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมในอนาคต พบว่า องค์กรเพื่อการท่องเที่ยวของ ชุมชนจะต้องเป็นเอกเทศ และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน ที่สำคัญต้องมีฝ่ายพัฒนาจิตสำนึก ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น ทั้งต้องช่วยกันคิดรูปแบบการนำเที่ยวที่แสดงถึงลักษณะเด่น ทางด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว โดยต้องคำนึงถึงการจัดการขีดความสามารถ ในการรองรับของพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

รุ่งรัตน์ หัตถกรรม (2545) ศึกษาแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้เสนอแนวทางการพัฒนา หมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 4 แนวทาง คือ

1. แนวทางการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก หมู่บ้านควรมีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ดังนี้ เส้นทางคมนาคมผิวถนน การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูล ทางการท่องเที่ยว การจัดสร้างห้องน้ำสาธารณะ

2. แนวทางการจัดองค์กรทางด้านการท่องเที่ยวของชุมชน จากการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวยังขาดองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลทำให้การบริการนักท่องเที่ยว และการ ดำเนินงานยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงควรจัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการ

ท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านมีโครงสร้างองค์กร ดังนี้ ประธานการท่องเที่ยว ฝ่ายต้อนรับและนำเที่ยว ฝ่ายบริการข้อมูล ฝ่ายของที่ระลึก ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายเอกสารและการเงิน

3. แนวทางการพัฒนาความพร้อมด้านบุคลากร จัดอบรมเพิ่มความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว การปฏิบัติงาน และข้อมูลที่สำคัญของการท่องเที่ยวภายในชุมชน การประชาสัมพันธ์และการตลาดเพื่อเพิ่มทักษะในการปฏิบัติงานแก่บุคลากร

4. แนวทางการจัดรายการนำเที่ยวของชุมชน ปัจจุบันรูปแบบการนำเที่ยวภายในหมู่บ้านยังไม่เป็นที่น่าสนใจ จึงได้จัดเสนอรูปแบบกำหนดการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านโดยเป็นรูปแบบกำหนดการ และผังการนำเที่ยวแบบเต็มวันเพื่อให้นักท่องเที่ยวท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง สงครี วงษ์เวช (2545) ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิง ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่า กลยุทธ์และแนวทางในการพัฒนาลุ่มแม่น้ำปิงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

1. กลยุทธ์การจัดการ ได้แก่ การจัดทำงบประมาณที่สนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง และจัดทำงบประมาณเสริมเพื่อใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จัดหาบุคลากรจากชุมชนที่มีความรู้ในประวัติศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวและด้านการจัดการท่องเที่ยว จัดการประชุมประเมินผลการดำเนินงานทุกเดือน

2. กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ ได้แก่ จัดโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารของแหล่งท่องเที่ยวให้แก่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ โดยประสานความร่วมมือจากหลายฝ่าย

3. กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดและบริการท่องเที่ยว ได้แก่ นำเอกลักษณ์หรือจุดแข็งผนวกกับกิจกรรมที่น่าสนใจเสนอขาย การกำกับส่งเสริมการตลาดให้เหมาะสม ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการและชุมชน พัฒนาคุณภาพของการบริการให้สม่ำเสมอ ทำการส่งเสริมการตลาดด้วย 4ps ได้แก่ สินค้า ราคา ช่องทางการจำหน่าย การโฆษณาประชาสัมพันธ์

4. กลยุทธ์การจัดโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมอยู่ในหลัก สงวน รักษาฟื้นฟู ควบคุมดูแล ตามกฎหมาย

5. กลยุทธ์การสร้างจิตสำนึก เช่น สนับสนุนให้มีการศึกษาในประวัติศาสตร์ล้านนาแก่เยาวชนและชุมชนท้องถิ่น เพื่อจะได้ตระหนักถึงคุณค่า และเกิดความภาคภูมิใจในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ของตน

6. กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เช่น เปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และติดตามประเมินผล ตลอดจนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ฤทัยวัลลภ มโนธา (2544) ศึกษาแนวความคิดในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการจัดการ ควรมีการพัฒนาบุคลากร ปรับปรุงระบบสื่อความหมายและการให้บริการนักท่องเที่ยว ความคุ้มค่าของการให้บริการด้านการท่องเที่ยว เน้นการสร้างความร่วมมือและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชนท้องถิ่นและมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

เนตรชนก นันท์ (2544) ศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน ได้เสนอแนวทางการจัดการที่เหมาะสมไว้ด้วยกัน 4 ด้าน คือ

1. การจัดการด้านการจัดโครงสร้างองค์กรการท่องเที่ยว โดยมีชุมชนเป็นโครงสร้างหลัก และหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่ช่วยให้คำแนะนำปรึกษา ซึ่งโครงสร้างจะแบ่งงานเป็น 7 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ฝ่ายนำเที่ยว ฝ่ายโฮมสเตย์ ฝ่ายทรัพยากรท่องเที่ยว ฝ่ายของที่ระลึก ฝ่ายประชาสัมพันธ์และฝ่ายเอกสาร

2. การจัดการด้านบุคลากร คัดเลือกจากผู้นำชุมชนทั้ง 7 หมู่บ้าน และกลุ่มตัวแทนจากองค์กรภายในชุมชนมาทำหน้าที่ในงานฝ่ายต่างๆ

3. การจัดระบบการดำเนินงาน จำแนกเป็น ระบบเตรียมการปฏิบัติงาน การจัดการสิ่งปลูกสร้างและการกระจายผลประโยชน์ การจัดระบบขึ้นทะเบียนและเรียงลำดับการให้นักท่องเที่ยวเข้าจักกรยาน การเตรียมนันทนาการยามค่ำคืน การจัดงานให้มีคุณค่าท้องถิ่น

4. การจัดรายการนำเที่ยว สร้างแผนที่ท่องเที่ยวโดยกำหนดจุดท่องเที่ยวต่างๆ ภายในชุมชนเป็นจุดนำชมท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยว การจัดรายการนำเที่ยวภายในชุมชน พบข้อจำกัด คือ ยังไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนแห่งนี้ เพราะยังไม่มี การประชาสัมพันธ์เพียงพอส่งผลให้ชุมชนยังไม่มีโอกาสฝึกทักษะในการลงมือปฏิบัติการจึงควรมี การศึกษา หรือการทำวิจัยด้านการตลาดสำหรับชุมชนวัดพระบาทห้วยต้มต่อไป

อนุชา ปัญจพันธ์ (2545) การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบนพื้นที่สูง กรณีศึกษาตำบลผาซำน้อย อำเภอปาง จังหวัดพะเยา เป็นการศึกษาการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรคของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาซำน้อย และศึกษา ความสอดคล้องของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาซำน้อยกับแนวทางการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ตำบลผาซำน้อยนั้นมีประชาชน และองค์กรท้องถิ่นร่วมกันจัดตั้งเป็นโครงสร้างคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศของตำบลผาขาวน้อย มีการดำเนินงานเพื่อใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดรายได้แก่ชุมชน และยังเป็นการพัฒนาท้องถิ่นจากการท่องเที่ยว ซึ่งการดำเนินงานจะกำหนดกฎท่องเที่ยวปฏิบัติ เพื่อป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมชุมชนจากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่จัดขึ้นใน ตำบล ผลจากการดำเนินงานพบปัญหา และอุปสรรค คือ การขาดมาตรการควบคุมเสียงอีกทีของ นักท่องเที่ยว ขาดป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ การจัดกิจกรรมเส้นทางเดินป่ายังไม่มีความ ปลอดภัย ขาดประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์ และท้องถิ่นยังมีส่วนร่วมน้อยในการเข้ามา จัดการแหล่งท่องเที่ยว

ชนกันต์ นิรัญพันธุ์ (2544) ศึกษาการจัดการของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้าน คีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช มุ่งศึกษาปัจจัยที่เกื้อกูลการจัดการ กิจการชมรม กระบวนการจัดการกิจการชมรม และผลกระทบจากการจัดการกิจการชมรม ผล การศึกษาพบว่า ปัจจัยภายในที่เกื้อกูลการจัดการกิจการชมรม ได้แก่ ตัวผู้นำที่มีบทบาทในการ ดำเนินงานมีความรู้ มีประสบการณ์ในการทำงานที่หลากหลาย สมาชิกในชมรมที่มีความแน่นแฟ้น ปัจจัยด้านทุนของชมรม แหล่งทุนของชมรมได้มาจากการสนับสนุนจากภายนอก และจากกิจการ ภายในของชมรม วิธีการใช้ทุน โดยชมรมแบ่งทุนออกเป็นส่วนๆ ในการดำเนินงานชมรมเพื่อจ่ายต่อ การตรวจสอบ ปัจจัยโครงสร้างของชมรม มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ ตำแหน่งต่างๆ โดยการ คัดเลือกคุณสมบัติอย่างเหมาะสม ปัจจัยสนับสนุนด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากร ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ประเภทวัฒนธรรม ประเพณี และปัจจัยด้านกลุ่มและองค์กรอื่นๆ ที่มี ส่วนเกื้อกูลการจัดการกิจการชมรม ประกอบไปด้วยหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน กระบวนการจัดการ กิจการชมรมประกอบไปด้วย งานประชาสัมพันธ์ งานนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ งานจัดที่พักโฮมสเตย์ โดยดำเนินงานตามกระบวนการคือ ศึกษาปัญหาและความต้องการ วางแผน ปฏิบัติงาน และการ ประเมินผลและติดตามผล ผลที่เกิดจากการจัดการกิจการ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

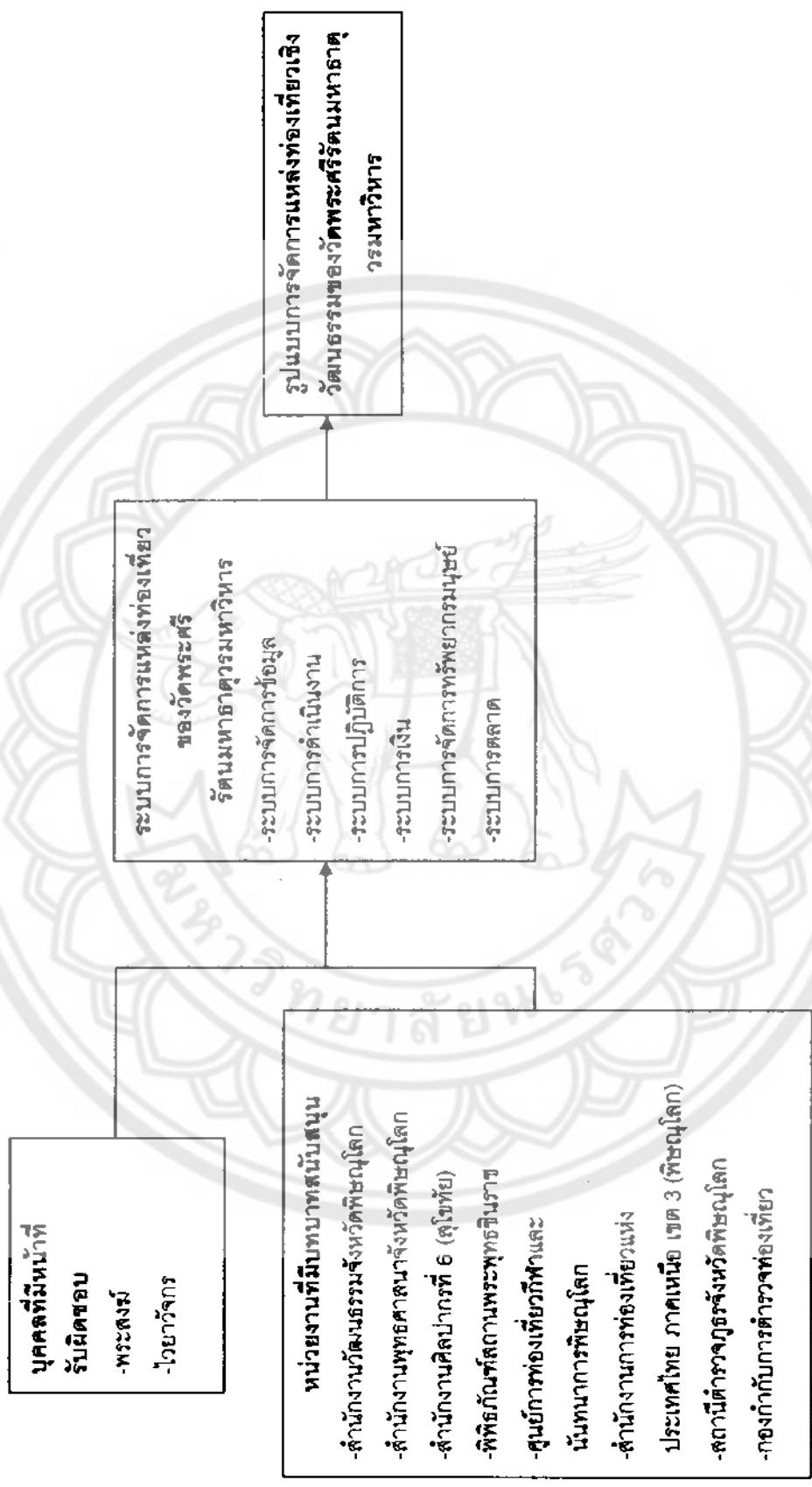
บุญทา ชัยเลิศ (2544) ศึกษาแผนการตลาดการท่องเที่ยวบ้านควายไทย อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ การวางแผนการตลาดของบ้านควายไทย มีปัจจัยมาจาก ปัจจัยภายนอก คือ สถานการณ์การแข่งขันทางการตลาดที่สูง ความต้องการของนักท่องเที่ยวและรูปแบบความ ต้องการ นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับประเทศให้แหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนา ปัจจัยภายใน คือ นโยบายภายในของหน่วยงานที่ต้องการปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานเพื่อให้ เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้น กระตุ้นให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานพัฒนาตนเอง และปรับปรุงการดำเนินงานด้าน การตลาด ซึ่งกลยุทธ์ในการวางแผนการตลาดการท่องเที่ยวบ้านควายไทย ได้แก่ การพัฒนาสินค้า

ที่มีอยู่ สร้างความแตกต่างให้สินค้าและราคา การขายสินค้ารวมกันเป็นรายการนำเที่ยว การขยายช่องทางจัดจำหน่ายให้มากขึ้นจัดตั้งฝ่ายการตลาดเพื่อรับผิดชอบด้านการตลาดโดยตรงและอบรมภาษาให้กับบุคลากร

นาถพิมพ์ วาดสันทัด (2545) ศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดแหล่งท่องเที่ยวเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า เมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่จะต้องมีการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ให้มีความสมบูรณ์และมีเอกลักษณ์ ตลอดจนมีการปรับปรุงสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกให้ดีขึ้น ด้านราคาของการเข้าชมสถานที่ ต้องมีการกำหนดราคาให้สูงขึ้นให้เหมาะสมกับคุณค่าของผลิตภัณฑ์ ด้านการจัดจำหน่ายควรเพิ่มช่องทางจำหน่ายผ่านอินเทอร์เน็ต และเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ ด้านการส่งเสริมการตลาดควรเพิ่มการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น จัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่เพิ่มขึ้น ซึ่งอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ คือ การขาดงบประมาณ และบุคลากรที่มีความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

จากการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า สถานที่ท่องเที่ยวนอกจากจะมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของผู้คนให้มาเที่ยวชมแล้ว การมีแนวทางการจัดการที่ดีก็ยังคงเป็นส่วนสำคัญต่อสถานที่ท่องเที่ยว โดยต้องมีองค์กรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบและมีการจัดการทรัพยากรที่เหมาะสม ถึงจะทำให้การจัดการแหล่งที่ท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ และสถานที่ท่องเที่ยวมีความสวยงาม สามารถเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไปได้

กรอบแนวคิด

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร โดยผู้วิจัยเลือกใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) และการศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi - Structure Interview) มีขั้นตอนในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

การศึกษาระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้คัดเลือกประชากรที่จะศึกษาแบบเจาะเจาะจงโดยเลือกเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับและรับผิดชอบกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ประกอบไปด้วย

1. ประชากรที่เกี่ยวข้องภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร
2. ประชากรที่เกี่ยวข้องภายนอกวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

กลุ่มตัวอย่าง

เพื่อให้ได้ข้อมูลในระดับลึกเกี่ยวกับระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ที่ประกอบไปด้วยระบบต่างๆ ได้แก่ ระบบการจัดการข้อมูล ระบบการดำเนินงาน ระบบการปฏิบัติการ ระบบการเงิน ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และระบบการตลาด ผู้วิจัยจึงได้จำแนกกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการศึกษาเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เกี่ยวข้องภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จำนวน 2 กลุ่ม เพื่อศึกษาระบบการจัดการภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร และการดำเนินงานของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ประกอบด้วย
 - พระสงฆ์ จำนวน 2 รูป ได้แก่ เจ้าอาวาส, เลขาเจ้าอาวาส
 - ไวยาวัจกรวัด จำนวน 7 คน ได้แก่ ฝ่ายบริหารงานบุคคล และวัดอุโมงค์, ฝ่ายการเงินและบัญชี, ฝ่ายตรวจสอบบัญชีฝ่ายประชาสัมพันธ์ และกิจการร้านค้า, ฝ่ายควบคุมการจำหน่ายวัดอุโมงค์ทุกชนิด, ฝ่ายบูรณะ ปฏิสังขรณ์, ฝ่ายวัดอุโมงค์ และทำความสะอาด, ฝ่ายควบคุมวัดอุโมงค์และภปร. กิจการของวัด

2. กลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เกี่ยวข้องภายนอกวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารในด้านต่างๆ
 - สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก
 - สำนักงานศิลปากรที่ 6 (สุโขทัย) ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปากรที่ 6 สุโขทัย
 - พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช ได้แก่ รักษาการตำแหน่งหัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช
 - สำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ นักวิชาการศาสนา
 - ศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการพิษณุโลก ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการพิษณุโลก
 - สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือ เขต 3 (พิษณุโลก) ได้แก่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยว ภาคเหนือ เขต 3 ฝ่ายแผนงานและนโยบาย
 - สถานีตำรวจภูธรจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจกองเมืองรักษาการณ์ประจำวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร
 - กองกำกับการตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจท่องเที่ยวรักษาการณ์ประจำวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

โดยผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อใช้ในการตอบคำถามตามวัตถุประสงค์การศึกษาตามเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

1. เป็นผู้รู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว
2. ต้องเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่มีความรู้เกี่ยวกับวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ในด้านต่างๆ

3. มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารโดยตรง

4. เป็นเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่มีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) เป็นเครื่องมือในการศึกษาตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย โดยมีแนวประเด็นคำถาม ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ได้แก่

1. ระบบการจัดการข้อมูล
2. ระบบการดำเนินงาน
3. ระบบการปฏิบัติการ
4. ระบบการเงิน
5. ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์
6. ระบบการตลาด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลของหน่วยงานที่มีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

1. การศึกษาจากเอกสาร

งานวิชาการ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา จากแหล่งข้อมูลดังต่อไปนี้

- ห้องสมุดมหาวิทยาลัยนเรศวร
- ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
- ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- อินเทอร์เน็ต ฯลฯ

2. การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi – Structure Interview) ในการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi – Structure Interview) และทำการเสนอข้อมูลโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Discriptive Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเนื้อหาใน 6 ประเด็น คือ ระบบการจัดการข้อมูล, ระบบการดำเนินงาน, ระบบการปฏิบัติการ, ระบบการเงิน, ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และระบบการตลาด โดยทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างจากกลุ่มผู้รู้ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลของการวิจัย มีดังนี้

ระบบการจัดการข้อมูล

จากการศึกษาพบว่า วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีการจัดการข้อมูลแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารทำการเผยแพร่ให้แก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาภายในแหล่งท่องเที่ยว และข้อมูลที่ทางวัดใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

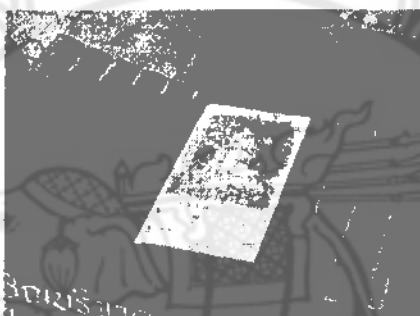
ข้อมูลที่ใช้เผยแพร่แก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว

ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารได้ทำการเผยแพร่ให้แก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวนั้น มีลักษณะเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการแนะนำแหล่งท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้ทราบถึงประวัติความเป็นมา และได้ตระหนักถึงความสำคัญของสถานที่ที่ได้เข้าชม โดยการจัดทำของคณะกรรมการบริหารวัดฝ่ายประชาสัมพันธ์และกิจการร้านค้า ประกอบไปด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับ ประวัติโดยย่อของแหล่งท่องเที่ยวทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จุดเข้าชมที่เป็นจุดท่องเที่ยวหลักภายในวัด เช่น พระวิหารหลวงพ่พระพุทธรชินราช, พระปรางค์ศรีมหาธาตุ, พระวิหารพระพุทธรชินสีห์, พระวิหารพระศรีศาสดา และพระวิหารพระเหลือ เป็นต้น แผนผังเส้นทางการเที่ยวชมจุดต่างๆ ภายในวัด และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ประชาชนและนักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการได้ในแหล่งท่องเที่ยว

วิธีการเผยแพร่ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันการให้บริการเผยแพร่ข้อมูลดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารได้มีวิธีการจัดทำเพื่อเผยแพร่ในหลายรูปแบบด้วยกันดังต่อไปนี้

- การจัดทำแผ่นพับ เพื่อแจกสำหรับประชาชนและนักท่องเที่ยวที่ต้องการใช้เป็นคู่มือในการเดินชมสถานที่ซึ่งจะมีคำอธิบายรายละเอียดทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยจะตั้งไว้ตามจุดบริการต่างๆ เช่น จุดบริการดอกไม้ รูป เทียน ทอง, อาคารจำหน่ายวัตถุมงคล และหน้าพระวิหารหลวงพ่อพระพุทธชินราช

ภาพ 1 แสดงแผ่นพับบริการประชาชน

- การทำป้ายแผ่นผังจุดเที่ยวชมภายในวัด

ภาพ 2 แสดงแผ่นผังวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

- การจัดพิมพ์หนังสือพระพุทธรูปชินราช วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร โดยคณะกรรมการบริหารวัด ภายในกล่าวถึงประวัติความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว และทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีภายในแหล่งท่องเที่ยวประกอบภาพสี และคำอธิบายทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ทั้งเล่ม

- การจัดทำเว็บไซต์ www.watyai.cjb.net เป็นเว็บไซต์ส่วนตัวของวัดใหญ่ที่ทางคณะกรรมการบริหารได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นอีกช่องทางที่จะเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับวัดและกิจกรรมต่างๆ ภายในวัดให้แก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้รับทราบ ขณะนี้กำลังอยู่ในช่วงดำเนินการให้เสร็จสมบูรณ์

- การเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้ตามที่ได้รับหนังสือคำร้องขอมา

ข้อมูลของหน่วยงานที่นำมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารนำมาใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้น เกิดจากการเสนอความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารวัดฝ่ายต่างๆ ในที่ประชุมโดยการเสนอเป็นแผนการดำเนินงานของวัดว่าควรมีการพัฒนาในด้านใดเพื่อที่จะให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาได้รับบริการที่ดีและเกิดความประทับใจในการมาท่องเที่ยวในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร โดยจะทำการลงมติขอความเห็นชอบจากที่ประชุมและความเห็นชอบจากเจ้าอาวาสซึ่งจะเป็นผู้พิจารณาตัดสินใจ และทำการสรุปเป็นเอกสารวาระการประชุมแต่ละเดือน เพื่อส่งไปให้ไวยาวัจกรนำไปปฏิบัติ

นอกจากข้อมูลที่ได้จากการเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมคณะกรรมการบริหารวัดแล้ว วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารยังได้ทำการสืบค้นเพื่อรวบรวมข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวในด้านประวัติศาสตร์ ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรท่องเที่ยวของวัดจากแหล่งข้อมูลในหลายๆ ด้าน เพื่อนำข้อมูลในส่วนนี้มาทำการเผยแพร่ในเชิงวิชาการแก่บุคคลทั่วไปเป็นการส่งเสริมให้เห็นความสำคัญและคุณค่า สร้างจิตสำนึกในการร่วมกันอนุรักษ์ อีกทั้งข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นยังนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนตามรูปแบบเดิม

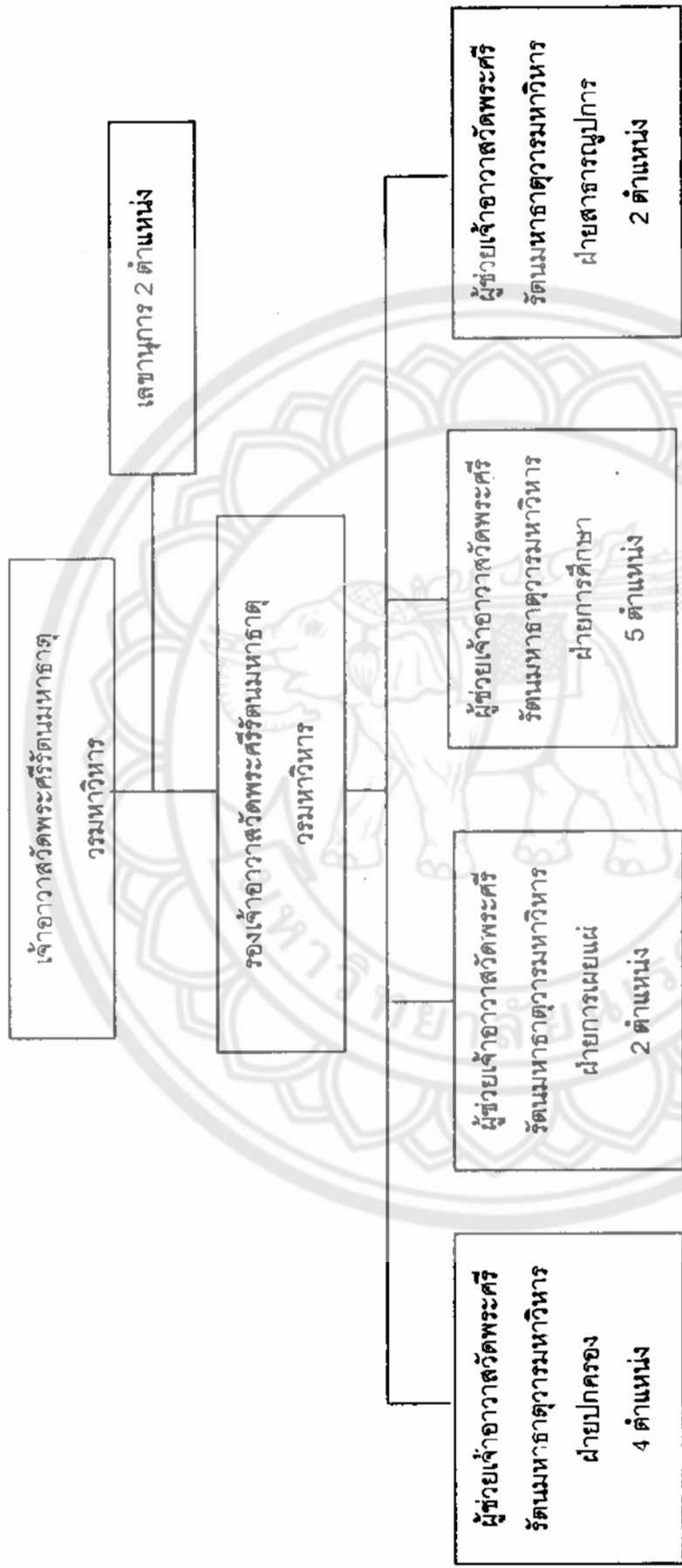
การจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ผลจากการศึกษาพบว่า เนื่องจากวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารได้มีการจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่อยู่ในการดูแลของกรมศิลปากร และส่วนที่อยู่ในอำนาจบริหารจัดการของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ดังนั้นในการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหากไม่ได้เกี่ยวข้องกับหรืออยู่ในพื้นที่ของกรมศิลปากรก็จะเป็นอำนาจสิทธิ์ขาดของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารที่จะทำการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น แต่ทั้งนี้ในการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในส่วนที่วัดก็ยังไม่ได้มีการจัดทำแผนให้เป็นแผนที่ตายตัว แต่จะอยู่ในลักษณะการเสนอความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารวัดว่าตรงส่วนไหนของวัดที่ควรพัฒนาปรับปรุงหรือจัดสร้าง ซึ่งการดำเนินงานก็จะต้องขึ้นอยู่กับการจัดหางบประมาณของวัด

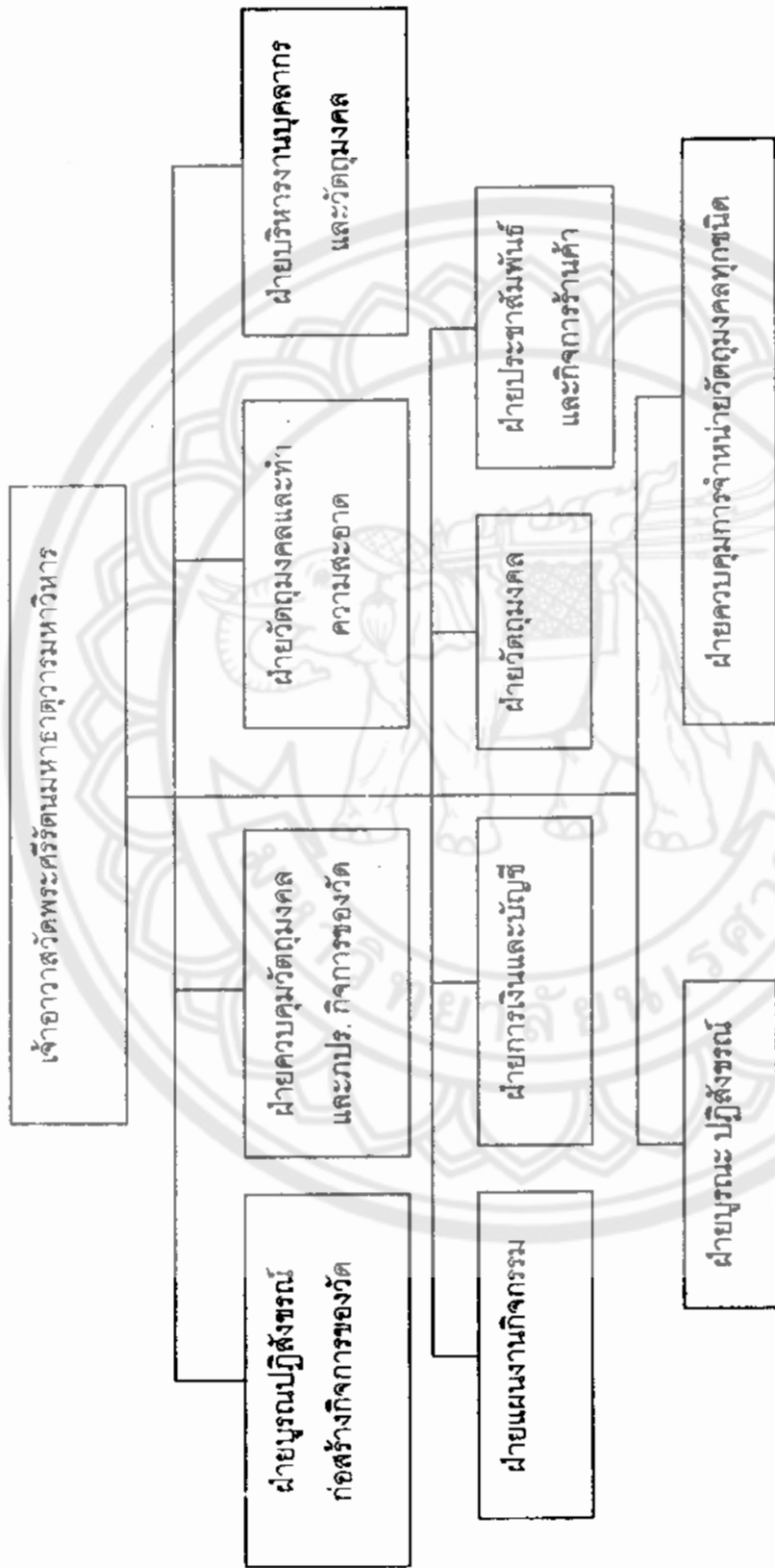
ส่วนที่เป็นพื้นที่ดูแลของกรมศิลปากรนั้นในการจัดทำแผนพัฒนาจะเป็นในเรื่องการจัดการซ่อมแซม บูรณะ โบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีความเสื่อมโทรม ซึ่งงานในส่วนนี้จะต้องมีการจัดทำแผนร่วมกันจากหลายหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการบริหารวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่และผู้จัดการงบประมาณหลักในการซ่อมแซม, สำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดพิษณุโลกทำหน้าที่ดูแลวัด, สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทำหน้าที่เป็นเลขานุการร่วมวางแผนเสนอขออนุญาตกรมศิลปากรในการซ่อมแซม บูรณะ ผ่านทางสำนักงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรูปอินทราธิราชที่เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ทำหน้าที่ดูแลโบราณสถาน โบราณวัตถุภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารซึ่งทางหน่วยงานจะทำหน้าที่ประสานส่งต่อไปยังกรมศิลปากรที่ 6 (สุโขทัย) เพื่อทำการพิจารณาอนุมัติและทำการดำเนินการต่อไป

ระบบการดำเนินงาน

ผลการศึกษาการดำเนินงานของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารพบว่า วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีโครงสร้างการบริหารงานแบ่งอำนาจหน้าที่รับผิดชอบแยกเป็นฝ่ายสงฆ์ และฝ่ายฆราวาส โดยมีพระธรรมเสนาบดี (บำรุง สุานตฺตโร มากก้อน) เจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นประธานคณะกรรมการบริหาร และมีรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ไวยาวัจกรเป็นคณะกรรมการที่ได้รับมอบหมายแต่งตั้งโดยตรงจากเจ้าอาวาสให้ดูแลรับผิดชอบเป็นหัวหน้างานฝ่ายต่างๆ สามารถแยกคณะกรรมการบริหารของวัด และพนักงานวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารตามสายงานได้ ดังนี้

ภาพ 3 แสดงโครงสร้างการบริหารงานฝ่ายส่งเสริม
 ที่มา: บัญชีรายชื่อคณะกรรมการบริหารวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร
 อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ภาพ 4 แสดงโครงสร้างการดำเนินงานผ่านยชราวาส

ที่มา : บัญชีรายชื่อคณะกรรมการบริหารวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร
อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 1 แสดงบัญชีตำแหน่งพนักงานของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

อันดับ	ตำแหน่ง	อัตรา
1	พนักงานบัญชี	2 อัตรา
2	พนักงานแผนกวัดถุมงคล	21 อัตรา
3	พนักงานแผนกดอกไม้ ธูป เทียน ทอง	5 อัตรา
4	พนักงานคลังวัดถุมงคล	1 อัตรา
5	พนักงานแผนกคลังพัสดุ	2 อัตรา
6	พนักงานแผนกรักษาความสะอาดภายในพระวิหาร	2 อัตรา
7	พนักงานแผนกรักษาความสะอาดหน้าพระวิหาร	2 อัตรา
8	พนักงานแผนกรักษาความสะอาด	11 อัตรา
9	พนักงานแผนกรักษาความเรียบร้อยหน้าวิหาร	1 อัตรา
10	พนักงานแผนกครัว	5 อัตรา
11	พนักงานแผนกเย็บมီး	1 อัตรา
12	พนักงานแผนกกระเบื้อง	1 อัตรา
13	พนักงานแผนกเก็บเงินร้านค้าแฉงลอย	1 อัตรา
14	พนักงานขับรถ	3 อัตรา
15	พนักงานแผนกประปา	1 อัตรา
16	พนักงานแผนกไฟฟ้า	1 อัตรา
รวมทั้งสิ้น		60 อัตรา

ที่มา: บัญชีรายชื่อพนักงานวัดที่รับเงินเดือน ปัจจุบัน ปี 2548

จากโครงสร้างการบริหารงานของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารดังกล่าว เป็นโครงสร้างการบริหารงานและกิจการที่มีอยู่ของวัดโดยทั่วไป ยังมิได้มีการจัดโครงสร้างการดำเนินงานเพื่อดูแลรับผิดชอบงานด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง ลักษณะการดำเนินงานด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวจึงรวมอยู่ตามสายงานต่างๆ ของไวยาวัจกรที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาส ทั้งนี้เนื่องจากวัดใหญ่ไม่ได้มีการดำเนินงานเพื่อมุ่งเน้นในด้านการท่องเที่ยว แต่มีลักษณะดำเนินการเพียงเพื่อเป็นจุดรองรับการมาของประชาชนและนักท่องเที่ยวเท่านั้น

นโยบายการดำเนินงาน

ผลการศึกษานโยบายการดำเนินงานของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพบว่า นโยบายในการดำเนินงานเป็นนโยบายที่เกิดจากการประชุมร่วมกันของคณะกรรมการบริหารวัดที่จะดำเนินงานจัดการแหล่งท่องเที่ยวในฐานะที่วัดเป็นจุดรองรับการมาของประชาชนและนักท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้แล้วนโยบายการดำเนินงานก็ยังไม่ได้มีการจัดทำขึ้นให้เป็นนโยบายการดำเนินงานของวัดที่ชัดเจน จะเป็นแต่เพียงลักษณะการมอบหมายงานให้ไวยาวัจกรแต่ละฝ่ายนำไปปฏิบัติเท่านั้น ซึ่งการดำเนินงานจัดการแหล่งท่องเที่ยวของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีนโยบายในการดำเนินงานเพื่อให้บริการ ในด้าน การอำนวยความสะดวก การรักษาความปลอดภัย การสร้างความประทับใจ รวมไปถึงการดูแล อนุรักษ์ บูรณะ ปฏิสังขรณ์ทรัพยากรที่มีในแหล่งท่องเที่ยว

การวางแผนการดำเนินงาน

ผลการศึกษาพบว่า เนื่องจากวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีการดำเนินงานเพื่อให้บริการประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังวัดให้ได้รับการอำนวยความสะดวก ได้รับความปลอดภัย ได้รับความประทับใจ ซึ่งงานในส่วนนี้ทางวัดได้มีการดำเนินงานในลักษณะที่ทำเป็นประจำในแต่ละวัน ดังนั้น ขั้นตอนจากการกำหนดนโยบายมาสู่การดำเนินงานของวัดนั้นจึงได้ขาดขั้นตอนในช่วงการวางแผนการดำเนินงาน แต่จะเป็นลักษณะการจัดทำแผนงานของไวยาวัจกรแต่ละฝ่ายเพื่อเสนอของบประมาณที่จะใช้ในการดำเนินงานในแต่ละปี

การวางแผนดำเนินงานด้านการดูแลอนุรักษ์ บูรณะ ปฏิสังขรณ์โบราณสถานในแหล่งท่องเที่ยว นั้น เนื่องจากวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลร่วมกับกรมศิลปากร ดังนั้นในการดำเนินงานส่วนนี้ เมื่อโบราณสถานในแหล่งท่องเที่ยวเกิดการชำรุด ทุสโทรมทางวัดและกรมศิลปากรจะต้องดำเนินการในการวางแผนดำเนินงานอนุรักษ์ บูรณะร่วมกัน

การดำเนินงานจัดการแหล่งท่องเที่ยว

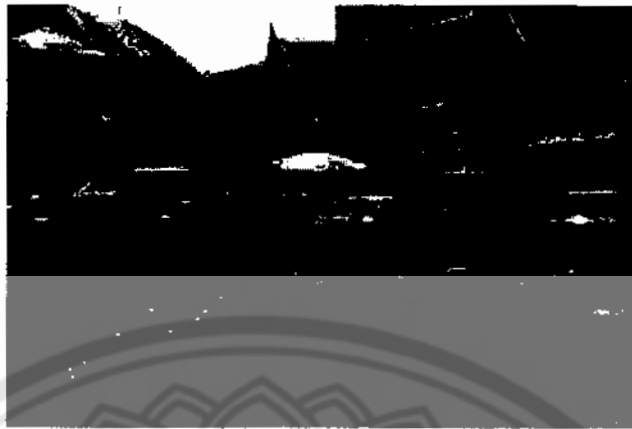
ผลการศึกษาวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีการดำเนินงานตามนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเพื่อให้บริการประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยว ทั้งหมด 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. การดำเนินงานด้านการอำนวยความสะดวก

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นสถานที่ที่มีประชาชนและนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมหลากหลายด้วยวัตถุประสงค์ของการมาที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นชาวไทยหรือชาวต่างประเทศ ดังนั้น งานด้านการอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวจึงต้องมีความครอบคลุมเพื่อจะสามารถให้บริการผู้ที่มาเที่ยวชมได้ทุกประเภท วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีฝ่ายประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารทั้งเรื่องการให้คำแนะนำแหล่งท่องเที่ยวภายในวัดและภายนอกวัด การให้บริการข้อมูลด้านเอกสาร การทำหน้าที่เป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว แก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ที่สนใจ ตามที่ได้รับการทำหนังสือขอความร่วมมือมา โดยมีพื้นที่ต่อม มุขเมือง ไวยาวัจจรฝ่ายบริหารงานบุคคลและวัดมุงงคทำหน้าที่เป็นผู้บรรยาย การประกาศข่าวสารประชาสัมพันธ์ต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการสถานที่จอดรถ เมื่อนักท่องเที่ยวนำรถเข้ามาภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารนักท่องเที่ยวจะสามารถจอดได้ 3 ที่ด้วยกัน ได้แก่ ลานจอดรถใหญ่ทางด้านหลังประตูทางเข้าถนนเส้นเอกาทศรฐ รองรับรถที่เข้ามาเที่ยวชมได้ประมาณ 100 คัน

ภาพ 5 แสดงลานจอดรถใหญ่

ภาพ 6 แสดงสถานที่จัดรณหน้าอาคารจำหน่ายของฝาก-ของที่ระลึก

สถานที่จัดรณหน้าอาคารจำหน่ายของฝาก-ของที่ระลึก ประจําทางเข้าถนนเส้นจําการ
บุญ รองรับรถที่เข้ามาเที่ยวชมได้ประมาณ 20 คัน

ภาพ 7 แสดงสถานที่จัดรณหน้าพระวิหารพระพุทธชินสีห์

สถานที่จัดรณประจําขวามือพระวิหารด้านหน้าพระวิหารพระพุทธชินสีห์ รองรับรถที่
เข้ามาเที่ยวชมได้ประมาณ 20 คัน

การจัดเส้นทางการเดินทางภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารนั้นวัดมีประตูที่สามารถผ่านเข้า-ออก ได้ทั้งหมด 6 ประตู คือ ประตูถนนเส้นพุทธบูชา 3 ประตู ได้แก่ 1. ประตูใหญ่ด้านหน้าพระวิหารพระพุทธชินราช 2. ประตูขวามือพระวิหารทางเข้าพระวิหารพระพุทธชินสีห์ 3. ประตูซ้ายมือพระวิหารทางเข้าโรงละคร 4. ประตูถนนเส้นจำการบุญ 2 ประตู ได้แก่ 1. ประตูทางเข้าด้านหน้าพระวิหารพระศรีศาสดา 2. ประตูทางเข้าติดกับอาคารจำหน่ายของฝาก-ของที่ระลึกจากพิษณุโลก ประตูถนนเส้นเอกาทศรฐ 1 ประตู ได้แก่ ประตูทางเข้าด้านหลังพระวิหารติดกับอาคารผลิตน้ำดื่ม ตราพานพระศรี

ภาพ 8 แสดงประตูหน้าทางเข้าพระวิหาร

ภาพ 9 แสดงประตูทางเข้าพระวิหารพระพุทธชินสีห์

ภาพ 10 แสดงประตูหน้าทางเข้าโรงละคร

ภาพ 11 แสดงประตูด้านข้างหน้าพระวิหารพระศรีศาสดา

ภาพ 12 แสดงประตูทางเข้าติดกับอาคาร
จำหน่ายของฝาก-ของที่ระลึก
จากพิษณุโลก

ภาพ 13 แสดงประตูทางเข้า
ด้านหลังพระวิหาร

การเปิดให้รถผ่านเข้า-ออกภายในวัดกำหนดให้รถที่เข้ามาภายในวัด สามารถผ่าน
เข้า-ออกได้ 5 ประตู ยกเว้นประตูทางเข้าใหญ่ด้านหน้าพระวิหารพระพุทธชินราช

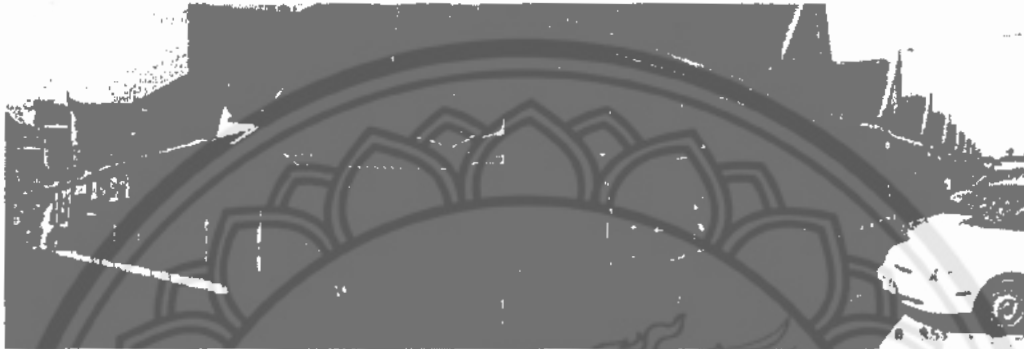
การให้บริการห้องน้ำ-ห้องสุขา แบ่งเป็น 2 ฟาก ได้แก่ ห้องน้ำ-ห้องสุขาทางทิศเหนือ
และ ห้องน้ำ-ห้องสุขาทางทิศใต้ฟากละ 18 ห้อง โดยมีห้องน้ำสำหรับคนพิการโดยเฉพาะฟากละ 2
ห้อง

ภาพ 14 แสดงห้องน้ำ-ห้องสุขาทางทิศเหนือ

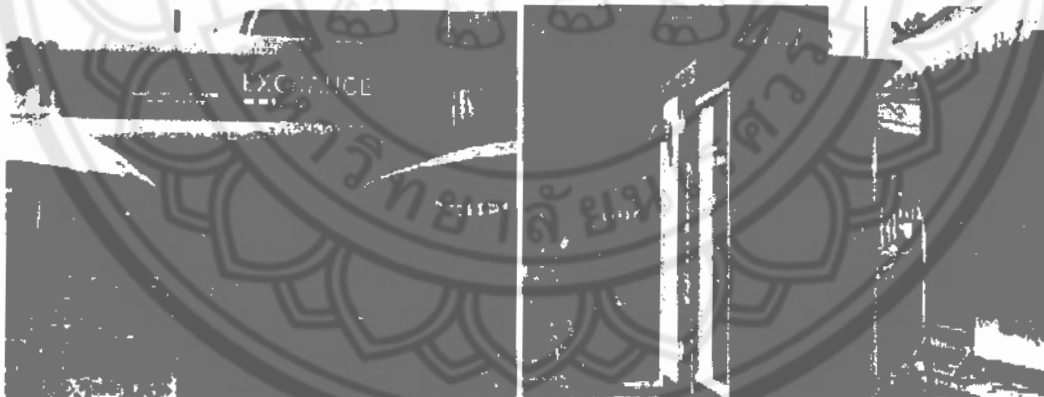
ภาพ 15 แสดงห้องน้ำ-ห้องสุขาทางทิศใต้

การให้บริการร้านค้าจำหน่ายของฝาก-ของที่ระลึกจากพิษณุโลก และร้านอาหาร - เครื่องดื่ม วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารได้จัดสร้างเป็นอาคารทรงไทยลักษณะถาวร จำนวน 47 ร้าน แบ่งเป็นประเภท ร้านค้าจำหน่ายของฝาก-ของที่ระลึก จำนวน 44 ร้าน ร้านจำหน่ายอาหาร-เครื่องดื่ม จำนวน 3 ร้าน

ภาพ 16 แสดงร้านค้าอาคารทรงไทย

การให้บริการสถานที่แก่ธนาคารเพื่อตั้งเป็นจุดรับแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของธนาคารไทยพาณิชย์ บริการตู้เงินคั่นของธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารกรุงเทพฯ

ภาพ 17 แสดงจุดรับแลกเปลี่ยน
เงินตราต่างประเทศ
ของธนาคารไทยพาณิชย์

ภาพ 18 แสดงตู้บริการเงินคั่นของธนาคาร
กรุงเทพ

อีกทั้งวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารยังให้บริการสถานที่เป็นจุดจอดรถราง
ท่องเที่ยว ที่ได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 3 และบริษัท
พิษณุโลกบริการจำกัด “รถเมล์บ้านเรา” จำนวน 2 คัน โดยรถรางท่องเที่ยวจะวิ่งพานักท่องเที่ยว
เที่ยวชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ สถานที่น่าสนใจและมีทัศนียภาพที่สวยงามของเมือง
พิษณุโลก โดยบนรถจะมีวิทยากรจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยทำหน้าที่เป็นผู้บรรยาย

ภาพ 19 แสดงรถรางท่องเที่ยว

2. การดำเนินงานด้านการรักษาความปลอดภัย

เนื่องจากวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นสถานที่สำคัญที่มีผู้คนเข้ามาเที่ยว
ชมผ่านเข้าออกอย่างมากมาย มีโบราณวัตถุที่เก่าแก่และมีค่าเก็บรักษาไว้ ทำให้ทางวัดพระศรี รัตน
มหาธาตุวรมหาวิหารเล็งเห็นความสำคัญของการรักษาความปลอดภัยทั้งแก่ชีวิตและทรัพย์สิน
ของวัดและของผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยว จึงได้ประสานความร่วมมือกับทางสถานีตำรวจภูธรอำเภอ
เมืองพิษณุโลก และกองกำกับการตำรวจท่องเที่ยวพิษณุโลก ตั้งจุดรักษาการณ์เพื่อรักษาความ
ปลอดภัยภายในวัดใหญ่

ภาพ 20 แสดงจุดรักษาความปลอดภัยของ
เจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ.เมืองพิษณุโลก

ภาพ 21 แสดงจุดรักษาความปลอดภัยของ
ตำรวจท่องเที่ยวพิษณุโลก

โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ.เมืองพิษณุโลกประจำการณ้จำนวน 3 นาย เจ้าหน้าที่ตำรวจท่องเที่ยวประจำการณ้จำนวน 2 นาย เจ้าหน้าที่ อปภ. จากเทศบาลนครพิษณุโลกจำนวน 5 นาย และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยที่ทางวัดพระศรีรัตนมหาธาตุจ้างจากบริษัทรักษาความปลอดภัยสเปเชียลไทยการ์ด จำนวน 7 คน แบ่งหน้าที่รักษาความปลอดภัยเป็นจุดทั้งเวลากลางวันและกลางคืน คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ.เมืองพิษณุโลกและ เจ้าหน้าที่ตำรวจท่องเที่ยวจะปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยในเวลากลางวัน เริ่มเข้าเวรตั้งแต่เวลา 07.30 น. จนถึง 17.30 น. เมื่อพระวิหารพระพุทธชินราชปิด หรือหากเป็นช่วงเวลาเทศกาลของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุก็จะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจมาปฏิบัติหน้าที่รักษาการณ้เพิ่มทั้งในและนอกเครื่องแบบ ทำการเปลี่ยนเวรรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยตลอด 24 ชั่วโมง

การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ.เมืองพิษณุโลกและ เจ้าหน้าที่ตำรวจท่องเที่ยวจะดูแลทั้งบริเวณด้านในและบริเวณด้านนอกโดยรอบวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร เมื่อมีเหตุการณ์ฉุกเฉินนักท่องเที่ยวสามารถมาแจ้งได้ที่จุดรักษาการณ้เพื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจะประสานงานติดตามต่อไป สำหรับเจ้าหน้าที่ อปภ. จะทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยกระจายตามจุดต่างๆ เช่น บริเวณลานจอดรถ และตามถนนภายในวัด ส่วนเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยจากบริษัทจะปฏิบัติหน้าที่แบบแบ่งเวร เวลากลางวัน 2 นาย คือ อยู่ด้านหน้าพระวิหารจำนวน 1 นาย และภายในวิหารจำนวน 1 นาย ปฏิบัติงานตั้งแต่เวลา 06.00 น. จนถึงพระวิหารปิด ในเวลากลางคืนเมื่อประตูวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารปิด จะมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยอยู่ประจำตามจุดต่างๆ จำนวน 5 นาย ซึ่งจะอยู่บริเวณเขตรอบนอก ส่วนบริเวณเขตรั้ในคือ เขตพุทธาวาสจะมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราช จำนวน

3 นาย เปลี่ยนเวรรักษาความปลอดภัยทั้งกลางวันและกลางคืนเพื่อดูแลความเรียบร้อยในส่วนของ อาคารจัดแสดงโบราณวัตถุ ซึ่งงานด้านรักษาความปลอดภัยจะมีโยธาวิจกรฝ่ายประชาสัมพันธ์ และกิจการร้านค้าเป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบมีสำนักงานผู้จัดการร้านค้าเป็นศูนย์กลางในการ ประสานงาน

3. การดำเนินงานด้านการสร้างความประทับใจ

จากกล่าวได้ว่าวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ อันดับหนึ่งของจังหวัดพิษณุโลก ที่เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาจังหวัดพิษณุโลกแล้วจะต้องมากราบ นมัสการหลวงพ่อพระพุทธชินราช และนอกจากนั้นวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารยังเป็น สถานที่รวบรวมโบราณสถานที่สำคัญ มีพิพิธภัณฑ์จัดแสดงโบราณวัตถุที่ล้ำค่าของจังหวัด พิษณุโลก อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางในการจำหน่ายของฝากจากพิษณุโลกทำให้มีนักท่องเที่ยวและ ประชาชนทั่วไปเข้ามาจังหวัดพระศรีรัตนมหาธาตุมากมาย จากความเป็นจุดรองรับนักท่องเที่ยวที่มี องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวพร้อมมูลนั้น วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารจึงได้พยายามใน การดำเนินงานเพื่อสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวเมื่อมาจังหวัดพิษณุโลกแล้วได้รับความ ประทับใจกลับไปทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยการดำเนินงานจะเป็นการสร้างเสริมความพร้อม เปรียงของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในการให้บริการและความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวด้วยความมีน้ำใจ ไมตรี มีมนุษยสัมพันธ์อันดี เมื่อนักท่องเที่ยวต้องการความช่วยเหลือสามารถให้ความช่วยเหลือใน เบื้องต้นและประสานงานขอความช่วยเหลือไปยังจากหน่วยงานอื่นได้อย่างรวดเร็ว การให้บริการ สถานที่มีความสะดวก เป็นระเบียบเรียบร้อย การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก และการดูแล จัดการทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ของวัด เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาได้เห็นความสวยงามของ โบราณสถาน โบราณวัตถุและได้รับความประทับใจกลับไป

4. การดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ บูรณะ ปฏิสังขรณ์

โบราณสถาน โบราณวัตถุที่อยู่ในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จากกล่าวได้ว่าเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญประการหนึ่งด้วยความสวยงามทางสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม อายุของโบราณสถาน โบราณวัตถุ และประวัติความเป็นมา ทำให้เป็นสิ่งดึงดูด นักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชม และศึกษาเรียนรู้ โดยเฉพาะโบราณสถาน โบราณวัตถุภายในวัด พระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารได้รับการขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากร ซึ่งจะจัดแบ่งเป็น 2 ส่วน ด้วยกัน คือ ส่วนโบราณวัตถุที่เป็นของกรมศิลปากร และส่วนที่เป็นของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุที่มี

ประชาชนได้นำมาถวาย ดังนั้นการดูแลอนุรักษ์ บูรณะ ปฏิสังขรณ์เพื่อให้โบราณสถาน โบราณวัตถุ อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์พร้อมให้นักท่องเที่ยวเข้าชมจึงเป็นอีกงานหนึ่งที่มีความสำคัญ ซึ่งการดำเนินงานด้านการดูแล อนุรักษ์ บูรณะ ปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โบราณวัตถุเป็นหน้าที่ที่จะต้องกระทำร่วมกันระหว่างวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยปัจจุบันพระธรรมเสนาบดีเจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารได้แต่งตั้งตำแหน่งไวยาวัจกรอีกตำแหน่งหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ดูแลงานด้านบูรณะ ปฏิสังขรณ์ โบราณวัตถุ โบราณสถานของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ประสานงานกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช และกรมศิลปากรที่ ๖ (สุโขทัย)

การดำเนินงานด้านการดูแล อนุรักษ์ บูรณะ ปฏิสังขรณ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารนั้น ทางวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารจะทำการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันกับ สำนักพุทธศาสนาจังหวัดพิษณุโลก สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดที่ทำหน้าที่เป็นเลขานุการ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช ในการขออนุญาตบูรณะ ปฏิสังขรณ์จากกรมศิลปากร โดยการดำเนินงานในด้านนี้ทางวัดจะเป็นผู้ดำเนินการในการจัดสรรงบประมาณที่ใช้เป็นหลักเนื่องจากตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔ แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ พร้อมด้วยกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มาตรา 9 ทวิ^(๔) โบราณสถานที่ได้จัดให้มีการเรียกเก็บค่าเข้าชมหรือค่าบริการอื่นเป็นปกติธุระ หรือจัดเก็บผลประโยชน์ใดๆ อันเกิดจากโบราณสถานนั้น ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมทั้งหมด หรือบางส่วนตามที่อธิบดีกำหนด ในส่วนของกรมศิลปากรจะดำเนินงานในด้านการดูแล และการดำเนินงานซ่อมแซมอนุรักษ์ บูรณะ ปฏิสังขรณ์ ให้โบราณสถาน โบราณวัตถุเป็นไปตามหลักวิชาการ และการออกงบประมาณสนับสนุนในบางส่วน

การดำเนินงานประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารจำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานหลายๆ ฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถแบ่งได้เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบและมีจุดรักษาการณ์/สำนักงานประจำในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร กับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการประสานงานให้ความร่วมมือสนับสนุนการจัดการแหล่งท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

หน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบและมีจุดรักษาการ/สำนักงานประจำในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ตำรวจภูธรสภอ. เมืองพิษณุโลก

สถานีตำรวจภูธรจังหวัดพิษณุโลกเป็นหน่วยงานทำหน้าที่สนับสนุนงานด้านการรักษาความปลอดภัยของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร โดยมีจุดรักษาการณ่อยู่ภายในวัดมีเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำการณ 3 นาย มีการปฏิบัติงานดังต่อไปนี้

- งานด้านการดูแลรักษาความปลอดภัยภายในวัดทั้งหมด
- งานด้านการเป็นจุดรับแจ้งเหตุด่วนภายในวัดและบริเวณใกล้เคียงเพื่อประสานงานติดตามจับกุม
- งานด้านการให้บริการสอบถามและแนะนำข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารและการท่องเที่ยวทั่วไปภายในจังหวัดโดยมีข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

กองกำกับการตำรวจท่องเที่ยว

สถานีตำรวจท่องเที่ยว 4 (พิษณุโลก) กองกำกับการตำรวจท่องเที่ยวเป็นหน่วยงานทำหน้าที่สนับสนุนงานด้านการท่องเที่ยวของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร โดยมีจุดรักษาการณ่อยู่ภายในวัดมีเจ้าหน้าที่ตำรวจท่องเที่ยวประจำการณ 2 นาย มีการปฏิบัติงานดังต่อไปนี้

- งานดูแลและให้คำแนะนำประชาชนและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวชมภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร
- งานดูแล ตรวจสอบมีคฤเทศก์ให้มีการปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้อง เช่น มีคฤเทศก์ที่พานักท่องเที่ยวเข้ามาภายในวัดต้องมีการติดบัตรประจำตัวให้ถูกต้อง และดูแลเรื่องการนำขมมีการอธิบาย บรรยายข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ เป็นต้น
- งานด้านรักษาความปลอดภัยภายในวัด
- งานด้านการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ักท่องเที่ยวตามที่ได้รับกรร้องขอ

สำนักงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราชเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อสำนักงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สังกัดกรมศิลปากรที่ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดแสดงศิลปวัตถุภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรชินราช และการดูแลโบราณสถาน โบราณวัตถุต่างๆ ที่อยู่ในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารและภายในจังหวัดพิษณุโลกทั้งหมด โดยทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางที่คอยประสานระหว่างวัดและกรมศิลปากรที่ 6 (สุโขทัย) หากโบราณวัตถุโบราณสถานภายในวัดเกิดความเสื่อมโทรมจะต้องทำเรื่องผ่านพิพิธภัณฑสถานเพื่อเสนอไปยังกรมศิลปากร ปัจจุบันพิพิธภัณฑสถานฯ มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ทั้งหมด 8 คน เป็นข้าราชการจำนวน 1 คน ลูกจ้างประจำ 3 คน และลูกจ้างชั่วคราว 4 คน การปฏิบัติงานภายในวัดพระศรีรัตนมหาวิหารพิพิธภัณฑสถานฯ มีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- งานความปลอดภัย

พิพิธภัณฑสถานฯ จะมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย จำนวน 3 คน โดยทำการสับเปลี่ยนหมุนเวียนการเข้าเวรกัน ทั้งเวลากลางวัน และกลางคืน คือ เจ้าหน้าที่จะต้องทำการเข้าเวรในเวลา 16.00 น. ถึง 07.00 น. และ 07.00 น. ถึง 16.00 น. จะทำการเปลี่ยนเวร 1 คน พื้นที่ที่รับผิดชอบดูแล คือ ในบริเวณเขตพุทธาวาสทั้งหมด

- งานความสะอาดภูมิทัศน์

พิพิธภัณฑสถานฯ จะมีเจ้าหน้าที่ดูแลภูมิทัศน์ จำนวน 1 คน ทำการปิด กวาด เช็ด ถู บริเวณพระวิหารพระพุทธรชินสีห์ พระวิหารพระศรีศาสดา บริเวณชั้นนอกรของพระวิหารพระพุทธรชินราช แต่ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานฯ ที่ทำหน้าที่ดูแลภูมิทัศน์ยังมีไม่เพียงพอที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นในการดูแลเรื่องภูมิทัศน์จึงต้องใช้เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานฯ ในฝ่ายอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมด้วย ซึ่งในการทำความสะอาดโบราณวัตถุต่างๆ ถ้าอยู่นอกตู้จัดแสดงจะทำอาทิตย์ละ 1 ครั้ง ส่วนองค์หลวงพ่อพระพุทธรชินราชจะทำความสะอาดเนื่องในโอกาสใหญ่ๆ เช่น มีการรับเสด็จ การทำความสะอาดตรงจุดนี้ต้องมีการฝึกอบรมและทำการสาริต และมีอุปกรณพิเศษในการทำความสะอาด ซึ่งทางวัดก็ได้อนุญาตในเรื่องการจัดหาอุปกรณแก่เจ้าหน้าที่ดูแลภูมิทัศน์เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงาน ส่วนโบราณวัตถุที่อยู่ในตู้จัดแสดงก็จะใช้วิธีการเช็ดถูกระจอบนอก และที่พระวิหารคดการทำความสะอาดจะทำทุกวันพุธ โดยการปิดฝุ่น เช็ดถู เมื่อดึงตู้ฝนเจ้าหน้าที่ก็จะดูแลเป็นพิเศษในเรื่องความชื้นที่มีผลต่อโบราณวัตถุ

- งานประจำห้องจัดแสดง

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชมีห้องที่ทำการจัดแสดงศิลปวัตถุ ได้แก่ พระวิหารพระพุทธชินสีห์ พระศรีศาสดา และบริเวณพระวิหารคด จะเปิดห้องจัดแสดงเพื่อให้ประชาชนได้เข้าชมในทุกวันพุธ ถึง วันอาทิตย์ และหยุดวันนักขัตฤกษ์ เปิดให้เข้าชมระหว่างเวลา 08.30 น. ถึง 16.30 น. โดยทำการจัดแสดงในลักษณะของแกลลอรี่ และในส่วนของพระวิหารหลวงพ่อพระพุทธชินสีห์เป็นการจัดแสดงเกี่ยวกับศิลปวัตถุที่ได้ขุดมาจากโบราณสถานในจังหวัดพิษณุโลก วัดที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถานในจังหวัดพิษณุโลก จังหวัดใกล้เคียง และที่ประชาชนได้มอบให้กับพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งได้จัดแสดงเรื่องราวขององค์หลวงพ่อพระพุทธชินราชที่บูรพภักษัตริย์ตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงปัจจุบันได้ทรงอุปถัมภ์

- งานธุรการ

งานด้านเอกสารการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวิชาการต่างๆ เกี่ยวกับประวัติโบราณสถาน โบราณวัตถุที่ได้รับการขึ้นทะเบียนในจังหวัดพิษณุโลกทั้งหมด นอกจากนี้ทางพิพิธภัณฑ์ยังทำหน้าที่เป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาตามที่ได้รับหนังสือร้องขอมา

หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการประสานงานให้ความร่วมมือสนับสนุนการจัดการแหล่งท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

กรมศิลปากรที่ 6 (สุโขทัย)

กรมศิลปากรที่ 6 (สุโขทัย) เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดำเนินงานด้านการดูแลรักษาโบราณสถานในเขตพื้นที่ 6 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดพิจิตร จังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดตาก สำหรับการดูแลโบราณสถานภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารนั้นกรมศิลปากรที่ 6 (สุโขทัย) จะทำหน้าที่ในการรับผิดชอบดูแลเฉพาะภายในพื้นที่ที่มีการขึ้นทะเบียนควบคุมพิเศษ 15 ไร่ 3 งาน 83 ตารางวา โดยจะทำการดูแลควบคุมการก่อสร้าง การเปลี่ยนแปลงแปรสภาพอาคารที่อยู่ในพื้นที่ที่กำหนด ซึ่งการตรวจสอบดูแลโบราณสถานภายในวัดนั้นกรมศิลปากรจะทำการฝากให้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของกรมศิลปากรทำหน้าที่ดูแลร่วมกับคณะกรรมการบริหารของวัด โดยจะทำการแจ้งประสานงานไปยังกรมศิลปากรเมื่อมีความเห็นสมควรว่าควรทำการอนุรักษ์โบราณสถานเมื่อมีการเสื่อมโทรม ซึ่งกรมศิลปากรที่ 6 (สุโขทัย)

และวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารจะต้องมีการประสานงานการบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกัน เพื่อให้มีการบริหารจัดการพื้นที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งหมด

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารในด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

- ด้านส่งเสริมบูรณะ ปฏิสังขรณ์ โบราณสถานภายในวัด เพื่อไม่ให้มรดกทางวัฒนธรรมสูญหายไป โดยทำหน้าที่เป็นเลขานุการประสานงานร่วมกับคณะกรรมการบริหารวัด พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราชเพื่อเสนอขออนุญาตในการบูรณะจากกรมศิลปากร
- การสร้างกิจกรรมภายในแหล่งท่องเที่ยวเนื่องในวันสำคัญ เพื่อเป็นการส่งเสริมศาสนา และส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญภายในจังหวัดพิษณุโลก โดยกิจกรรมที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้จัดขึ้น คือ กิจกรรมท่องเที่ยวธรรมะไหว้พระ 9 วัด ภายใน 1 วัน ได้แก่ วัดตาปะขาวนาย วัดโพธิญาณ วัดอรัญญิก วัดเจดีย์ยอดทอง วัดจุฬามณี วัดศรีรัตนาราม วัดนางพญา วัดราชบูรณะ และวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือ เขต 3 (พิษณุโลก)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือเขต 3 (พิษณุโลก) ปัจจุบันทำหน้าที่ดูแลในเขตจังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย เพชรบูรณ์ และจตุรดิตถ์ มีหน้าที่หลักคือ ทำหน้าที่ในด้านการตลาดของ 4 จังหวัดที่รับผิดชอบสำหรับวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 3 มีหน้าที่ในด้าน

- การเป็นที่ปรึกษาบางประการตามที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารร้องขอ เช่น ในเรื่องของการจัดกิจกรรมสมโภชหลวงพ่พระพุทธชินราช เป็นต้น
- การส่งเสริมด้านการตลาด คือการทำโฆษณา ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดพิมพ์โปสเตอร์การโฆษณา การเผยแพร่ข้อมูลในลักษณะของความเป็นสากล โดยใช้สื่อในการเผยแพร่ เช่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น, จัดทำจดหมายข่าวลงในหนังสือพิมพ์, จัดทำเว็บไซต์ www.tat.ot.th/phitsanulok โดยนำเสนอเป็นปฏิทินกิจกรรมใน 1 ปี เพื่อเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

สำนักพุทธศาสนาจังหวัดพิษณุโลก

เป็นหน่วยงานโดยตรงที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับวัดในจังหวัดพิษณุโลกทั้งหมด โดยการดำเนินงานสนับสนุนวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารนั้นในแต่ละปีสำนักพุทธศาสนาแห่งชาติ จะทำการจัดงบประมาณให้วัดในเรื่องการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวปีละ 50,000 บาท ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงภูมิทัศน์ การให้ความรู้ต่างๆ รวมทั้งการอนุรักษ์ บูรณะโบราณสถาน โบราณวัตถุ ภายในวัดซึ่งทางสำนักพุทธศาสนาจังหวัดพิษณุโลกจะทำหน้าที่เข้าร่วมประชุมเป็นคณะกรรมการ รับทราบการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาภายในวัดตามที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารแจ้ง ให้ทราบ

ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการจังหวัดพิษณุโลก

ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการจังหวัดพิษณุโลก เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในเรื่องของการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดพิษณุโลก ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการพัฒนาแล้วซึ่งหน่วยงานจะทำหน้าที่ในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ และทำหน้าที่ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่มีการค้นพบให้เปิดตัวเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ซึ่งหน่วยงานมีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนา และมีบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

สำหรับบทบาทของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร นั้น หน่วยงานจะดำเนินการในเรื่องของการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ร่วมกับการท่องเที่ยวภาคเหนือเขต 3 โดยสื่อที่ใช้ ได้แก่ แผ่นพับ การประชาสัมพันธ์ทางวิทยุ และสถานีโทรทัศน์ท้องถิ่น การจัดตู้คอมพิวเตอร์บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ระบบการปฏิบัติการ

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีเนื้อที่ทั้งหมด 35 ไร่ 1 งาน 32 ตารางวา แบ่งพื้นที่ของวัดออกได้เป็น 2 เขต ได้แก่ เขตพุทธาวาส หมายถึง เขตของพระสงฆ์ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมและสิ่งก่อสร้างทางพระพุทธศาสนา เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ พระปรางค์ และเขตสังฆาวาส หมายถึง เขตที่พระสงฆ์ใช้เป็นที่อยู่อาศัย เช่น กุฏิ การแบ่งพื้นที่ของวัดใหญ่นั้น ในเขตพุทธาวาสจะเป็นหน้าที่การดูแลของกรมศิลปากร เนื่องจากเป็นส่วนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในเขตนี้จะประกอบไปด้วย บริเวณตั้งแต่ หน้าพระวิหารขึ้นไปจนถึงเนินพระอัฐฐารศ คือ ส่วนที่เป็นโบราณสถานทั้งหมด ส่วนเขตสังฆาวาสที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นของกรมศิลปากรจะเป็นหน้าที่บริหารจัดการดูแลของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร (ตั้งแผนภาพที่ 22)

ภาพ 22 แสดงแผนผังการแบ่งเขตการใช้สอยภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

การจัดการพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน

จากการแบ่งเขตพื้นที่ดูแลดังกล่าวสามารถอธิบายการใช้พื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบันแต่ละเขตได้ ดังนี้

พื้นที่ในเขตพุทธาวาสที่กรมศิลปากรทำหน้าที่จัดการดูแล จะเป็นการใช้พื้นที่ในส่วนของ การอนุรักษ์ และส่วนของการเปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้เข้าไปกราบพระในพระวิหารและชม โบราณวัตถุที่จัดแสดงไว้ในห้องจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราชบริเวณพระ วิหารพระพุทธชินสีห์ พระศรีศาสดา และโบราณวัตถุที่พิพิธภัณฑสถานตั้งแสดงไว้ที่วิหารคด เนื่องจากอาคารจัดแสดงยังมีไม่เพียงพอ

ภาพ 23 แสดงพระวิหารพระพุทธชินสีห์

ภาพ 24 แสดงพระวิหารพระศรีศาสดา

ภาพ 25 แสดงระเบียงคด

นอกจากนี้ยังมีโบราณสถานในบางส่วน เช่น พระปรางค์ศรีมหาธาตุ วิหารพระพุทธบาทจำลอง วิหารหลวงพ่อดัง วิหารหลวงพ่อบาตร ที่กรมศิลปากรไม่ได้เปิดแสดงให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชม เนื่องจากปัญหาของบุคลากรที่มีไม่เพียงพอให้การดูแล แต่พระวิหารเหล่านี้จะเปิดในทุกปีเมื่อมีงานสมโภชหลวงพ่อบุญรอดพระพุทธรูปชินราชเพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้เข้าไปกราบพระและทำบุญ

ภาพ 26 แสดงพระปรางค์ศรีมหาธาตุ

ภาพ 27 แสดงพระวิหารพระพุทธบาทจำลอง

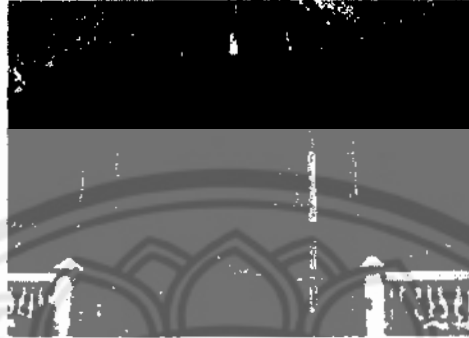

ภาพ 28 แสดงพระวิหารหลวงพ่อดัง

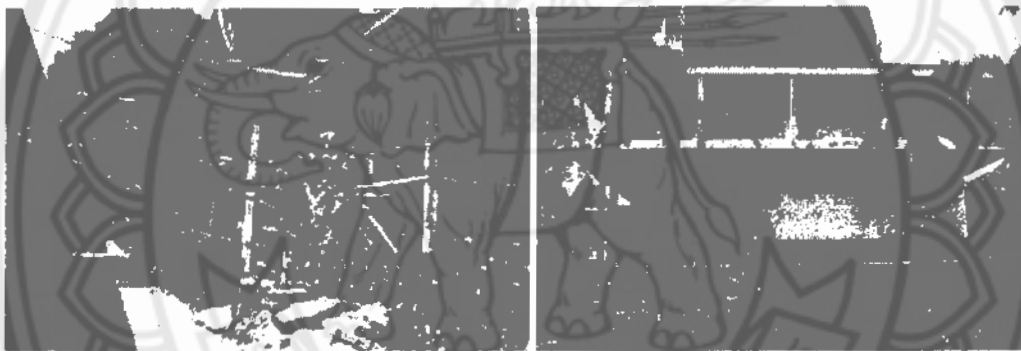
ภาพ 29 แสดงพระวิหารหลวงพ่อบาตร

สำหรับการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตสังฆาวาสของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร แบ่งออกเป็นพื้นที่ใช้สอยและพื้นที่กิจการของวัด โดยพื้นที่ในส่วนที่เป็นพื้นที่ใช้สอยจะอยู่บริเวณด้านหลังศาลากลางสระน้ำของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นต้นไป ประกอบด้วย ส่วนที่พระสงฆ์ใช้เป็นที่พักอาศัยอยู่ด้านหลังของพระวิหารทางทิศเหนือ มีกฎทั้งหมดจำนวน 22 คณะ

แบ่งเป็น กฎีเจ้าอาวาสพระธรรมเสนานุวัตร จำนวน 1 คณะ กฎีพระสงฆ์จตุรวัตร จำนวน 21 คณะ
และศาลาการเปรียญ จำนวน 1 หลัง

ภาพ 30 แสดงกฎีเจ้าอาวาส

ภาพ 31 แสดงกฎีไม้

ภาพ 32 แสดงกฎีตึก

ภาพ 33 แสดงศาลาการเปรียญ

อาคารที่ใช้เป็นสำนักงานของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร มีทั้งสิ้นจำนวน 9 หลัง แบ่งเป็นทางทิศเหนือ 3 หลัง ได้แก่ อาคารสำนักงานวัดดุมงคล จำนวน 1 หลัง ศาลาเรือนไทย สำนักงานเลขานุการเจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จำนวน 1 หลัง อาคารสำนักเลขานุการเจ้าคณะจังหวัด จำนวน 1 หลัง ทางทิศใต้ 7 หลัง ได้แก่ อาคารเรียนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ จำนวน 1 หลัง อาคารเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงฆ์ จำนวน 1 หลัง อาคารพุทธสมาคม จำนวน 1 หลัง สหกรณ์มหาวิทยาลัยสงฆ์ จำนวน 1 หลัง อาคารสำนักงานผู้จัดการร้านค้า จำนวน 1 หลัง ป้อมรักษาการณ์ตำรวจสภ. เมืองพิษณุโลก 1 หลัง ป้อมรักษาการณ์ตำรวจท่องเที่ยว 1 หลัง

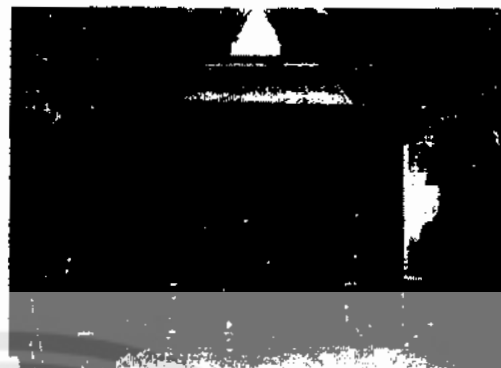
ภาพ 34 แสดงสำนักงานฝ่ายวัดดุมงคล

ภาพ 35 แสดงศาลาเรือนไทยสำนักงาน
เลขานุการเจ้าอาวาสวัดพระศรี
รัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ภาพ 36 แสดงอาคารสำนักงานเลขานุการ
เจ้าคณะจังหวัดเจ้าอาวาส
วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

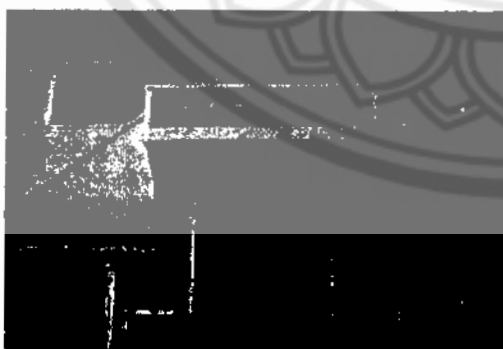
ภาพ 37 แสดงสำนักงานเลขานุการ
รองเจ้าคณะจังหวัด

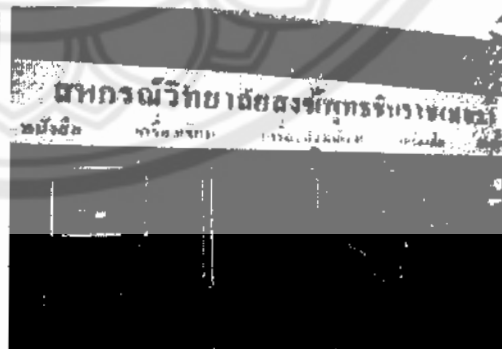
ภาพ 38 แสดงอาคารเรียนมหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณ์

ภาพ 39 แสดงอาคารเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยสงฆ์

ภาพ 40 แสดงอาคารพุทธสมาคม

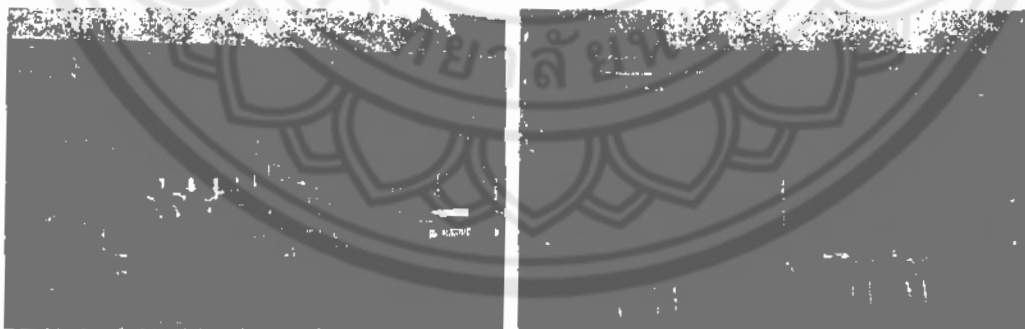

ภาพ 41 แสดงอาคารสหกรณ์วิทยาลัยสงฆ์

ภาพ 42 แสดงสำนักงานผู้จัดการร้านค้า

ส่วนพื้นที่กิจการของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จะอยู่บริเวณตั้งแต่ด้านหน้าของพระวิหารหลวงพ่อพระพุทธรชินราช ไปจนถึงบริเวณลานจอดรถด้านหลังในบางส่วน สามารถแบ่งพื้นที่กิจการของวัดออกเป็น ด้านหน้าพระวิหารทางวัดจัดให้เป็นเดินที่สำหรับเก็บบนหลวงพ่อพระพุทธรชินราชของประชาชน เดินที่ลานสนทนารธรรม ลานจุดรูป เทียนไหว้พระพุทธรชินราชจำลองด้านในพระวิหารมีตู้จำหน่ายวัดอุ้มงคลจำนวน 2 ตู้ และตู้จำหน่ายใบเขียนสี จำนวน 1 ตู้ โต๊ะจำหน่ายหนังสือพระพุทธรชินราช วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร หนังสือสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จำนวน 1 โต๊ะ ด้านหน้าพระวิหารเป็นอาคารทรงไทยจำหน่ายวัดอุ้มงคล 1 หลัง และอาคารกิ่งดาวจำหน่ายวัดอุ้มงคล จำนวน 1 หลัง มีลักษณะเป็นอาคารที่พื้นข้างล่างเป็นล้อเลื่อนสามารถดึงเก็บอาคารได้ ตู้จำหน่ายดอกไม้ รูป เทียน ทอง จำนวน 1 ตู้ บริเวณลานจอดรถด้านหลังพระวิหารเป็นอาคารผลิตน้ำดื่ม ตราพานพระศรี 1 หลังและพื้นที่ตั้งชมรมพระเครื่องจังหวัดพิษณุโลก

ภาพ 43 แสดงเดินที่สำหรับเก็บบนหลวงพ่อพระพุทธรชินราช

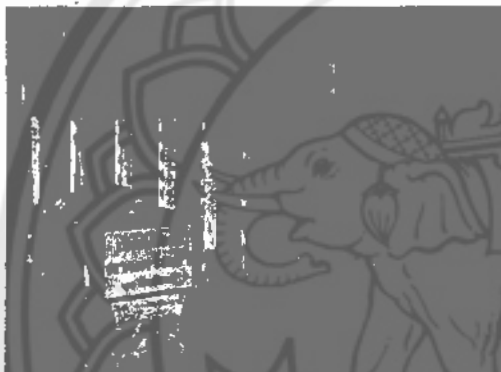
ภาพ 44 แสดงลานสนทนารธรรม

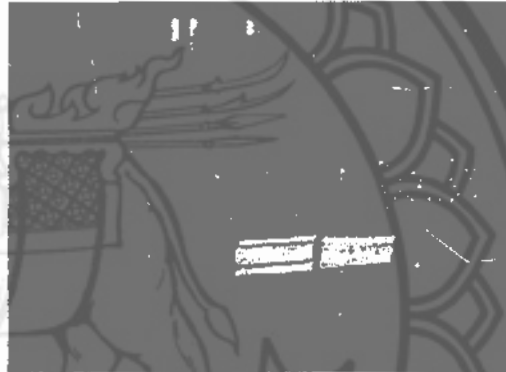
ภาพ 45 แสดงลานจุดธูป เทียนไหว
พระพุทธรชินราชจำลอง

ภาพ 46 ตู้จำหน่ายวัดตุมงคล

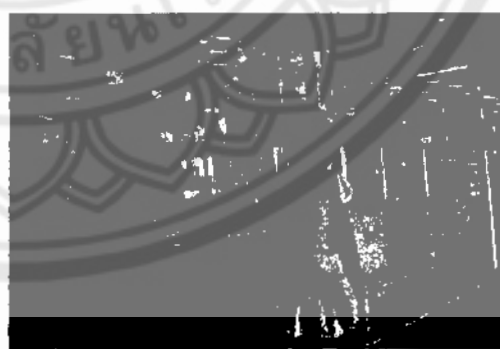
ภาพ 47 แสดงตู้จำหน่ายใบเหมียมตี

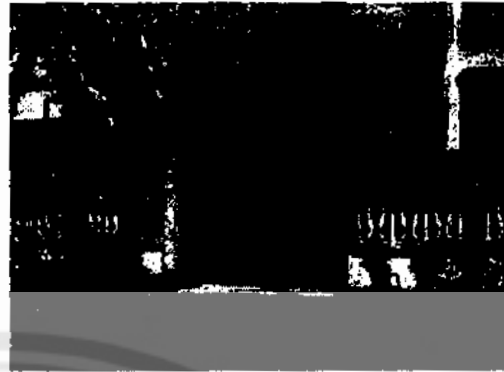
ภาพ 48 แสดงการจำหน่ายหนังสือ
พระพุทธรชินราช

ภาพ 49 แสดงอาคารทรงไทยจำหน่าย
วัดตุมงคล

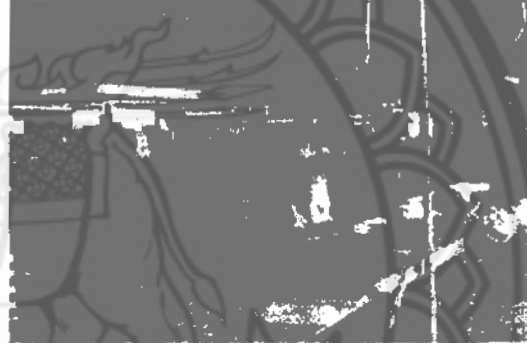

ภาพ 50 อาคารกิ่งฉัตรจำหน่ายวัดตุมงคล

ภาพ 51 แสดงอาคารจำหน่ายดอกไม้
คู่ เทียน ทอง

ภาพ 52 แสดงอาคารผลิตน้ำดื่ม
ตราพานพระศรี

ภาพ 53 แสดงเดินที่ชมรมพระเครื่องจังหวัดพิษณุโลก

พื้นที่กิจการร้านค้าที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารให้บุคคลภายนอกเช่าสถานที่จำหน่ายสินค้า จะมีไวยาวัจกรฝ่ายประชาสัมพันธ์และกิจการร้านค้าทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นผู้จัดการร้านค้า โดยร้านค้าที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารให้เช่าพื้นที่จำหน่ายสินค้านั้นจะแบ่งเป็นอาคารถาวรที่ทางวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นอาคารทรงไทย จำนวน 47 หลัง แบ่งเป็น ร้านจำหน่ายรองฝัก - รองที่ระลึก จำนวน 44 ร้านประเภทสินค้าที่ผู้ประกอบการนำมาจำหน่ายนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนของชาวจังหวัดพิษณุโลก ร้านอาหารและเครื่องดื่มจำนวน 3 ร้านและร้านค้าที่มีลักษณะไม่ถาวรประมาณ 200 ร้าน พื้นที่เช่าของชมรมพระเครื่องจังหวัดพิษณุโลก และตู้จำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาลจำนวน 24 ตู้

ภาพ 54 แสดงร้านค้าอาคารทรงไทย

ภาพ 55 แสดงร้านค้าไม้ถาวร

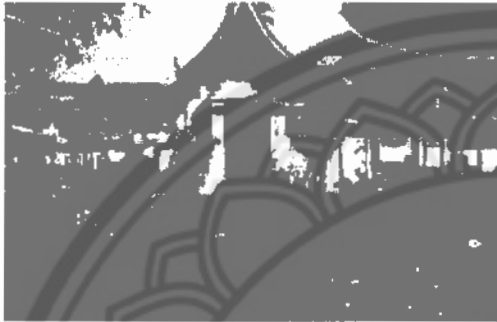

ภาพ 56 แสดงตู้จำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล

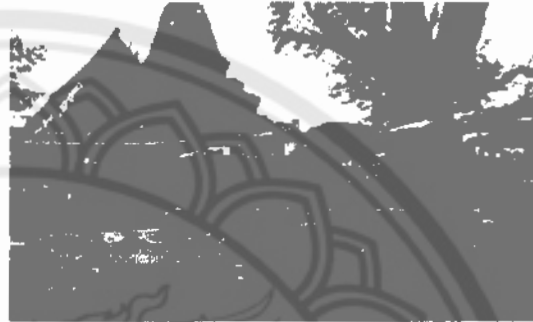
การจำหน่ายสินค้าในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารนั้นจะต้องปฏิบัติตามระเบียบที่ทางวัดได้จัดวางไว้ตามหนังสือสัญญาเช่าร้านค้า คือ ทางวัดไม่อนุญาตให้ร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าภายในวัดจำหน่ายสินค้าประเภท บุหรี่ สุรา เครื่องดื่มที่เป็นแอลกอฮอล์ทุกชนิด ห้ามจำหน่ายหรือนำยาเสพติดเข้ามาภายในวัด ห้ามจำหน่ายวัตถุมงคลที่เหมือนหรือคล้ายกับของวัด นอกจากนี้จะเป็นข้อปฏิบัติที่เป็นรายละเอียดปลีกย่อย เช่น ห้ามผู้ค้าขายอาศัยหลับนอนภายในวัด ผู้ค้าขายจะต้องปิดและเปิดร้านตามเวลาที่ทางวัดได้กำหนดไว้ คือ ระหว่างเวลา 06.00 – 19.30 น. ยกเว้นระหว่างที่มีงานสมโภชหลวงพ่อบุญชุนราช ร้านจำหน่ายสินค้าในวัดพระศรี รัตนมหาธาตุวรมหาวิหารสามารถเปิดเกินเวลาที่กำหนดได้

การวางแผนจัดการภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้านภูมิทัศน์ของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารในปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่า ยังอยู่ในสภาพที่ยังไม่ดีพอเนื่องจาก ปัญหาของจำนวนร้านค้าภายในวัดที่มีมากมาย ทำให้เกิดการบดบังทัศนียภาพโบราณในแหล่งท่องเที่ยว และปัญหาการชำรุดทรุดโทรมของโบราณสถาน

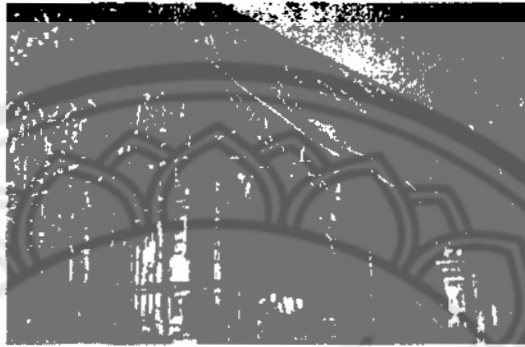
ภาพ 57 แสดงร้านค้าหน้าพระวิหาร
พระศรีศาสดา

ภาพ 58 แสดงร้านค้าหน้าพระวิหาร
พระเจ้าเช้านิพพาน

ดังนั้น วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารและกรมศิลปากรที่ 6 (สุโขทัย) จึงเห็นว่าการมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารขึ้น โดยมีการวางแผนปรับปรุงภูมิทัศน์ร่วมกันเริ่มจากทำการซ่อมแซมบูรณะโบราณสถานที่ชำรุด ทรุดโทรมก่อน และต่อไปในอนาคตจะมีการขยายพื้นที่ เพื่อจัดแบ่งพื้นที่ใหม่ให้แยกออกเป็นสัดส่วนเพื่อความสวยงาม และความเป็นระเบียบเรียบร้อยตามหลักวิชาการของกรมศิลปากร การแบ่งพื้นที่จะแบ่งออกเป็นเขต ประกอบด้วย เขตโบราณสถาน เขตร้านค้า โดยจะสร้างเป็นอาคารจำหน่ายสินค้าลักษณะถาวร ซึ่งจะอยู่รวมกันทางด้านหลังแทนที่บริเวณอาคารเรียนของสงฆ์ทั้งหมดที่จะย้ายไปอยู่ อำเภอปึงพระ จังหวัดพิษณุโลก ขณะนี้กำลังอยู่ในช่วงดำเนินการก่อสร้างให้แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. 2551 การขยายที่จอดรถให้สามารถรองรับรถของผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวให้ได้มากยิ่งขึ้นและสามารถจอดรถทั้งหมดอยู่รวมกันได้ ซึ่งในปัจจุบันการจอดรถของผู้ที่เข้ามาจอดภายในวัดยังอยู่ในลักษณะกระจัดกระจาย แต่ทั้งนี้การปรับปรุงภูมิทัศน์ตามแผนในอนาคตดังกล่าวยังเป็นเพียงการวางแผนการอย่างคร่าวๆ เนื่องจากจำเป็นต้องใช้งบประมาณของวัดในการดำเนินการเป็นจำนวนมาก การดำเนินงานจึงมีลักษณะดำเนินงานไปทีละส่วน ซึ่งเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2549

กรมศิลปากรที่ 6 (สุโขทัย) และวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารได้เริ่มดำเนินการซ่อมแซม บูรณะพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร โดยมีโครงการซ่อมแซม บูรณะตั้งแต่ เดือน มกราคม ปี พ.ศ.2549 เป็นต้นไป ใช้งบประมาณในการซ่อมแซม บูรณะทั้งสิ้นจำนวน 19,700,000 ล้านบาท

ภาพ 59 แสดงพระอุโบสถที่กำลังทำการบูรณะ

การดูแลความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากการปรับปรุงภูมิทัศน์ ซ่อมแซม บูรณะโบราณสถานต่างๆ แล้ว การดูแลจัดการ ความสะอาด ความเรียบร้อยของแหล่งท่องเที่ยวยังมีส่วนสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้ภูมิทัศน์ของ แหล่งท่องเที่ยวดียิ่งขึ้น การดูแลความสะอาดของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารแบ่งการดูแล ความสะอาดเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของวัดโดยทั่วไป และส่วนของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธ ชินราช ซึ่งวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีเวยยาว์จักรทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นหัวหน้าพนักงาน ทำความสะอาดภายในวัด โดยการดูแลรักษาความสะอาดมีพนักงานทำหน้าที่รับผิดชอบทั้งสิ้น จำนวน 15 คน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบเป็นพื้นที่ คือ ในพระวิหาร จำนวน 2 คน หน้าพระวิหาร จำนวน 2 คน และรับผิดชอบบริเวณโดยรอบต่างๆ ไป จำนวน 11 คน การดูแลรักษาความสะอาด จะเริ่มทำในช่วงเวลาที่มีคนไม่พลุกพล่าน ตั้งแต่ เวลา 06.00 น. พนักงานดูแลความสะอาดจะมา ทำการเปิดพระวิหารทำการปิดกวาด เช็ด ถู เก็บกวาดขยะตามจุดที่รับผิดชอบ เพื่อเตรียมเปิด บริการให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวเข้าชมในเวลา 07.00 น. ซึ่งการทำ ความสะอาดในพระวิหาร พนักงานของวัดจะทำความสะอาดบริเวณพื้นที่ทั่วๆ ไป ส่วนที่เหลือภายในพระวิหารจะเป็นหน้าที่ ดูแลของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ การทำความสะอาดในช่วงเย็นก่อนวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหา วิหารปิด เวลา 18.00 น.พนักงานทำความสะอาดจะนำถังขยะมารวบรวมกันไว้ตามจุดต่างๆ เพื่อ ความสะอาดแก่พนักงานเทศบาลที่จะมาทำการเก็บในช่วงเช้า นอกจากนั้นในทุก 3 เดือน ฝ่าย

ประชาสัมพันธ์และกิจการร้านค้าจะทำการจ้างพนักงานมาล้างท่อระบายน้ำที่มีในวัดทั้งหมด เพื่อป้องกันปัญหาน้ำเสีย และการเกิดยุงลาย โดยจะมีเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครพิษณุโลกมาฉีดพ่นยากำจัดยุงในช่วงทุก 3 เดือน เช่นกัน จากการศึกษาพบว่าปัญหาในเรื่องการดูแลรักษาความสะอาดของวัดยังไม่ดีพอเนื่องจากปัญหาจำนวนถังขยะที่มีน้อยและจำนวนร้านค้าที่มีมากมายทำให้ไม่สามารถรักษาความสะอาดแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง

การดูแลความสะอาดของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราชนั้น จะมีเจ้าหน้าที่ภูมิทัศน์ จำนวน 1 คน ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลความสะอาดบริเวณเขตพุทธาวาสชั้นใน ได้แก่ บริเวณวิหารคด พระวิหารพระพุทธชินสีห์ พระศรีศาสดา ในส่วนที่เป็นสถานที่จัดแสดงโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑฯ และในทุก 2 เดือน เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราช ร่วมกับเจ้าหน้าที่ดูแลความสะอาดของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารจะทำการล้างทำความสะอาดลานหน้าพระวิหารพระพุทธชินราช ซึ่งการดูแลความสะอาดของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราชนั้น ในบริเวณทั่วไป เจ้าหน้าที่จะทำการปิด กวาด เช็ด ถู แต่สำหรับโบราณวัตถุต่างๆ ที่มีการจัดแสดงการทำความสะอาดจำเป็นต้องใช้เทคนิควิธีการดูแลเป็นพิเศษโดยพนักงานจะต้องได้รับการฝึกอบรมการดูแลทำความสะอาดโบราณวัตถุก่อนจะลงมือปฏิบัติการ

กฎระเบียบในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว

การเข้าชมภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร เปิดให้บริการนักท่องเที่ยวได้เข้าชมทุกวันไม่มีวันหยุด ตั้งแต่เวลา 07.00 น. ถึง เวลา 18.00 น. คิธัตราค่าธรรมเนียมการเข้าชมท่านละ 40 บาท เฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ยกเว้นการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราชไม่มีการเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชม โดยการจำหน่ายบัตรเข้าชมเป็นรูปของที่ระลึกจำหน่ายดอกไม้ รูป เทียน ทอง ซึ่งในอดีตการเข้าชมวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารยังไม่มีการเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชม แต่ในปัจจุบันเนื่องจากทางวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับงานบริการนักท่องเที่ยวมากขึ้น ดังนั้น คณะกรรมการบริหารวัดจึงมีความเห็นว่าการวัดควรมีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชม เพื่อนำรายได้จากค่าธรรมเนียมเข้าชมนี้นำมาช่วยเป็นค่าใช้จ่ายงานด้านบริการนักท่องเที่ยวเพิ่มเติม โดยอัตราค่าธรรมเนียมเข้าชมทางวัดได้อิงราคาตามแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ วิธีการเข้าชมภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามายังภายในอาณาเขตของวัดและนำรถไปจอดบริเวณลานจอดรถที่ทางวัดจัดเตรียมไว้ นักท่องเที่ยวจะต้องเดินเท้าเพื่อไปยังบริเวณหน้าพระวิหารซึ่งเป็นจุดท่องเที่ยวหลักของวัด ต่อจากนั้นจึงเดินชมโบราณสถาน โบราณวัตถุต่อไปในเขตพุทธาวาส

จากการที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญของจังหวัดพิษณุโลกและของประเทศไทย ทำให้มีนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปเข้ามาเยี่ยมชมและศึกษาหาความรู้อยู่ตลอด ดังนั้น การเข้าชมวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารจึงได้มีการกำหนดกฎระเบียบในการเข้าชมเพื่อใช้ปฏิบัติร่วมกัน โดยการเข้าไปกราบพระในพระวิหารมีข้อควรปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. การแต่งกายควรแต่งกายให้สุภาพ เรียบร้อยเหมาะสมกับสถานที่
2. ห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปในพระวิหาร
3. ห้ามสูบบุหรี่ในพระวิหาร
4. ห้ามยืนถ่ายรูปรูปร่างในพระวิหาร
5. ห้ามส่งเสียงดังอันเป็นการไม่สุภาพในพระวิหาร
6. ห้ามนำอาหารและเครื่องดื่มเข้าไปรับประทานในพระวิหาร

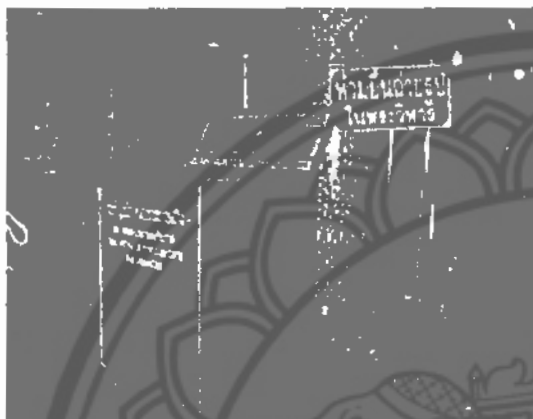
ส่วนการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชนั้น ทางสำนักงานพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชจะทำการเปิดให้เข้าชมในวันพุธ ถึงวันอาทิตย์ ระหว่างช่วงเวลา 09.00 ถึง 16.00 น. และปิดทำการทุกวันจันทร์ วันอังคาร และวันหยุดนักขัตฤกษ์

ภาพ 60 แสดงการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถาน
แห่งชาติพระพุทธชินราช

การกำหนดกฎระเบียบเพื่อการเข้าชมโบราณวัตถุในห้องจัดแสดงมี ดังต่อไปนี้

1. ห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปภายในห้องจัดแสดง
2. ห้ามสูบบุหรี่ภายในห้องจัดแสดง
3. ห้ามถ่ายรูปโบราณวัตถุที่ทำการจัดแสดง

ภาพ 61 แสดงป้ายข้อควรปฏิบัติ
ภายในพระวิหาร

ภาพ 62 แสดงป้ายข้อควรปฏิบัติ
หน้าพระวิหาร

วิธีการดำเนินงานตามกฎระเบียบ

ข้อกำหนดกฎระเบียบต่างๆ ในการเข้าชมแต่ละสถานที่นั้นทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระพุทธชินราช และวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ได้จัดทำเป็นป้ายสัญลักษณ์ ติดไว้ทางเข้าด้านหน้าพระวิหารและทางเข้าห้องจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ อีกทั้งทางวัดและพิพิธภัณฑ์ยังมีเจ้าหน้าที่ประจำพระวิหารและเจ้าหน้าที่ประจำห้องจัดแสดงเพื่อคอยให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสถานที่ เช่น การเข้าไปกราบพระพุทธชินราชในพระวิหาร หากนักท่องเที่ยวแต่งกายไม่สุภาพ ทางเจ้าหน้าที่ของวัดจะทำการแนะนำให้นักท่องเที่ยวผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้าที่ทางวัดได้จัดเตรียมไว้ เพื่อความสุภาพเรียบร้อย หากกรณีที่มีนักเรียน นักศึกษา ต้องการถ่ายรูป โบราณวัตถุภายในห้องจัดแสดง หรือภาพจิตรกรรมภายในพระวิหาร จะต้องทำหนังสือขออนุญาตจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช หรือเจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งจะอนุญาตได้ในกรณีเพื่อการศึกษา หรือเพื่อการจัดทำในลักษณะการเผยแพร่อันเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั่วไป

ภาพ 63 แสดงผ้าผัดเปลี่ยน
สำหรับนักท่องเที่ยว
ที่แต่งกายไม่เหมาะสม

ระบบการเงิน

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร มีไวยาวัจกรฝ่ายการเงินและการบัญชีที่ได้รับการแต่งตั้งจากพระธรรมเสนาบดี เจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารให้มีตำแหน่งเป็นผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการเงินและบัญชีของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารทั้งหมด จำนวน 2 คน โดยการเงินที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารใช้เป็นงบประมาณในการจัดการกิจการต่างๆ ของวัด รวมทั้งการนำมาใช้ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีการบริหารจัดการ ดังต่อไปนี้

การจัดการแหล่งงบประมาณ

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีการจัดหาแหล่งงบประมาณที่ใช้ในการบริหารจัดการวัดจากกิจกรรมหลักของวัด 5 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. การจำหน่ายวัตถุมงคล

การจำหน่ายวัตถุมงคลของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร แบ่งประเภทของวัตถุมงคลที่จำหน่ายเป็น 3 ประเภท ได้แก่ พระเครื่อง, เหรียญ และพระบูชา

ภาพ 64 แสดงวัดญาณังคิยของวัดพระศรีรัตน
มหาธาตุวรมหาวิหาร

ทางวัดจะมีฝ่ายควบคุมวัดญาณังคิยเป็นผู้ควบคุมการออกแบบโดยขณะนี้ทางวัดกำลัง
จัดสร้างโรงหล่อพระที่เป็นของวัดเองซึ่งกำลังอยู่ในช่วงดำเนินการจัดสร้าง ทำให้ในปัจจุบันทางวัด
จึงต้องทำการจ้างโรงหล่อพระจากภายนอกผลิตวัดญาณังคิยส่งมายังวัดปีละ 1 ครั้งตามที่วัดสั่งการ
นอกจากจะมีฝ่ายควบคุมวัดญาณังคิยแล้ววัดยังมีฝ่ายควบคุมการจำหน่ายวัดญาณังคิยทุกชนิดทำ
หน้าที่เป็นผู้ดูแลการจำหน่ายวัดญาณังคิยและดูแลพนักงานที่ทำหน้าที่จำหน่ายวัดญาณังคิยของวัด
โดยทางวัดมีอาคารจำหน่ายวัดญาณังคิย จำนวน 2 อาคาร และเป็นผู้จำหน่ายวัดญาณังคิยในพระวิหาร
พระพุทธชินราช จำนวน 2 ตู้ การจำหน่ายวัดญาณังคิยในปัจจุบันทางคณะกรรมการบริหารวัดได้
พัฒนารูปแบบการซื้อของประชาชนที่สนใจให้สามารถสั่งซื้อวัดญาณังคิยของวัดได้ทางอินเทอร์เน็ต
โดยสามารถดูแบบและสั่งซื้อที่ www.watyai.cjb.net ซึ่งขณะนี้ทางคณะกรรมการผู้จัดทำกำลัง
ดำเนินการพัฒนาปรับปรุงเว็บไซต์ให้สามารถใช้ได้อย่างสมบูรณ์ ทางวัดจะมีรายได้จากการ
จำหน่ายวัดญาณังคิยอยู่ประมาณที่เดือนละ 3 ล้านบาท เมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้วจะได้กำไรจากการ
จำหน่ายประมาณ 1,200,000 บาท/เดือน

2. การจำหน่ายรูป เทียน ทอง

เนื่องจากคนที่เข้ามาท่องเที่ยวในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารโดยส่วนมาก
จะเป็นประชาชนชาวไทยที่มีเจตนามาเพื่อกราบนมัสการหลวงพ่อพระพุทธรชินราช ดังนั้นการ
จำหน่ายดอกไม้ รูป เทียน ทองจึงเป็นกิจกรรมอีกส่วนหนึ่งที่เป็นองค์ประกอบเพื่อให้บริการ
ประชาชน โดยทางวัดได้จัดตั้งบริการมีพนักงานจำหน่ายดอกไม้ รูป เทียน ทองอยู่บริเวณหน้าพระ
วิหาร ในอดีตทางวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารได้จำหน่ายดอกไม้ รูป เทียน ทอง คิดเป็น
อัตราชุดละ 10 บาท แต่ในระยะหลังทางคณะกรรมการบริหารวัดเห็นสมควรว่าดอกไม้ รูป เทียน

ทอง เป็นเครื่องสักการะที่ประชาชนนำมากราบนมัสการหลวงพ่อบุญรอดพระพุทธรชินราชจึงมีความเห็นให้ยกเลิกการเก็บเงินค่าดอกไม้ รูป เทียน ทอง โดยเปลี่ยนมาเป็นการให้ประชาชนบริจาคตามแต่ศรัทธาซึ่งทางวัดได้จัดตั้งตู้ไว้บริเวณด้านหน้าตู้บริการจำหน่ายดอกไม้ รูป เทียน ทอง รายได้จากการบริจาคเงินในส่วนนี้หากเป็นวันธรรมดาจะได้ประมาณ 60,000 บาท/เดือน หากเป็นช่วงหน้าเทศกาลจะมีรายได้ประมาณ 90,000 บาท/เดือน

ภาพ 65 แสดงการจำหน่ายดอกไม้ รูป เทียน ทอง

3. การจำหน่ายใบเชียมซี

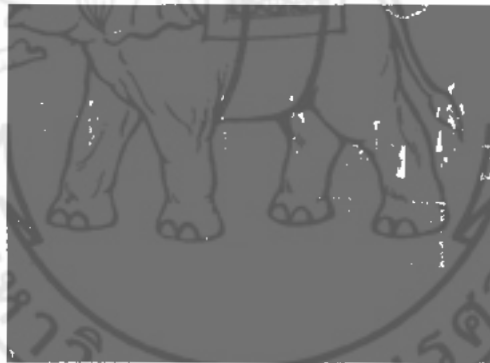
การจำหน่ายใบเชียมซีของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จะมีจุดตั้งอยู่ในพระวิหารหลวงพ่อบุญรอดพระพุทธรชินราชซึ่งถือว่าเป็นจุดหลักที่สำคัญที่มีประชาชนมากที่สุด ซึ่งวิธีการจำหน่ายใบเชียมซีนั้นเมื่อประชาชนได้เสี่ยงเชียมซีเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็สามารถมารับใบเชียมซีได้ที่พนักงานที่ตู้จำหน่าย โดยทางวัดจะจัดตู้รับบริจาคสำหรับใบเชียมซีโดยเฉพาะเพื่อให้ประชาชนได้นำเงินมาบริจาคเป็นค่าใบเชียมซีตามแต่จะศรัทธา รายได้จากการบริจาคเงินมีประมาณ 90,000 บาท/เดือน

ภาพ 66 แสดงการจำหน่ายใบเยี่ยมจี

4. พระประจำวัน

พระประจำวันเป็นกิจกรรมที่ทางวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารจัดให้ประชาชนได้ใส่บาตรพระพุทธรูปประจำวันเกิดในพระวิหารพระพุทธชินราช รายได้จากการบริจาคเงินมีประมาณ 90,000 บาท/เดือน

ภาพ 67 แสดงการใส่บาตรพระประจำวัน

5. ตู้บริจาค

รายได้หลักของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารส่วนใหญ่เป็นรายได้ที่เกิดจากการบริจาคเงินของประชาชนที่มากwabนมัสการหลวงพ่อพระพุทธชินราช และมีความศรัทธาบริจาคเงินในตู้บริจาคเพื่อถวายเป็นเงินในการบำรุงวัด และเป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ อันเป็นประโยชน์แก่พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งการตั้งตู้บริจาคส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในพระวิหารหลวงพ่อพระพุทธชินราชเนื่องจากเป็นจุดที่มีประชาชนจำนวนมาก มีจำนวนตู้บริจาคทั้งสิ้น 47 ตู้ พระวิหารพระพุทธชินสีห์ จำนวน

3 คู่ พระวิหารพระศรีศาสดา จำนวน 3 คู่ พระวิหารพระเจ้าเข้านิพพาน จำนวน 1 คู่ วิหารพระสังข์จายณ์ จำนวน 1 คู่ วิหารพระเหลือ จำนวน 2 คู่ พระพุทธรชินราชจำลองหน้าพระวิหาร จำนวน 2 คู่ รายได้จากการบริจาคเงินมีประมาณ 800,000 บาท/เดือน

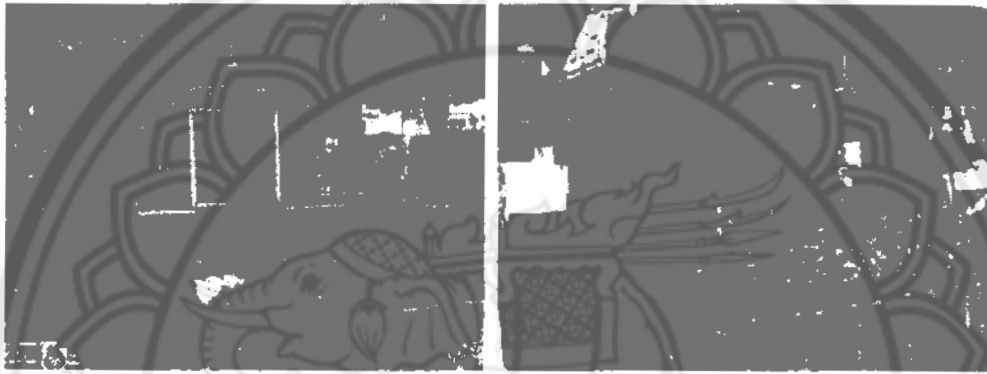
ภาพ 68 แสดงตู้บริจาคภายในพระวิหาร

นอกจากรายได้ที่เกิดจากกิจกรรมหลัก 5 ประเภทของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารแล้ว วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารยังมีรายได้อื่นที่เป็นของวัด ได้แก่

- รายได้จากประชาชนที่มีจิตศรัทธานำเงินมาบริจาคโดยตรงให้กับทางวัด
- รายได้จากการจำหน่ายหนังสือพระพุทธรชินราช วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

เป็นหนังสือทางคณะกรรมการวัดพระศรีรัตนมหาวิหารจัดทำขึ้น เนื่องในโอกาสจัดงานฉลองสมโภชพระพุทธรชินราช ทำการบูรณะ อนุรักษ์ปิดทอง เมื่อวันที่ 1-9 ธันวาคม 2547 ภายในกล่าวถึงโบราณสถาน โบราณวัตถุที่เป็นศิลปะล้ำค่าที่มีอยู่ภายในวัด จัดพิมพ์เป็นภาพสี่ประกอบคำบรรยายทั้งเล่ม ทางวัดได้จัดจำหน่ายในราคาเล่มละ 200 บาท และหนังสือ 400 ปี แห่งการสวรรคตสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (พ.ศ. 2148-2548) ที่ทางวัดจัดพิมพ์ขึ้นเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ได้สวรรคตครบรอบ 400 ปีในวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 6 ปีระกา พ.ศ.2148 ตรงกับวันที่ 15 พ.ศ. 2548 ซึ่งหนังสือสมเด็จพระนเรศวรมหาราชจัดพิมพ์เป็นภาพสี่ประกอบคำบรรยายภายในกล่าวถึง พระราชประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช สมเด็จพระเอกาทศรถ สมเด็จพระวิสุทธิกษัตริย์ และพระสุพรรณกัลยา กลยุทธ์ในการรบของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช การออกรบของสมเด็จพระนเรศวรพร้อมบพวิเคราะห์ และพระราชวังจันทร์ พระราชสำนักเมืองพิษณุโลก โดยจำหน่ายเล่มละ 150 บาท ซึ่งรายได้จากการจำหน่ายหนังสือนี้จะแล้วแต่จำนวนเล่มที่ทางวัดสั่งพิมพ์

- รายได้จากกิจการร้านค้าที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารให้เช่าพื้นที่จำหน่ายสินค้า โดยแบ่งผู้ค้าขายเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทอาคารมาตรฐานทรงไทย, ชุมนโคก, ชุมนเปิบซี่ และร้านค้าประเภทไม่ถาวร เช่น หาบเร่ แผงลอย การคิดค่าเช่าทางวัดจะคิดค่าเช่าสำหรับอาคารมาตรฐานทรงไทยห้องละ 1,000 บาท ต่อเดือน ส่วนชุมนโคก, ชุมนเปิบซี่ คิดค่าเช่าชุมนละ 500 บาท ต่อเดือน ให้สิทธิ์การเช่า 3 ปี ต่อสัญญาหนึ่งครั้ง โดยคิดอัตราค่าต่อสัญญาครั้งละ 30,000 บาท และ ร้านค้าประเภทไม่ถาวร เช่น หาบเร่ แผงลอย คิดค่าเช่าเป็นตารางเมตรละ 10 บาท ต่อวัน รายได้จากการเก็บค่าเช่าพื้นที่ของวัดนี้ทางวัดจะได้รายได้เป็นจำนวนเงิน 100,000 บาท/เดือน

ภาพ 69 แสดงชุมนโคก

ภาพ 70 แสดงชุมนเปิบซี่

- กิจการน้ำดื่ม ที่ทางวัดได้ลงทุนซื้อเครื่องจักรและทำเป็นโรงงานอุตสาหกรรมผลิตน้ำอย่างถูกต้อง เนื่องจากเดิมทางวัดต้องสั่งซื้อน้ำดื่มจากทางข้างนอกซึ่งมีราคาแพง ทางวัดได้ลงทุนซื้อเครื่องจักรและผลิตใช้เองภายในวัด ต่อมาได้มีการพัฒนาให้มีคุณภาพมากขึ้นจึงมีบุคคลภายนอกได้รับช่วงต่อไปจำหน่าย โดยทางวัดให้ชื่อน้ำดื่ม ตราพานพระศรี

- รายได้จากค่าธรรมเนียมเข้าชมที่ทางวัดเก็บเป็นรูปของจำหน่ายเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างประเทศ ท่านละ 40 บาท รายได้จากค่าธรรมเนียมที่เก็บ ณ ปัจจุบันทางวัดจะมีรายได้ประมาณ 200,000 บาท/เดือน

การจัดการระบบบัญชี

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีไวยาวัจกรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเรื่องการเงินและการบัญชีของวัด 1 ตำแหน่ง และ ไวยาวัจกรที่ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบบัญชีอีก 1 ตำแหน่ง โดยระบบการทำบัญชีทั้งหมดภายในวัดจะแบ่งเป็น ประเภทบัญชีธรรมดาที่ทางวัดทำเป็นประจำเกี่ยวกับรายรับรายจ่ายในแต่ละวัน บัญชีเงินฝากพิเศษ และกองทุนมูลนิธิ

ประเภทบัญชีธรรมดา เป็นบัญชีในแต่ละวันที่วัดมีรายได้จากการประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่บริเวณหน้าพระวิหารไม่เกิน เวลา 16.00 น. แต่ละจุดจะต้องมีการนำรายได้ทั้งหมดในวันนั้นมาตรวจนับ และทำการลงบัญชีเป็นแต่ละรายการโดยจะมี พ.ท.ต่อม มูขเมือง ไวยาวัจกรฝ่ายวัดอุดมคณและบริหารงานบุคคลเป็นหัวหน้าในการรับเงิน และก็จะทำการนับ แยกเป็น ใบละ 1,000 ใบละ 500 ใบละ 100 ใบละ 50 ใบละ 20 และประเภทเหรียญโดยทั้งหมดมีเป็นจำนวนเท่าไรจะบันทึกลงบัญชี ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่การเงินทำการตรวจนับอีกครั้งเพื่อความถูกต้องและลงชื่อรับ-ส่งมอบเงิน โดยจะทำเอกสารเป็น 2 ชุดเก็บไว้เป็นหลักฐานที่ไวยาวัจกรฝ่ายการเงินและการบัญชี เมื่อถึงตอนเช้าก็จะนำไปเข้าธนาคาร ในส่วนที่เป็นตู้บริจาคทางวัดจะทำการเปิดเดือนละ 2 ครั้ง ในตอนเช้าและทำการนับที่สำนักงานเลขานุการเจ้าอาวาส โดยจะแยกเป็นใบละ 1,000 ใบละ 500 ใบละ 100 ใบละ 50 ใบละ 20 และประเภทเหรียญ โดยทั้งหมดมีเป็นจำนวนเท่าไรจะทำการบันทึกลงบัญชี มีเลขานุการเจ้าอาวาสลงชื่อเป็นประธานรับทราบซึ่งจะทำเอกสารเป็น 2 ชุด เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานและนำเอาไปฝากธนาคาร

ประเภทบัญชีเงินฝากพิเศษ จะเป็นบัญชีที่ตั้งขึ้นมาในลักษณะเฉพาะเพื่อเป็นงบประมาณในการทำกิจกรรมที่เป็นพิเศษของวัด เช่น การซ่อมแซม บูรณะพระอุโบสถในปัจจุบัน เป็นต้น ทางวัดก็จะทำการตั้งตู้บริจาคเขียนป้ายโครงการเพื่อบอกประชาชนที่มีจิตศรัทธาร่วมกันบริจาคเงินสมทบทุน

ประเภทกองทุนมูลนิธิ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีการจัดตั้งมูลนิธิ 2 ประเภท ได้แก่ มูลนิธิวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นกองทุนพิเศษสำหรับบำรุงวัด และมูลนิธิมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งจะตั้งเป็นกองทุนบำรุงงานเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยสงฆ์โดยตรง จะแยกจากบัญชีที่เป็นรายได้ประจำในแต่ละวัน ซึ่งเงินในกองทุนมูลินิธินี้จะเกิดจากกำไรกิจการต่างๆ ของวัดและเงินจากงบประมาณในส่วนที่เหลือ ทางวัดจะทำการฝากในรูปของการซื้อพันธบัตรรัฐบาล

ส่วนการเบิก-จ่ายงบประมาณภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จะต้องมีการตั้งเรื่องเบิก-จ่าย โดยทำเป็นใบฎีกาเสนอรายละเอียดของการใช้จ่าย เพื่อนำไปตรวจสอบความถูกต้องของการเบิก-จ่าย ที่แผนกการเงินและบัญชี โดยการเบิก-จ่ายจะมีลายเซ็นของไวยาวัจกรฝ่ายการเงินและบัญชี เ็นร่วมกับเจ้าอาวาส ซึ่งระบบบัญชีรายรับ - รายจ่ายของวัดจะต้องมีการประชุมเพื่อแถลงสรุปยอดรายรับรายจ่ายของวัดในทุกวันที่ 15 ของเดือน

การวางแผนงบประมาณ

การวางแผนใช้จ่ายงบประมาณของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ในแต่ละปีจะมีการจัดตั้งงบประมาณ โดยเริ่มต้นที่ เดือนมกราคม ของทุกปี จะนับเป็นปีงบประมาณใหม่ โดยในปีที่ผ่านมาจะต้องทำการสรุปรายได้ ค่าใช้จ่ายของวัดทั้งหมด เพื่อนำมาประมาณการเป็นงบประมาณในปีต่อไป

การเสนอของบประมาณในการดำเนินงานต่างๆ ของวัดจะมีการแบ่งเป็นส่วน โดยจะทำการดูจากโครงการของวัดที่ทางวัดจะต้องเป็นผู้ดำเนินการ เช่น โครงการสร้างอาคารเรียน มหาวิทยาลัยสงฆ์ โครงการบูรณะ ปฏิสังขรณ์พระอุโบสถในปี พ.ศ.2549 และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับกิจการด้านต่างๆ ภายในวัด ซึ่งหน่วยงานแต่ละฝ่ายจะต้องทำเป็นโครงการที่จะใช้จ่ายในแต่ละ 1 ปี เพื่อเสนอของบประมาณในที่ประชุม และแต่ละฝ่ายงานจะต้องทำหน้าที่ควบคุมบัญชีการใช้จ่ายงบประมาณของแต่ละฝ่ายให้เป็นไปตามที่เสนอขอ หากงบประมาณไม่สามารถใช้จ่ายได้เพียงพอต่อความเป็นจริง ทางวัดก็จะทำการเบิกจากกองทุนมูลนิธิวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร โดยนำดอกเบียจากเงินฝากมาเป็นงบประมาณในการใช้จ่าย เช่น ในส่วนของเงินเดือนพนักงานของวัด และของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ทางวัดจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากต่อปี

การวางแผนงบประมาณที่ใช้ในการอนุรักษ์ บูรณะ ปฏิสังขรณ์โบราณสถานภายในวัด ทางวัดจะต้องมีการวางแผนงบประมาณร่วมกับกรมศิลปากร เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ร่วมกันรับผิดชอบโบราณสถาน โดยกรมศิลปากรจะทำการส่งเจ้าหน้าที่มาสำรวจและประเมินงานซ่อมแซมเสนอเป็นจำนวนเงินในการซ่อมบำรุง ซึ่งทางวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารจะทำการจัดหางบประมาณร่วมกับกรมศิลปากรที่จะทำการออกด้วยในบางส่วน

การใช้จ่ายงบประมาณ

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีการใช้จ่ายงบประมาณเกี่ยวกับงานด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

1. การซ่อมแซม บูรณะ ปฏิสังขรณ์โบราณสถานภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร งานด้านนี้จำเป็นต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากในการดำเนินงาน การจัดทำแผนจึงเป็นลักษณะแผนระยะยาวขึ้นอยู่กับการจัดหางบประมาณในการซ่อมบำรุง โดยส่วนมากงบประมาณที่ใช้ในการซ่อมแซม บูรณะ ปฏิสังขรณ์โบราณสถานภายในวัดจะมาจากเงินบริจาคของประชาชนทั้งบริจาคในตู้รับบริจาค และการบริจาคโดยตรงต่อวัด การใช้จ่ายงบประมาณในส่วนนี้จะแล้วแต่ลักษณะการซ่อมบำรุง
2. การจัดทำแผนพิบณะนำสถานที่ท่องเที่ยวภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวโดยจะจัดพิมพ์เป็นรายเดือน เดือนละ 10,000 ฉบับ ซึ่งจะต้องใช้งบประมาณในการจัดพิมพ์เดือนละ 25,000 บาท
3. การจ้างเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยต่างๆ ภายในวัด ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่จากบริษัทรักษาความปลอดภัยที่ทางวัดจ้างเป็นรายปีให้รักษาความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง เจ้าหน้าที่ อปปร. และการจ่ายเบี้ยเลี้ยงให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มารักษาการณ์ประจำวัด ทางวัดจะต้องจ่ายค่าจ้างเป็นเดือนๆ ละ 30,500 บาท
4. การจ้างพนักงานเพื่อทำหน้าที่ในด้านการให้บริการ และปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ภายในวัด ทั้งสิ้นจำนวน 60 คน เช่น พนักงานรักษาความสะอาด พนักงานดูแลความเรียบร้อยภายในพระวิหาร เป็นต้น ซึ่งทางวัดจะต้องจ่ายเงินเดือนพนักงานเดือนละ 400,000 บาท
5. อุปกรณ์ที่ใช้ในการให้ความสะดวกนักท่องเที่ยว เช่น การสร้างห้องน้ำพิเศษสำหรับคนพิการ การสร้างทางเดินพิเศษสำหรับคนพิการเพื่อจะได้สะดวกในการเข้าไปกราบพระในพระวิหาร เสื้อผ้าสำหรับให้นักท่องเที่ยวผลัดเปลี่ยนหากมีการแต่งกายไม่เรียบร้อยและต้องการเข้าไปกราบพระในพระวิหาร

การตรวจสอบงบประมาณ

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร มีไวยาวัจกรทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบบัญชี ทั้งบัญชีรายรับ และรายจ่ายทั้งหมดของวัด โดยจะทำการแยกเป็นรายรับของงานแต่ละฝ่าย ซึ่งจะต้องแสดงรายละเอียดพร้อมกับบัญชีที่เป็นตัวเลขในแต่ละวันที่มีรายรับเข้ามา เพื่อที่จะทำการตรวจสอบให้ตรงกับจำนวนเงินที่นำเข้าไปในบัญชีเงินฝากธนาคาร ส่วนในการเบิก-จ่าย งานแต่ละฝ่ายของวัดจะต้องมีรายละเอียดของจำนวนเงินที่จะเบิก

การทำบัญชีสรุปรายรับ-รายจ่ายของวัดและการตรวจสอบ จะเริ่มทำตั้งแต่วันที่ 1 ของทุกเดือน คือ จะต้องมีการเริ่มตรวจสอบบัญชีรายรับ-รายจ่าย ตรวจสอบบัญชีเงินฝากธนาคาร เมื่อถึงวันที่ 15 ของทุกเดือน ไวยาวัจกรฝ่ายการเงินและการบัญชี และไวยาวัจกรที่ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบบัญชีจะต้องทำการแถลงสรุปรายได้ ผลกำไร รายจ่ายต่างๆ เป็นงบดุลของแต่ละเดือนแก่ที่คณะกรรมการบริหารวัดในที่ประชุม ซึ่งขณะนี้ทางวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารได้พยายามที่จะให้มีการพัฒนาการตรวจสอบบัญชีให้มากขึ้นทั้งบัญชีคลังสินค้า บัญชีรายได้ของวัด โดยนำระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการทำรหัสสินค้าของฝ่ายวัดอุ้มงคเพื่อให้เกิดความสะดวกในการตรวจสอบการจำหน่าย

ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การคัดสรรบุคคล

การคัดสรรบุคคลเพื่อมาปฏิบัติงานในตำแหน่งคณะกรรมการบริหารวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารทั้งฝ่ายสงฆ์และฝ่ายฆราวาส เป็นอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจคัดสรรของเจ้าอาวาสโดยทำเป็นหนังสือคำสั่งแต่งตั้งมอบหมายงานให้กับบุคลากรเพื่อปฏิบัติงาน แต่ทั้งนี้แล้วขึ้นอยู่กับความรู้และความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะทำหน้าที่ในแต่ละฝ่าย ซึ่งไวยาวัจกรเป็นตำแหน่งตามกฎหมายคณะสงฆ์ที่ระบุไว้เป็นพระราชบัญญัติให้ไวยาวัจกรมีหน้าที่ 2 ประเภท คือ มีหน้าที่เบิกจ่ายนิศยภัตจากส่วนราชการที่ได้ตั้งนิศยภัตถวายแก่พระภิกษุในวัดนั้น และประเภทที่ 2 คือ หน้าที่ดูแลรักษาจัดการทรัพย์สินของวัดซึ่งต้องมีหนังสือมอบหมายจากเจ้าอาวาสเป็นหลักฐาน โดยการแต่งตั้งโดยตรงจากเจ้าอาวาสซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการแต่งตั้งไวยาวัจกรตามพระราชบัญญัติข้อ 6 คือ

ต้องเป็นคฤหัสถ์ที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งให้เป็นไวยาวัจกรตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 18 (พ.ศ.2536) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นเพศชาย มีสัญชาติไทย นับถือพระพุทธศาสนา
2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์
3. เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ
4. เป็นผู้มีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ไวยาวัจกรได้
5. เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ
6. ไม่เป็นผู้ที่มีร่างกายทุพพลภาพ ไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

หรือมีโรคเป็นที่รังเกียจแก่สังคม

7. ไม่เป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดี เช่น มีความประพฤติเสเพล เป็นนักเลงการพนัน เสพสุราเป็นอาจีน หรือติดยาเสพติดให้โทษ
8. ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว
9. ไม่เป็นผู้ที่เคยถูกลงโทษให้ออกจากราชการ หรือองค์การของรัฐบาล หรือบริษัทห้างร้านเอกชน ในความผิดหรือมีลมทิ่มหมองในความผิดเกี่ยวกับการเงิน
10. ไม่เป็นผู้ที่เคยถูกลงโทษจำคุก เว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

โดยมีวิธีการแต่งตั้งโยยวัจกรตามบัญญัติให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดนั้น ปรีกษาสงฆ์ในวัดพิจารณาคัดเลือกคฤหัสถ์ผู้มีคุณสมบัติตามความพระราชบัญญัติข้อ 6 เมื่อมีมติเห็นชอบในคฤหัสถ์ผู้ใดก็ให้เจ้าอาวาสส่งแต่งตั้งคฤหัสถ์ผู้นั้นเป็นโยยวัจกร โดยอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอในการแต่งตั้งโยยวัจกร เพื่อความเหมาะสมจะแต่งตั้งโยยวัจกรคนเดียว หรือหลายคนก็ได้ ในกรณีที่มีโยยวัจกรหลายคนให้เจ้าอาวาสมอบหมายหน้าที่การงานให้แก่โยยวัจกรแต่ละคนเป็นหนังสือ ซึ่งโยยวัจกรของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารที่มาจากการคัดสรรของเจ้าอาวาสตามระเบียบกฎหมายของคณะสงฆ์ทั้งหมด 10 คน ทำหน้าที่ในการควบคุม ดูแล บริหารจัดการกิจการและผลประโยชน์ของวัด รวมทั้งควบคุม ดูแลพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ของวัดทั้งหมด

ส่วนการคัดสรรพนักงานของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเพื่อมาปฏิบัติงานในตำแหน่งตามบัญชีพนักงานของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารทั้ง 16 ตำแหน่ง ได้แก่ พนักงานบัญชี, พนักงานแผนกวัดถุมงคล, พนักงานแผนกดอกไม้ รูป เทียน ทอง, พนักงานคลังวัดถุมงคล, พนักงานแผนกคลังพัสดุ, พนักงานแผนกรักษาความสะอาดภายในพระวิหาร, พนักงานแผนกรักษาความสะอาดหน้าพระวิหาร, พนักงานแผนกรักษาความสะอาดทั่วไป, พนักงานแผนกรักษาความเรียบร้อยหน้าพระวิหาร, พนักงานแผนกครัว, พนักงานแผนกเยี่ยมชี, พนักงานแผนกกระเบื้อง, พนักงานแผนกเก็บเงินร้านค้าแผงลอย, พนักงานขับรถ, พนักงานแผนกประปา, และพนักงานแผนกไฟฟ้าของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีโยยวัจกรที่ทำหน้าที่ฝ่ายบริหารงานบุคคลเป็นผู้รับผิดชอบ โดยวิธีการคัดสรรบุคคลเข้ามาปฏิบัติงานทางวัดจะทำการประกาศรับสมัครตำแหน่งที่ว่างเพื่อให้บุคคลที่สนใจเข้ามาสมัคร และโยยวัจกรฝ่ายบริหารงานบุคคลจะเป็นผู้คัดสรร โดยแต่ละตำแหน่งของพนักงานวัดจะมีเกณฑ์ในการคัดเลือก เช่น ตำแหน่งพนักงานบัญชีผู้ที่จะทำหน้าที่จะต้องจบสาขาการบัญชี หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง มีประสบการณ์ในการทำบัญชีไม่น้อยกว่า 2 ปี, พนักงานแผนกประปา และแผนกไฟฟ้า จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านช่างเฉพาะสาขาซึ่งทาง

วัดไม่ได้มีการกำหนดคุณสมบัติในการปฏิบัติงาน, ตำแหน่งพนักงานรายวัดดุมงคลจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้อ่านออก เขียนได้สามารถรับเงิน ทองเงินลูกค้าได้ ส่วนงานในตำแหน่งอื่นๆ นั้นทางวัดไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ตายตัวเพียงแต่คัดเลือกบุคคลที่มีความรู้อ่านออกเขียนได้เท่านั้นซึ่งส่วนมากการเข้ามาทำงานจะเป็นลักษณะการแนะนำฝากงานกันมา

การมอบหมายงานให้บุคคล

เจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นผู้มีอำนาจสิทธิ์ขาดในการมอบหมายงานให้กับไวยาวัจกรตามความเห็นสมควรว่าไวยาวัจกรมีความรู้ ความสามารถที่จะปฏิบัติตามหน้าที่การงานใด เพื่อนำไปปฏิบัติตามโครงสร้างการบริหารที่มีไวยาวัจกรฝ่ายบริหารงานบุคคล เป็นผู้จัดทำขึ้น โดยแบ่งงานออกเป็น 10 ฝ่าย คือ ฝ่ายบูรณะ ปฏิสังขรณ์ก่อสร้าง กิจการของวัด, ฝ่ายควบคุมวัดดุมงคลวัด และภปร. กิจการของวัด, ฝ่ายวัดดุมงคล, ฝ่ายบริหารงานบุคคลและวัดดุมงคล, ฝ่ายแผนงานและกิจการ, ฝ่ายการเงินบัญชี, ฝ่ายวัดดุมงคล, ฝ่ายประชาสัมพันธ์ กิจการร้านค้าและ ฝ่ายควบคุมการจำหน่ายวัดดุมงคลทุกชนิด

ส่วนการมอบหมายงานให้แก่พนักงานของวัดนั้น จะมีไวยาวัจกรฝ่ายบริหารงานบุคคล เป็นผู้ทำหน้าที่คัดสรรบุคคล และมอบหมายหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติให้แก่พนักงานของวัดตามความรู้ความเหมาะสมที่ไวยาวัจกรเห็นสมควร รวมไปถึงการจัดสรรกำลังคนที่จะปฏิบัติงานในแต่ละสายงานเพื่อให้เพียงพอต่อปริมาณของงานที่ทำในแต่ละวันและจำนวนคนที่เข้ามาใช้บริการในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งพนักงานของวัดจะถูกแบ่งออกเป็นฝ่ายตามสายงานและมีไวยาวัจกรทำหน้าที่เป็นหัวหน้า

กฎระเบียบการปฏิบัติงาน

การปฏิบัติงานของไวยาวัจกรจะแตกต่างจากการปฏิบัติงานของพนักงานวัด กล่าวคือ ไวยาวัจกรไม่จำเป็นต้องมีกฎระเบียบในการปฏิบัติงานเช่นเดียวกับพนักงานทั่วไป เนื่องจากตำแหน่งของไวยาวัจกรมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยงานวัดของเจ้าอาวาส ดังนั้นในการรับคำสั่ง และการดำเนินงานไวยาวัจกรจะขึ้นตรงแต่เพียงเจ้าอาวาสจะเป็นผู้สั่งการ รวมทั้งการกำหนดอัตราเงินเดือนของตำแหน่งไวยาวัจกรด้วย

ส่วนการปฏิบัติงานของพนักงานวัดทุกคนนั้นจะต้องปฏิบัติตามระเบียบวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร พิษณุโลก ว่าด้วยพนักงานของวัด ที่ร่างขึ้นโดยอาศัยหน้าที่ และอำนาจของเจ้าอาวาสตามความในมาตรา 37 และ 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติม โดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 เป็นกฎระเบียบที่พนักงานจะต้องปฏิบัติตาม

กันว่าด้วยเรื่องการบังคับบัญชา การจ้างและการเลิกจ้าง การลงโทษ การให้สวัสดิการ และการกำหนดอัตราเงินเดือนโดยเงินเดือนของพนักงานวัดจะแบ่งเป็นระดับ 1 ถึงระดับ 4 แต่ละระดับจะมีทั้งหมด 15 ขั้นเงินเดือน ซึ่งการกำหนดอัตราเงินเดือนของพนักงานจะขึ้นอยู่กับอายุการทำงานของแต่ละบุคคล เมื่อพนักงานเข้ามาจะเริ่มที่ขั้น 1 และแต่ละปีจะเลื่อนขั้น 1 ขั้น และหากพนักงานมีการปฏิบัติงานดีและทำความดีความชอบไวยว้จกรที่ทำหน้าที่ฝ่ายบุคคลก็จะทำการเสนอเลื่อนขั้นและขึ้นเงินเดือนให้แก่พนักงาน

การพัฒนาบุคลากรในการปฏิบัติงาน

ในทุกวัน 15 ของเดือน วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีประชุมคณะกรรมการบริหารวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปผลงานคณะกรรมการแต่ละฝ่ายที่ปฏิบัติใน 1 เดือน รวมทั้งเพื่อพูดคุยปรึกษาในการปฏิบัติงานและร่วมกันแนวทางการแก้ไข ซึ่งเป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ส่วนพนักงานของวัดก็จะมีวิธีการพัฒนาบุคลากรเช่นเดียวกันกับคณะกรรมการบริหาร คือ ใช้วิธีประชุมซึ่งจะมีการประชุมโดยเจ้าอาวาสเป็นประจำ ปีละ 2 ครั้ง แต่โดยส่วนมากเจ้าอาวาสจะมอบหมายให้ไวยว้จกรเป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลเนื่องจากไวยว้จกรมีหน้าที่เป็นหัวหน้าพนักงานทางวัด

การประเมินผลการปฏิบัติงาน

การประเมินผลการปฏิบัติงานโดยส่วนมากจะดูจากการสรุปผลการดำเนินงานในแต่ละปีของไวยว้จกรทุกฝ่าย หากมีผลการปฏิบัติงานยังไม่เป็นที่น่าพอใจก็จะมีกรร่วมกันหาแนวทางการแก้ไขปรับปรุงอีกครั้ง ส่วนการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานวัดจะเป็นหน้าที่ของไวยว้จกรที่จะดูแลรับผิดชอบการประเมินผลการปฏิบัติงานในแต่ละสายงานของตน โดยดูจากการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายและการประพฤติตนตามกฎระเบียบของวัดที่กำหนด

ระบบการตลาด

ผลจากการศึกษาการดำเนินงานด้านการตลาดเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวยังวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารนั้นพบว่า โดยส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานจากหน่วยงานภายนอกที่มีบทบาทในการสนับสนุนด้านการตลาด ซึ่งการดำเนินงานในด้านการตลาดของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร มีดังต่อไปนี้

การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญที่เป็นสิ่งดึงดูดให้มีประชาชนและนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม ชันได้แก่

โบราณสถาน

- พระปรางค์ศรีมหาธาตุ	- พระวิหารหลวงพ่อดง
- พระวิหารพระพุทธชินราช	- พระวิหารหลวงพ่อดำ
- พระวิหารพระพุทธชินสีห์	- พระวิหารพระสังกัจจายน์
- พระวิหารพระศรีศาสดา	- พระมณฑปปรอยพระพุทธรบาท
- พระวิหารพระอัญญาเรศ	- พระเจดีย์นสังพระอุโบสถ
- พระวิหารพระเสลันตปฏิมา (พระเหลือ)	- พระเจดีย์ 3 องค์ภายในวิหารคด
- พระอุโบสถ	- พระปรางค์องค์น้อย
- พระวิหารพระเจ้าเข้านิพพาน	- หอกลอง
- พระวิหารแกลบ หรือ หอกรรมฐาน	- หอระฆัง

โบราณวัตถุ

- พระบรมสารีริกธาตุ	- พระอัญญาเรศ
- พระพุทธชินราช	- หลวงพ่อโต พระประธานในพระอุโบสถ
- พระพุทธชินสีห์	- พระสังกัจจายน์
- พระศรีศาสดา	- หลวงพ่อดำหรือพระกินเนร
- พระเหลือ	- หลวงพ่อดง
- นีบพระบรมศพพระพุทธเจ้าเข้านิพพาน	- หลวงพ่อดำ
- พระพุทธรูปสามพี่น้องภายในพระวิหาร	- รอยพระพุทธรบาทจำลอง
พระเจ้าเข้านิพพาน	- ธรรมาสันสวด

- ธรรมชาติเทคโนโลยี
- บานประตูประดับมุก
- ระฆังสมัยกรุงศรีอยุธยา
- กลองอินทรมณี

๗๔๖

การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารให้มีคุณภาพที่เหมาะสม อาจกล่าวได้ว่าเป็นงานหลักที่จะทำให้มีผู้เข้ามาเที่ยวชมภายในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการดำเนินงานในด้านนี้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทำหน้าที่ดูแลให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความสวยงามและมีความสมบูรณ์ โดยการอนุรักษ์ บูรณะ โบราณสถาน โบราณวัตถุ หากเกิดการชำรุดเสียหายก็ทำการอนุรักษ์เป็นรายกรณี ได้แก่ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารและสำนักงานกรมศิลปากรที่ 6 (สุโขทัย) ที่จะต้องมีการดำเนินงานให้ประสานสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

การประชาสัมพันธ์

ผลการศึกษาพบว่า การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารให้เป็นที่รู้จักแก่ประชาชนทั่วไปเป็นการเผยแพร่ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวในเบื้องต้นเพื่อประกอบการตัดสินใจในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินงานของหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน ที่จะทำหน้าที่ในการส่งเสริมวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารในฐานะแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวนั้นทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการประชาสัมพันธ์ในเรื่อง ความสำคัญของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร โบราณสถาน โบราณวัตถุที่เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวของของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร และกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว เช่น งานสมโภชหลวงพ่อบุญชิตราช เป็นต้น

วิธีการดำเนินงานประชาสัมพันธ์มีรูปแบบ ดังต่อไปนี้

- การจัดทำเป็นแผ่นพับแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว
- การจัดพิมพ์โปสเตอร์โฆษณาไปรษณีย์โดยสารประจำทาง
- เว็บไซต์หน่วยงาน เช่น เว็บไซต์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือ เขต 3 (พิษณุโลก), สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก เป็นต้น
- การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลก ของเทศบาลนครพิษณุโลก

พิษณุโลก

- การประชาสัมพันธ์ทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เมื่อมีงานประจำปีของวัด
พระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

- การทำสารคดีเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

สิ่งอำนวยความสะดวก

ผลจากการศึกษาพบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเป็นการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
ในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน
และสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นสูง

1. สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ผลจากการศึกษาทำให้ทราบว่า

สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารที่มีการ
จัดเพื่อเป็นการให้บริการความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามายังแหล่งท่องเที่ยว มีดังนี้

- ห้องน้ำสาธารณะ ห้องน้ำในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีทั้งหมด 2 จุด คือ
ทางทิศเหนือ จำนวน 18 ห้อง และทางทิศใต้ จำนวน 18 ห้อง แบ่งเป็นห้องน้ำชาย - หญิง ฟากละ
8 ห้อง ห้องน้ำสำหรับคนพิการ ฟากละ 2 ห้อง

- ลานจอดรถ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีลานที่สามารถให้บริการจอดรถ
ได้ทั้งหมด 3 ที่ด้วยกัน คือ ลานจอดรถใหญ่ทางด้านหลังประตูทางเข้าถนนเส้นเอกาทศชัย ที่จอด
รถหน้าอาคารจำหน่ายของฝากของที่ระลึก และที่จอดรถด้านหน้าพระวิหารพระพุทธชินสีห์ ซึ่ง
ในปัจจุบันการจัดระบบการจอดรถของประชาชนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้สถานที่ยังไม่ดีพอทำ
ให้รถที่เข้ามาจอดภายในวัดยังไม่จอดไม่เป็นระเบียบ

- ตู้โทรศัพท์สาธารณะ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีตู้โทรศัพท์สาธารณะ
ติดตั้งไว้ทั้งหมด จำนวน 5 ตู้

- ความปลอดภัย ผลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจกองเมืองที่ประจำการณจุด
บริการวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร พบว่า ภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารยังไม่
เคยมีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้น จะมีแต่เกิดการลักเล็กขโมยน้อยแต่ก็เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นน้อย
มาก แทบจะไม่พบภายในแหล่งท่องเที่ยว

- สถานบริการอื่นๆ ได้แก่ จุดรักษาการณ์สภ. พิชณุโลก 1 ตู้ จุดรักษาการณ์
ตำรวจท่องเที่ยว 1 จุด จุดรับแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของธนาคารไทยพาณิชย์ ตู้บริการเงิน
ด่วน (A.T.M.) 2 ตู้ ได้แก่ ธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารกรุงเทพ

2. **สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นสูง** ผลจากการศึกษาทำให้ทราบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นสูงภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารที่มีการจัด เพื่อเป็นการให้บริการความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามายังแหล่งท่องเที่ยว มีดังนี้

- การบริการอาหาร เครื่องดื่ม โดยทางวัดให้ผู้ประกอบการเช่าพื้นที่มีทั้งหมด 3 ร้าน มีลักษณะเป็นร้านอาหารตามสั่ง

- ร้านขายของฝาก - ของที่ระลึก โดยส่วนมากจะเป็นของฝากจากพิษณุโลก และ สินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนต่างๆ ในจังหวัดพิษณุโลก มีจำนวน 45 ร้าน

- นอกจากนี้ยังมีร้านค้าแผงลอยจำหน่ายสินค้าทั่วไปภายในวัดอีกจำนวน 200 ร้าน

- ศูนย์ให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร มีศูนย์ที่คอยให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ อาคารประชาสัมพันธ์ของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จุดรักษาการณ์ตำรวจท่องเที่ยว ซึ่งการให้บริการสอบถามข้อมูลนี้ทางวัดยังขาดบุคลากรที่มีความชำนาญด้านภาษาที่จะให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างชาติ

กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว

ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมที่ปรากฏในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีดังต่อไปนี้

- การเปิดพระวิหารต่างๆ ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้เข้าไปกราบพระและทำบุญ
- งานประจำปีของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร หรืองานสมโภชหลวงพ่อบุญรอดพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่หน้าวัด ซึ่งในปีนี้ตรงกับวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2549

กิจกรรมทั้ง 2 เป็นกิจกรรมที่ทางวัดได้จัดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวโดยการดำเนินงานของ คณะกรรมการบริหารวัดเป็นหลักและมีหน่วยงานทุกส่วนของจังหวัดพิษณุโลกมาร่วมเป็น คณะกรรมการจัดงานในฝ่ายต่างๆ

- การจัดทัวร์ของบริษัทนำเที่ยว เพื่อนำลูกทัวร์ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศมาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวและมีการบรรยายของมัคคุเทศก์ประจำกรุ๊ปทัวร์

- การให้บริการสถานที่จอดรถวางท่องเที่ยวภายในวัด ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 3 และบริษัท พิษณุโลกบริการ จำกัด "รถเมย์บ้านเรา" โดยเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวนั่งรถรางซึ่งจะวิ่งผ่านเส้นทางที่กำหนดไว้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชม

สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ สถานที่ที่น่าสนใจและมีทัศนียภาพที่สวยงามเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีเวลาน้อยและมีความประสงค์จะเที่ยวชมสถานที่สำคัญรอบเมืองพิษณุโลกภายในเวลาอันกระชับ โดยตารางจะเริ่มให้บริการ ตั้งแต่เวลา 09.00 - 15.00 น. จากจุดแรกคือ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ไปที่สวนชมม่าน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอนาฬิกา พระบรมราชานุสาวรีย์เจ้าพระยาจักรี สะพานเอกาทศรถ ตะแสงแกง กำแพงคูเมือง โรงเรียนจ่านกร้อง ศาลากลางจังหวัด วัดวิหารทอง ศาลสมเด็จพระนเรศวร (พระราชมังคลาภิเษก) ศาลหลักเมือง และมาสิ้นสุดที่จุดจอดเดิม คือวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ใช้เวลาในการเที่ยวชมทั้งหมดประมาณ 40 - 50 นาที โดยบนรถจะมีวิทยากรจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยทำหน้าที่เป็นผู้บรรยาย การคิดอัตราค่าโดยสารรถรางท่องเที่ยวเด็ก และ นักเรียน คนละ 10 บาท ผู้ใหญ่ คนละ 20 บาท รถรางท่องเที่ยวจะวิ่งให้บริการทุกวันไม่มีวันหยุด

- กิจกรรมท่องเที่ยวธรรมะไหว้พระ 9 วัด ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เป็นกิจกรรมที่จัดให้ประชาชนได้ไหว้พระในวัดที่สำคัญของจังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 9 วัด ภายใน 1 วัน และในแต่ละวัดที่ได้เข้าไปกราบพระประชาชนจะได้เจริญพุทธมนต์จากเจ้าอาวาส และได้รับวัตถุมงคลซึ่งเป็นของศักดิ์สิทธิ์ของวัดกลับไป ซึ่งเส้นทางกรไหว้พระจะเริ่มจากวัดดาปะขาวหาย วัดโพธิญาณ วัดอรัญญิก วัดเจดีย์ยอดทอง วัดจุฬามณี วัดศรีรัตนาราม วัดนางพญา วัดราชบูรณะ และจุดสุดท้ายคือวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ประชาชนที่ร่วมโครงการจะได้ฟังเทศน์และร่วมเวียนเทียนเนื่องในวันสำคัญตามประเพณีที่พระวิหารหลวงพ่อพระพุทธชินราช

โดยกิจกรรมท่องเที่ยวธรรมะไหว้พระ 9 วัด เริ่มดำเนินการเป็นครั้งแรกในวันอาสาฬหบูชาที่ 21 กรกฎาคม ปี 2548 มีวัตถุประสงค์ เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนเกิดความเลื่อมใส ศรัทธาในพุทธศาสนา เข้าวัดปฏิบัติธรรมเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต เพื่อแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว โบราณสถาน โบราณวัตถุของวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ภายในจังหวัดพิษณุโลก หลังจากการที่ได้เริ่มดำเนินโครงการแล้วมีรับเสียงตอบรับกลับมาจากประชาชนว่าเป็นโครงการที่ดี ทางสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจึงได้ดำเนินโครงการเรื่อยมา

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร 6 ระบบด้วยกัน ได้แก่ ระบบการจัดการข้อมูล, ระบบการดำเนินงาน, ระบบปฏิบัติการ, ระบบการเงิน, ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และระบบการตลาด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเพื่อใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและอ้างอิง และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi - Structure) จากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ คณะกรรมการบริหารงานวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร และหน่วยงานต่างๆ ที่มีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

สรุปผลการศึกษา

1. ระบบการจัดการข้อมูล

การจัดการข้อมูลของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมี 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทแรก การจัดการข้อมูลเพื่อทำการเผยแพร่ให้แก่นักท่องเที่ยวในลักษณะข้อมูลทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบว่ามีจุดเข้าชมที่สำคัญอะไร พร้อมคำอธิบาย และการบริการภายในที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการได้ โดยมีวิธีการเผยแพร่ข้อมูล คือ การจัดทำแผ่นพับ การจัดทำป้ายแผนผังสถานที่ของวัด การจัดทำหนังสือเพื่อจำหน่ายให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวสามารถนำกลับไปศึกษาและเป็นที่ระลึก การจัดทำเว็บไซต์ และการเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับวัดเนื่องในโอกาสสำคัญต่างๆ

ประเภทที่สอง ข้อมูลที่หน่วยงานนำมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เกิดจากการประชุมปรึกษาหารือและการมองเห็นปัญหาในการให้บริการนักท่องเที่ยวของคณะกรรมการบริหารวัดเป็นหลัก และนำข้อเสนอแนะมาปฏิบัติตามความเห็นชอบของเจ้าอาวาส ซึ่งข้อมูลที่ได้มานั้นทางคณะกรรมการบริหารวัดไม่ได้มีการนำมาจัดทำเป็นแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะแผนงานแบบตายตัว ทั้งนี้เพราะการจะดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของวัดจะขึ้นอยู่กับงบประมาณที่ทางวัดจะจัดหา

ข้อมูลอีกประการ คือ ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมสืบค้นทางประวัติศาสตร์ที่ทางวัดได้พยายามรวบรวมเพื่อจะนำมาเป็นข้อมูลใช้สำหรับพัฒนาวัดให้เกิดความยั่งยืนตามรูปแบบเดิม

2. ระบบการดำเนินงาน

การดำเนินงานในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปตามความเห็นสมควรของคณะกรรมการบริหารวัด ซึ่งเจ้าอาวาสจะเป็นผู้มอบหมายงานให้ไวยาวัจกรนำไปปฏิบัติ ทั้งนี้เนื่องจากวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารไม่ได้มีการดำเนินงานเพื่อมุ่งเน้นในด้านการท่องเที่ยว แต่มีลักษณะดำเนินงานเพียงเพื่อเป็นจุดรองรับการมาของประชาชนและนักท่องเที่ยวเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ในแผนผังโครงสร้างการดำเนินงานจึงไม่ได้มีการจัดตำแหน่งการดูแลจัดการแหล่งท่องเที่ยวระบุไว้

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีนโยบายการดำเนินงานเพื่อให้บริการแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวชมให้ได้รับความสะดวก ความปลอดภัย และได้รับความประทับใจ จากการมาเที่ยวชมวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร โดยการดำเนินงานทั้ง 3 ด้านนี้ทางวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารไม่ได้จัดทำเป็นแผนการดำเนินงานแต่จะดำเนินงานในลักษณะงานที่ทำเป็นประจำทุกวันจะมีเพียงงานด้านการดูแลโบราณสถาน โบราณวัตถุที่อยู่ในวัดเท่านั้นที่ทางวัดจะต้องดำเนินการวางแผนร่วมกับกรมศิลปากร

การดำเนินงานประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารนั้นจะมีเพียงพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราชและกรมศิลปากรเท่านั้นที่มีบทบาทที่ชัดเจนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยจะมีบทบาทหลัก คือ การดูแล อนุรักษ์ โบราณวัตถุและโบราณสถาน ส่วนหน่วยงานอื่นๆ นั้นจะมีบทบาทหน้าที่ตามที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารจะแจ้งขอความร่วมมือ

3. ระบบการปฏิบัติการ

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารแบ่งการใช้พื้นที่เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนพุทธาวาสเป็นส่วนพื้นที่การอนุรักษ์ของกรมศิลปากร เป็นเขตที่มีโบราณสถานทั้งหมด ในส่วนนี้จะเปิดให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้เที่ยวชม ส่วนสังฆาวาส เป็นพื้นที่ใช้สอยของพระและส่วนที่เป็นกิจการของวัด การบริหารจัดการพื้นที่ภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารจะเป็นเอกลักษณ์ของวัดในส่วนที่เป็นพื้นที่สังฆาวาสทั้งหมด

การบริหารจัดการพื้นที่ของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จากการศึกษาพบว่า มีปัญหาเรื่องของจำนวนร้านค้าที่มีมากมายทำให้เกิดการบดบังทัศนียภาพของโบราณสถาน ซึ่งวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารและกรมศิลปากรก็ได้ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขโดยจะให้มีการปรับภูมิทัศน์เพื่อปรับความเป็นระเบียบเรียบร้อย แต่ทั้งนี้แล้วขึ้นอยู่กับงบประมาณของวัดเป็นหลัก

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีการจัดเจ้าหน้าที่รักษาความสะอาดเพื่อรักษาความสะอาดบริเวณแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด โดยจะมีการดำเนินงานคู่กับเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธรักษาในพื้นที่บางส่วน แต่การดูแลรักษาความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยวอื่น จากการศึกษาพบว่า การดูแลเรื่องความสะอาดยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากเรื่องของจำนวนร้านค้าที่มีมากมายเกินไปทำให้การดูแลรักษาความสะอาดยังไม่สามารถทำได้เต็มที่

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารได้กำหนดอัตราค่าเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้เกณฑ์ในการกำหนดราคาอิงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ และการกำหนดข้อปฏิบัติในการเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวและพิพิธภัณฑสถานโดยจะแสดงเป็นป้ายสัญลักษณ์ และมีเจ้าหน้าที่ช่วยในการดำเนินงาน

4. ระบบการเงิน

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีการจัดหางบประมาณจากกิจกรรม 5 ประเภท ได้แก่ 1. การจำหน่ายวัตถุมงคล 2. การจำหน่ายดอกไม้ ธูป เทียน ทอง 3. การจำหน่ายใบเขียนมี 4. พระประจำวัน 5. ตู้บริจาค โดยรายได้ที่เป็นหลักของวัดส่วนใหญ่เกิดจากการจำหน่ายวัตถุมงคลและตู้บริจาคเป็นหลัก

การจัดระบบบัญชีของวัดจะมีการแยกบัญชีเป็นหลายประเภท เพื่อแยกประเภทรายรับและค่าใช้จ่ายต่างๆ โดยมีไวยาวัจกรที่รับผิดชอบเรื่องการเงินและการบัญชี และไวยาวัจกรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจสอบบัญชีทำหน้าที่ดูแล

การวางแผนใช้จ่ายงบประมาณของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารจะจัดทำเป็นปี โดยแต่ละฝ่ายงานจะทำแผนเสนอการใช้จ่ายเงินตามหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ และส่วนการอนุรักษ์ บูรณะ ปฏิสังขรณ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ก็จะมีการวางแผนงบประมาณเป็นพิเศษ เนื่องจาก จะต้องใช้งบประมาณจำนวนมากการวางแผนจึงทำในลักษณะแผนระยะยาว

การใช้จ่ายงบประมาณในงานด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีทั้งหมด 5 ด้านด้วยกัน ได้แก่ 1. ด้านการอนุรักษ์ บูรณะ ปฏิสังขรณ์ 2. การจัดทำแผนผัง 3. งานด้านรักษาความปลอดภัย 4. การจ้างพนักงาน 5. อุปกรณ์ที่ใช้ในการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

การเงินของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีการแต่งตั้งไวยาวัจกร ทำหน้าที่เป็นผู้ ตรวจสอบบัญชีเพื่อความถูกต้อง 1 ท่าน โดยทุกวันที่ 15 ของ เดือนจะมีการแถลงการเงินของวัดทั้ง รายรับ และรายจ่ายในที่ประชุม เมื่อถึงสิ้นปีก็จะมีการสรุปรวมถึงรายรับ รายจ่ายเพื่อนำมาจัดทำ งบประมาณในปีต่อไป และทางวัดได้นำระบบคอมพิวเตอร์มาช่วยในการทำรหัสสินค้าเพื่อความ สะดวกในการตรวจสอบรายได้ของวัดอีกทางหนึ่ง

5. การจัดการทรัพยากรมนุษย์

ไวยาวัจกรของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นผู้ได้รับการคัดสรรจากเจ้าอาวาส ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่รู้จักและคุ้นเคยกับทางวัดมาก่อนและเจ้าอาวาสมีความไว้วางใจ เห็นสมควรว่า มีศักยภาพในการปฏิบัติงานในตำแหน่งนั้นๆ สำหรับพนักงานของวัดมีการคัดสรรจากไวยาวัจกร โดยการประกาศรับสมัคร ซึ่งตำแหน่งของพนักงานวัดที่ต้องมีการวางแผนในการรับสมัคร ได้แก่ ตำแหน่งพนักงานบัญชี ตำแหน่งพนักงานวัดอุ้มงคล ตำแหน่งพนักงานไฟฟ้า ประปา ตำแหน่ง พนักงานวัดนอกจากนั้นโดยส่วนใหญ่จะไม่มีการกำหนดเงื่อนไขหรือคุณสมบัติอะไรมากนัก การ เข้าทำงานจะเป็นลักษณะการฝากฝังจากคนที่รู้จักกัน

การมอบหมายงานให้กับไวยาวัจกรและพนักงานของวัดจะเป็นไปตามความรู้ ความสามารถที่ทางเจ้าอาวาสและไวยาวัจกรผู้มีอำนาจในการสั่งงานให้แก่ไวยาวัจกรและพนักงาน ของวัดจะเห็นสมควรว่าบุคคลที่จะมาปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งนั้นๆ จะสามารถทำได้

กฎระเบียบในการปฏิบัติงานของพนักงานวัดมีการจัดทำขึ้นเป็นหนังสือตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ซึ่งพนักงานทุกคนจะต้องถือปฏิบัติตามนั้น แต่สำหรับไวยาวัจกรจะไม่ ต้องมีการตั้งเป็นกฎระเบียบในการปฏิบัติงาน เนื่องจากถือว่าเป็นผู้สนองงานให้แก่สงฆ์ การ ปฏิบัติงานจึงเป็นการแจ้งโดยตรงต่อเจ้าอาวาสที่จะพิจารณา

การพัฒนาบุคลากรของวัดจะมีเพียงการประชุมทุกเดือนเพื่อปรึกษาการดำเนินงานที่ผ่านมาของไวยาวัจกร ส่วนพนักงานของวัดก็จะเป็นการประชุมอบรมการปฏิบัติงานเช่นกันโดยกระทำปีละ 2 ครั้ง

การประเมินผลการปฏิบัติงานของไวยาวัจกรจะเป็นการประชุมกันว่าในแต่ละปีมีการปฏิบัติงานอย่างไรหากไม่เป็นที่น่าพอใจก็จะร่วมกันหาแนวทางแก้ไขและปรับปรุงการดำเนินงาน ส่วนพนักงานของวัดการประเมินผลการปฏิบัติงานจะเป็นหน้าที่ของไวยาวัจกรที่จะประเมินพนักงานแต่ละแผนกที่อยู่ในการปกครองตามระเบียบของวัดที่ได้ตั้งให้เป็นข้อกำหนด

6. ระบบการตลาด

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ โดยมีผู้ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ ได้แก่ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช และกรมศิลปากรที่ 6 (สุโขทัย) การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวจะทำด้วยวิธีการอนุรักษ์หากมีโบราณสถาน หรือโบราณวัตถุเกิดการชำรุดเสียหายหรือเกิดความเสื่อมโทรม จึงจะทำเป็นรายการนี้

การประชาสัมพันธ์วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารในฐานะแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด เป็นการประชาสัมพันธ์จากภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งการประชาสัมพันธ์จะดำเนินการในลักษณะแหล่งท่องเที่ยวโดยรวมของจังหวัด ไม่ได้มุ่งเน้นที่จะประชาสัมพันธ์เฉพาะวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเพียงแห่งเดียว ช่องทางในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้รับทราบข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดทำแผ่นพับ, การทำโปสเตอร์โปร่งใสติดรถโดยสารประจำทาง, การจัดทำเว็บไซต์, การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก, การจัดโปรแกรมท่องเที่ยวของบริษัทนำเที่ยว, การประชาสัมพันธ์ทางวิทยุ, โทรทัศน์, หนังสือพิมพ์ และการจัดทำสารคดีเกี่ยวกับวัด ข้อมูลที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ ความสำคัญของวัด ทรัพยากรท่องเที่ยวต่างๆ และกิจกรรมที่จะจัดในแต่ละปี

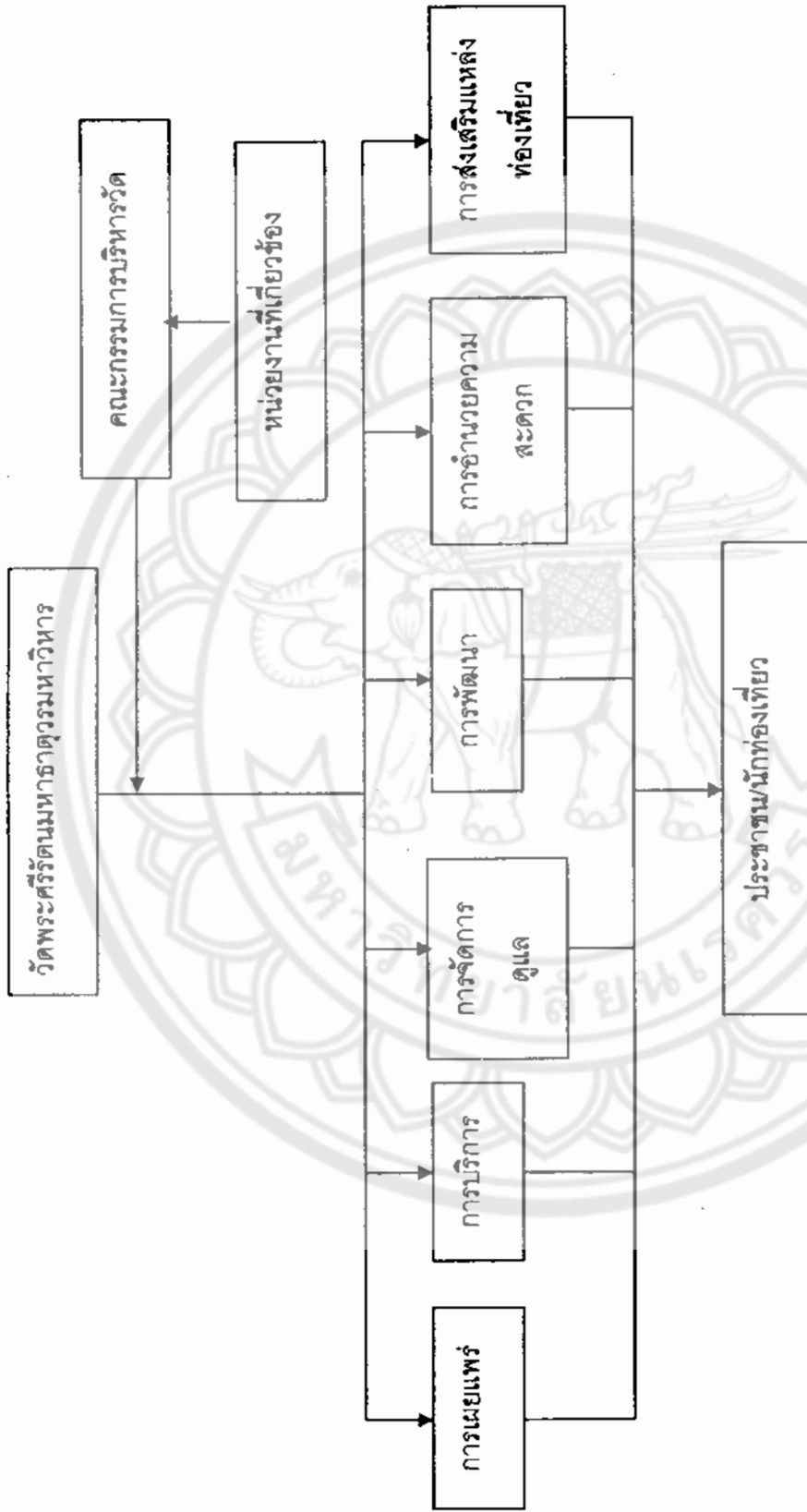
วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการมาของนักท่องเที่ยวพร้อมมูลทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นสูง

กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารที่ทำเป็นประจำ คือ การเปิดพระวิหารให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวเข้าไปกราบพระและทำบุญ และงานสมโภชหลวงพ่อบุญพระพุทธรูปชินราชที่ทางวัดจัดเป็นประจำทุกปี นอกจากนั้นจะเป็นกิจกรรมที่หน่วยงานภายนอกได้จัดขึ้นโดยมีวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งในโปรแกรมของ

กิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมรกรางท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยวธรรมะไหว้พระ 9 วัด และ การจัดทัวร์ของบริษัทนำเที่ยว เป็นต้น

จากการศึกษาระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรมหาวิหาร ทั้ง 6 ระบบ ได้แก่ ระบบการจัดการข้อมูล, ระบบการดำเนินงาน, ระบบปฏิบัติการ, ระบบการเงิน, ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และระบบการตลาด สามารถสรุปเป็นรูปแบบการจัดการที่เป็นอยู่ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ได้ดังนี้

ภาพ 72 แสดงรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

อภิปรายผล

ผลการศึกษากระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารในประเด็น การศึกษาระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร 6 ระบบ ได้แก่ ระบบการจัดการข้อมูล, ระบบการดำเนินงาน, ระบบปฏิบัติการ, ระบบการเงิน, ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และระบบการตลาด ผู้วิจัยได้ทำการอภิปรายผลตามกรอบแนวคิดการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. หน่วยงานรับผิดชอบ

จากการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ได้แก่ คณะกรรมการบริหารวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของรุ่งรัตน์ หัตถกรรม (2545) ที่ได้กล่าวไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวควรมีองค์กรที่ทำหน้าที่ดูแล รับผิดชอบเพื่อที่จะทำให้การบริการนักท่องเที่ยวและการดำเนินงานประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับแนวคิดของ M.Adhikary (อ้างในประกอบศิริ ภักดีพิณีจ. 2545) ที่ให้ความสำคัญกับการจัดโครงสร้างในองค์กร จะเห็นได้จากการที่คณะกรรมการบริหารวัดจะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวนี้เองทำให้มีการกำหนดการดำเนินงานเป็นบทบาท อำนาจ หน้าที่ที่รับผิดชอบให้แก่คณะไวยาวัจกรและพนักงานของวัดนำไปปฏิบัติ ซึ่งคณะกรรมการบริหารวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นผู้มีบทบาทกำหนดทิศทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในทุกขั้นตอน โดยจะประสานความร่วมมือกับกรมศิลปากรที่ 6 (สุโขทัย) และพิพิธภัณฑสถานพระพุทธชินราชเป็นหน่วยงานหลัก ในการดูแลจัดการโบราณสถาน โบราณวัตถุในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของหน่วยงานอื่นๆ ถึงแม้จะมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน แต่ก็จะมีบทบาทอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากคณะกรรมการบริหารวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเอง ทำให้การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารวัดในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นเอกเทศสูง

2. ระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษา ระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารทั้ง 6 ระบบ ได้แก่ ระบบการจัดการข้อมูล, ระบบการดำเนินงาน, ระบบปฏิบัติการ, ระบบการเงิน, ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และระบบการตลาด พบว่า มีการจัดการสอดคล้องกับ แนวความคิดของวรนาถ แสงมณี (2544) ธงชัย สันติวงษ์ (2546) และ M.Adhikary (อ้างในประกอบศิริ ภักดีพิณิจ. 2545) โดยคณะกรรมการบริหารวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารทำหน้าที่เป็นผู้สร้าง และกำหนดระบบในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเอง แต่ทั้งนี้ก็ยังมีส่วนที่ขัดแย้งกับทฤษฎี ในด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน จะเห็นได้ว่า ถึงแม้คณะกรรมการบริหารวัดจะมีการประเมินผลการดำเนินงานเดือนละ 1 ครั้งจากการประชุม แต่ก็ เป็นเพียงการประเมินผลการปฏิบัติงานในลักษณะการพูดคุยยังไม่ได้มีการจัดทำ การประเมินให้ เป็นรูปแบบที่จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้

จากการศึกษา ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ พบว่า การคัดสรรบุคคลเข้ามา ดำเนินงานในแหล่งท่องเที่ยว นั้นเป็นการคัดสรรจากความสัมพันธ์ส่วนบุคคลทำให้บุคคลที่เข้ามา ปฏิบัติงานในแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ใช่มูลค่าที่มีความรู้ ความชำนาญในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยตรง ซึ่งตามแนวความคิดของ สมคิด บางโม (2546) บุญทัน ดอกโรสง (2539) M.Adhikary (อ้างในประกอบศิริ ภักดีพิณิจ. 2545) ผลการวิจัยของ รุ่งรัตน์ หัตถกรรม (2545) และสงศรี วงษ์เวช (2545) ได้เสนอไว้ว่า ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวบุคคลที่มีทักษะ มีความ เข้าใจ มีความรู้ในด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวจะเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการ จัดการ

จากการศึกษาพบว่า วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่ สามารถให้ความรู้แก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมได้เป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้แล้วทาง คณะกรรมการบริหารวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารยังไม่ได้นำเอาจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว นี้มาสร้างเป็นกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวเอง ซึ่งผลการวิจัยของ รุ่งรัตน์ หัตถกรรม (2545) นาดพิมล วาดสันทัด (2545) และ เนตรชนก นันท์ (2544) ที่ได้เสนอไว้ว่า การมีกิจกรรมในแหล่ง ท่องเที่ยวจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ และเป็น การสร้างคุณค่าให้แก่แหล่งท่องเที่ยว มากยิ่งขึ้น

3. รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ผลจากการศึกษาพบว่า จากการศึกษากระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารทั้ง 6 ระบบ ทำให้ได้รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ดังนี้ คือ

การเผยแพร่ กล่าวคือ การที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร นักท่องเที่ยวจะสามารถได้รับความรู้จากสื่อต่างๆ ที่จัดทำขึ้นของคณะกรรมการบริหารวัด อันเป็นความรู้ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับกลับไปนอกเหนือจากการมาเที่ยวชมธรรมดา ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ประการหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามที่วรรณา วงษ์วานิช (2546) ได้กล่าวไว้

การบริการ กล่าวคือ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก การรักษาความปลอดภัย การสร้างความประทับใจ เพื่อเป็นบริการสำหรับนักท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543) ที่ได้กล่าวไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควรมีการจัดบริการอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้เพียงพอสำหรับรองรับการมาของนักท่องเที่ยว ควรมีการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเพื่อสร้างความมั่นใจในการเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยว นอกจากนี้การดูแลทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อให้มีสภาพพร้อมก็เป็นอีกหน้าที่หนึ่งที่คณะกรรมการบริหารวัดร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการดูแล สอดคล้องกับแนวความคิดของวรรณา วงษ์วานิช (2546) เรื่องหลักการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เจ้าของพื้นที่จะต้องร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนการจัดการ และการอนุรักษ์

การจัดการดูแล กล่าวคือ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีการจัดการดูแลสถานที่ สอดคล้องกับแนวความคิดของศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543) ที่กล่าวถึงหลักการจัดสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมซึ่งวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีการจัดสรรการใช้พื้นที่ของวัดตามระเบียบกรมศิลปากรมีการจัดการดูแลความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว และออกกฎระเบียบข้อควรปฏิบัติของสถานที่ท่องเที่ยว

การพัฒนา กล่าวคือ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีการจัดกิจกรรมเพื่อนำรายได้มาจัดสรรเป็นงบประมาณในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด อาจกล่าวได้ว่างบประมาณเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะทำให้การจัดการแหล่งท่องเที่ยวพัฒนาต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอนุกุล ศิริพันธ์ (2542) ที่ศึกษาพบว่าการจัดการโบราณสถานและสิ่งแสดงล้อมของบ้านปงสนุกไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องมาจากสภาพการจัดการของ

หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ไม่มีศักยภาพเพียงพอในการเข้าไปจัดการจากสาเหตุของการขาดงบประมาณที่จะใช้ในการจัดการดูแล

การอำนวยความสะดวก กล่าวคือ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีการจัดสรรบุคลากรอย่างเพียงพอและสร้างความพร้อมเพรียงในการปฏิบัติงานเพื่อให้บริการ ให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวให้ได้รับความสะดวกในการเข้าชม นอกจากนี้การมีบุคลากรที่เพียงพอยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การดูแลจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีความสมบูรณ์ ดังผลการวิจัยของอนุภลศิริพันธ์ (2542) ที่กล่าวไว้ว่าการขาดกำลังคนในการจัดการโบราณสถานและสิ่งแวดล้อมของบ้านปางสนุกเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การจัดการไม่ประสบผลสำเร็จ

การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว กล่าวคือ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีการดูแลทรัพยากรท่องเที่ยว จัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งขั้นพื้นฐานและขั้นสูงเพื่อบริการนักท่องเที่ยว และมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวโดยการจัดการของคณะกรรมการบริหารวัดและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อนำมาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยกลยุทธ์และแนวทางในการพัฒนาลุ่มแม่น้ำปิงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของสงศรี วงษ์เวช (2545) ในการศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดแหล่งท่องเที่ยวเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ของนางพิมพ์ล วาดสันหัต (2545) ที่ได้กล่าวสอดคล้องกันว่า จะต้องมีการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสมบูรณ์และมีเอกลักษณ์เพื่อสร้างให้เป็นจุดแข็งผนวกกับกิจกรรมที่น่าสนใจ ตลอดจนพัฒนาปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกและนำไปเสนอขาย โดยจัดให้มีช่องทางจำหน่ายหลายช่องทางและทำการโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างเหมาะสม

ตาราง 2 สรุปรูปแบบการจัดการของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

รูปแบบการจัดการของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร	หลักการจัดการท่องเที่ยว	ข้อเสนอแนะ
<p>1. การเผยแพร่</p> <ul style="list-style-type: none"> - การให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาและตระหนักถึงความสำคัญของสถานที่ที่ได้เข้าชม - การสืบค้นและเก็บรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์เพื่อใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและเป็นความรู้ให้แก่ประชาชน - การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกิดจากการเสนอความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารงานวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นหลัก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักท่องเที่ยวควรได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่ตนจะได้ไปเยือน เพื่อเพิ่มประสบการณ์ในการท่องเที่ยว 2. หน่วยงานควรทำการเก็บรวบรวมข้อมูลสืบค้นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อจัดทำกาเผยแพร่และให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์เพื่อให้ประชาชนมองเห็นคุณค่าความสำคัญของโบราณสถานในชุมชนของตนและเป็นการสร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมในเรื่องการจัดการโบราณสถานต่อไป 3. จัดให้มีคู่มือในการดำเนินงานท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ควรทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้ทราบถึงหลักในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างถูกวิธีและสามารถนำมาเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานให้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควบคู่ไปกับสามารถนำผลจากการจัดการของวัดไปจัดทำเป็นข้อมูลเผยแพร่ให้เป็นประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอื่นๆ

ตาราง 2 (ต่อ)

รูปแบบการจัดการของวัด พระศรีรัตนมหาธาตุวรมหา วิหาร	หลักการจัดการท่องเที่ยว	ข้อเสนอแนะ
<p>2. การบริการ</p> <p>- โครงสร้างการบริหารงาน ของวัดเป็นโครงสร้าง บริหารงานและกิจกรรมที่มีอยู่ ของวัด ยังไม่มีการจัด โครงสร้างเพื่อการจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวโดยตรง</p> <p>- วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหา วิหารมีนโยบายหลักในการ ดำเนินงาน ได้แก่ การอำนวยความสะดวก การรักษาความ ปลอดภัย การสร้างความ ประทับใจ และการอนุรักษ์ ปฏิสังขรณ์ แต่ทั้งนี้แล้วการ ดำเนินงาน 3 ด้านหลักนั้นเป็น เพียงแต่่นโยบายที่เกิดจากการ ประชุมปรึกษาหารือเรื่องการ ดำเนินงานในแหล่งท่องเที่ยว ยังไม่ได้มีการนำมาจัดวางเป็น นโยบายและวางแผนที่ชัดเจน การดำเนินงานจึงเป็นลักษณะ การมอบหมายงานที่ทำเป็น ประจำในแต่ละวัน</p>	<p>1. การจัดการท่องเที่ยวที่ ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับ การมีองค์กรที่ทำหน้าที่ รับผิดชอบโดยตรงและมีการ จัดโครงสร้างภายในที่ชัดเจน ซึ่งการจัดโครงสร้างการ ดำเนินงานภายในจะเชื่อมโยง ไปสู่การแบ่งอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบอย่าง เหมาะสม</p> <p>2. การจัดการเป็นกระบวนการ ดำเนินงานเพื่อให้บรรลุ จุดมุ่งหมายโดยอาศัย กระบวนการวางแผน (Plan) การจัดองค์กร (Organize) การ สั่งการ (Directe) การ ประสานงาน (Co-ordinate) และการควบคุม (Control)</p>	<p>1. ควรมีการกำหนดโครงสร้าง การดำเนินงานด้านการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวโดยทำการ ประสานกับหน่วยงานต่างๆ ที่ มีประสบการณ์ เพื่อช่วยในการ วางแผนโครงสร้างการ ดำเนินงานเพื่อให้ง่ายต่อการ แบ่งหน้าที่ในการจัดการแหล่ง ท่องเที่ยว</p> <p>2. ควรมีการวางแผนการ ดำเนินงานในการจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เพื่อเป็น กรอบในการกำหนดทิศทางให้ การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ ที่ดีมากยิ่งขึ้น และสามารถ นำไปสู่การประเมิณผลการ ดำเนินงานเพื่อเป็นประโยชน์ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ของวัดต่อไป</p>

ตาราง 2 (ต่อ)

รูปแบบการจัดการของวัด พระศรีรัตนมหาธาตุวรมหา วิหาร	หลักการจัดการท่องเที่ยว	ข้อเสนอแนะ
<p>- การที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีศักยภาพในการดูแลบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวจากกล่าวได้ว่าเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งที่ทำให้หน่วยงานอื่นๆที่มีความเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน หรือชุมชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ในการดูแลจัดการแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นการดำเนินงานประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมีระดับความสัมพันธ์น้อยมาก ยกเว้นหน่วยงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราช และกรมศิลปากรที่มีบทบาทหน้าที่ดูแลโบราณสถาน โบราณวัตถุตามกฎหมาย</p>	<p>3. การจัดการท่องเที่ยวที่ดี ต้องมีการบริหารควบคุมและจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว จากความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาครัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐ</p>	<p>3. ควรมีการเชิญนักวิชาการ หรือหน่วยงานภายนอกที่มีความรู้เฉพาะด้านในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมาร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารวัด เพื่อให้แนวคิดในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น</p>

ตาราง 2 (ต่อ)

รูปแบบการจัดการของวัด พระศรีรัตนมหาธาตุวรมหา วิหาร	หลักการจัดการท่องเที่ยว	ข้อเสนอแนะ
<p>3. การดูแล</p> <p>- วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารแบ่งการจัดการพื้นที่เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนพุทธาวาส คือ ส่วนพื้นที่การอนุรักษ์ของกรมศิลปากร และส่วนสังฆาวาส คือ ส่วนพื้นที่การบริหารจัดการของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร</p> <p>- วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากจำนวนร้านค้าที่มีจำนวนมากเกิดการบดบังทัศนียภาพทำให้ความงดงามของโบราณสถานลดลง และจากเหตุนี้เองทำให้การดูแลรักษาความสะอาดภายในแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ดีพอ</p> <p>- วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารทำการเก็บค่าเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการบริการนักท่องเที่ยว</p>	<p>1. หมวด 1 โบราณสถาน มาตรา 7 เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาและการควบคุมโบราณสถานให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ให้อธิบดีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาขึ้นทะเบียนโบราณสถานใด ๆ ตามที่อธิบดีเห็นสมควรได้ และให้มีอำนาจกำหนดเขตที่ดินตามที่เห็นสมควรเป็นเขตของโบราณสถาน โดยให้ถือว่าเป็นโบราณสถานด้วยก็ได้ ประกาศดังกล่าวนี้อธิบดีจะเพิกถอนหรือแก้ไขเพิ่มเติมก็ได้ กระทำ ได้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา</p> <p>2. การจัดการบริการภายในแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งจำเป็นไม่ว่าจะเป็นการจัดร้านจำหน่ายอาหาร-เครื่องดื่ม ของฝาก-ของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกกับการหาซื้อสินค้า</p>	<p>1. ควรมีการจัดแยกส่วนระหว่างร้านค้าผู้ประกอบการทั้งจากภายนอกและที่เป็นกิจกรรมของวัดเอง เพื่อให้มีการแบ่งพื้นที่ออกจากกันอย่างชัดเจนระหว่างส่วนที่เป็นพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่ใช้สอยภายในวัด เนื่องจากปัจจุบันการบริหารจัดการพื้นที่ในส่วนพื้นที่อนุรักษ์ยังไม่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยยังคงมีปัญหาการตั้งร้านค้าในเขตพื้นที่โบราณสถานอยู่มากมาย ทำให้ความงดงามและคุณค่าของโบราณสถานลดลง</p>

ตาราง 2 (ต่อ)

รูปแบบการจัดการของวัด พระศรีรัตนมหาธาตุวรมหา วิหาร	หลักการจัดการท่องเที่ยว	ข้อเสนอแนะ
<p>- การเข้ามาเที่ยวชมภายในวัด พระศรีรัตนมหาธาตุวรมหา วิหาร และพิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติพระพุทธชินราช จะต้องปฏิบัติตามตาม กฎระเบียบที่ทางวัดและพิพิธ ภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธ ชินราชที่ตั้งขึ้นเพื่อให้เกิดความ เป็นระเบียบเรียบร้อยในการ เข้าชม</p>	<p>อาหารและเครื่องดื่ม รับประทานเมื่อถึงเวลาและ เป็นการช่วยให้ท้องถิ่นได้รับ ประโยชน์จากการมีแหล่ง ท่องเที่ยวในชุมชนของตนซึ่ง เป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการ กระจายรายได้ลงสู่ท้องถิ่น แต่ สิ่งที่ควรคำนึงถึงคือ การจัด ร้านต้องแยกออกจาก โบราณสถานอย่างเป็นส่วน เพื่อความเป็นระเบียบ ความ สะอาด เพื่อป้องกันผลกระทบ ต่อสภาพแวดล้อมของสถานที่ ท่องเที่ยว</p> <p>3. หมวด 1 โบราณสถาน มาตรา 13 เพื่อประโยชน์ใน การรักษาสภาพ ความ ปลอดภัย ความสะอาด และ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ของโบราณสถาน ที่ได้ขึ้น ทะเบียนแล้ว ให้รัฐมนตรีมี อำนาจออกกฎกระทรวง กำหนด ให้ผู้เข้าชมปฏิบัติใน ระหว่างเข้าชมได้ และจะ กำหนดให้ผู้เข้าชม</p>	

ตาราง 2 (ต่อ)

รูปแบบการจัดการของวัด พระศรีรัตนมหาธาตุวรมหา วิหาร	หลักการจัดการท่องเที่ยว	ข้อเสนอแนะ
	<p>เสียค่าเข้าชมหรือค่าบริการอื่น ด้วยก็ได้ การจัดให้เข้าชม โบราณสถานที่มีเจ้าของหรือผู้ ครอบครองโดยชอบด้วย กฎหมาย โดยเรียกเก็บค่าเข้า ชมหรือค่าบริการอื่น ต้องแจ้ง เป็นหนังสือให้อธิบดีทราบก่อน และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดี ประกาศกำหนดในราชกิจจานุ เบกษา</p> <p>4.การเข้าชมโบราณสถาน โบราณวัตถุจะต้องมีการออก กฎระเบียบในการเข้าชม เพื่อ ป้องกันความเสื่อมเสีย เสียหาย หรือสูญหายอันจะเกิด ขึ้นกับโบราณสถาน โบราณวัตถุอันมีค่า</p>	

ตาราง 2 (ต่อ)

รูปแบบการจัดการของวัด พระศรีรัตนมหาธาตุวรมหา วิหาร	หลักการจัดการท่องเที่ยว	ข้อเสนอแนะ
<p>4. การพัฒนา</p> <p>- วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารได้จัดกิจกรรมภายในวัดเพื่อนำรายได้มาจัดสรรเป็นงบประมาณในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด โดยมีการวางแผนและตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ</p>	<p>1. งบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้การจัดการท่องเที่ยวเป็นไปตามแผนอย่างแท้จริง เนื่องจากงบประมาณจะต้องนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เช่น ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ การจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ การจัดพิมพ์เอกสาร ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น</p>	
<p>5. การอำนวยความสะดวก</p> <p>- วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารคัดสรรบุคคลเพื่อเข้ามาปฏิบัติงานในแหล่งท่องเที่ยวโดยมีระบบการคัดสรรบุคคลจากการประกาศรับสมัครและจากความสัมพันธ์ส่วนบุคคลเป็นส่วนใหญ่ ทำให้การปฏิบัติงานด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวจึงยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากขาดบุคลากรที่มีความรู้</p>	<p>1. บุคลากรเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การดำเนินการต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะบุคคลที่ทำหน้าที่บริการนักท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวจะต้องมีการพิจารณาคัดสรรอย่างรอบคอบให้ได้ผู้ที่มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่องาน เพื่อให้การทำงานประสบความสำเร็จและ</p>	<p>1. การคัดสรรบุคลากรผู้ที่จะเข้ามาปฏิบัติงานในแหล่งท่องเที่ยวควรมีการกำหนดตำแหน่งเกี่ยวกับงานด้านการท่องเที่ยวและมีการคัดสรรโดยกำหนดคุณสมบัติเพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในด้านการจัดการท่องเที่ยวเข้าร่วมในการปฏิบัติงาน</p>

ตาราง 2 (ต่อ)

รูปแบบการจัดการของวัด พระศรีรัตนมหาธาตุวรมหา วิหาร	หลักการจัดการท่องเที่ยว	ข้อเสนอแนะ
<p>และความเข้าใจในเชิงวิชาการ เกี่ยวกับการดูแลจัดการแหล่ง ท่องเที่ยว</p> <p>- การพัฒนาบุคลากรที่ ปฏิบัติงานในแหล่งท่องเที่ยว วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหา วิหารกระทำโดยการประชุมทุก 1 เดือน สำหรับไวยาวัจกรและ ปีละ 2 ครั้ง สำหรับพนักงาน ของวัด</p> <p>- การประเมินผลการ ปฏิบัติงานของบุคลากรใน แหล่งท่องเที่ยวมีวิธีการ ประเมินผลการปฏิบัติงานโดย การประชุมในทุกเดือน ซึ่งมี ลักษณะเป็นการปรึกษาหารือ ถึงปัญหาที่พบในการ ปฏิบัติงาน ข้อผิดพลาดที่พบ และหาวิธีการแก้ไขในที่ประชุม</p>	<p>สามารถทำให้นักท่องเที่ยวพึง พอใจ</p> <p>2. การพัฒนาบุคลากรเป็นการ สร้างกระบวนการเรียนรู้ เพิ่มพูนทักษะ เปิด ประสบการณ์ ให้บุคลากร สามารถปฏิบัติงานได้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น</p> <p>3. การประเมินผลเป็น กระบวนการควบคุมให้ระบบ และกระบวนการดำเนินงาน เป็นไปโดยประสิทธิภาพ ซึ่งจะ ทำหน้าที่เป็นข้อมูลแสดงการ เปรียบเทียบเพื่อแก้ไขหรือ ระมัดระวังมิให้เกิดเหตุการณ์ที่ จะเป็นผลเสียต่อเป้าหมายของ การดำเนินงานได้</p>	<p>2. ควรมีการจัดการอบรมให้ ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการ จัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมเพื่อให้บุคลากรมี ความรู้และเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เกี่ยวกับการจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ ถูกต้อง เนื่องจากการมีความ เข้าใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำมา ซึ่งการปฏิบัติที่ถูกต้อง และควรมี การนำบุคลากรไปดูงานเพื่อ เพิ่มเติมแนวความคิดที่จะ นำมาพัฒนาการปฏิบัติงาน</p> <p>3. ควรมีการทำกา ประเมินผลการปฏิบัติงานของ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในแหล่ง ท่องเที่ยวอย่างจริงจัง และควร มีการเปิดให้บุคคลภายนอกมี ส่วนร่วมกับการประเมินผลการ ดำเนินงาน เพื่อเป็นแนวทางใน การพัฒนาและแก้ไขปรับปรุง การปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น</p>

ตาราง 2 (ต่อ)

รูปแบบการจัดการของวัด พระศรีรัตนมหาธาตุวรมหา วิหาร	หลักการจัดการท่องเที่ยว	ข้อเสนอแนะ
<p>6. การส่งเสริมแหล่ง ท่องเที่ยว</p> <p>- วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยว จัดสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชม</p> <p>- วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีกิจกรรมหลักในแหล่งท่องเที่ยวคือ การเปิดพระวิหารให้ประชาชน และนักท่องเที่ยวได้เข้าไปไหว้พระ ทำบุญและงานสมโภชหลวงพ่อบุญรอดประจำปี ซึ่งทั้งนี้กิจกรรมที่นอกเหนือจากนั้นอันเกิดจากการสร้างของคณะกรรมการบริหารวัด เองยังไม่มีกิจกรรมที่โดดเด่น น่าสนใจโดยการนำทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวมาใช้ให้เกิดประโยชน์</p>	<p>1. การตลาดทางการท่องเที่ยวจะเป็นสิ่งส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและความต้องการในการเดินทางโดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ พัฒนาสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวก กำหนดราคาให้เหมาะสมกับคุณค่าของผลิตภัณฑ์ พัฒนาช่องทางจำหน่าย ส่งเสริมตลาดด้วยการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว</p> <p>2. กิจกรรมที่จัดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับทั้งความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความประทับใจ อีกทั้งยังได้ตระหนักถึงคุณค่าและสร้าง ความภาคภูมิใจในแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของตน</p>	<p>1. ควรมีการสร้างกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติม โดยการนำประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่มานำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ใน ความสำคัญของประวัติศาสตร์ ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญ สร้างจิตสำนึกในการร่วมกันอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนของตน</p>

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดการวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญของจังหวัดพิษณุโลกนั้น สิ่งสำคัญที่ควรเริ่มต้นคือ การบริหารจัดการบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากบุคลากรในการปฏิบัติงานเป็นหัวใจหลักที่จะทำให้การบริหารจัดการต่างๆ สามารถดำเนินต่อไปได้ด้วยดี ซึ่งวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมีบุคลากรที่พอเพียงต่อการดำเนินงานในด้านต่างๆ แต่ทั้งนี้ยังขาดความรู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่าคืออะไร และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างถูกวิธีเป็นอย่างไรถึงจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นยังคงคุณค่า คงความสวยงามตามรูปแบบเดิม ดังนั้นการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายๆ ฝ่ายจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้รูปแบบในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพิ่มเติม กล่าวคือ ควรมีการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีกระบวนการในการจัดทำร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสามารถนำไปใช้ได้จริงในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการวางแผนการดำเนินงานในด้านต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน และการตรวจสอบประเมินผลและสามารถนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ
2. ควรมีการศึกษาวิจัยด้านการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อนำมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแหล่งอื่น
3. ควรมีการทำวิจัยเชิงเปรียบเทียบระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ละแห่ง เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอื่นๆ ให้ดียิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). คู่มือท่องเที่ยวพิษณุโลก. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
กรมศิลปากร. (2548). พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ
ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 พร้อมด้วยกฎหมายที่
เกี่ยวข้อง. กรุงเทพฯ: สมพันธ์.
- จิรวัดณ์ พิระสันต์. (2547). ศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดพิษณุโลก. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์. (2546). การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. (พิมพ์ครั้งที่ 4).
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชนกันต์ นีรฎพันธ์. (2544). ศึกษารายละเอียดกิจกรรมของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศรีวง
คำบลำไโลน อำเภอสามโก้ จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัย
ทักษิณ.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). วิถีไทย : การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พริน
ติ้ง แอน พับลิชชิ่ง.
- ชัยวุฒิ ชัยพันธ์. (2542). การจัดการเกษตรวิทยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ด้อย ชุมสาย และณิพนัน พรหมโยธี. (2527). ปฐมบทแห่งวิชาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ไทย
วัฒนาพานิช.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2546). ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: เซทโฟร์
พรินติ้ง.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2543). องค์การและการบริหาร. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นาดพิมพ์ล วาดสันทัต. (2545). ศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดแหล่งท่องเที่ยวเมืองประวัติศาสตร์
เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิเทศ ดินณะกุล. (2544). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นิศา ชูโต. (2545). การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: พี.เอ็น.
- เนตรชนก นันท์. (2544). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษารวมชนวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2541). โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวในที่อนุรักษ์ (เชียงใหม่). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บรรพต วีระสัย. (2536). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- บุญทา ชัยเลิศ. (2544). ศึกษาแผนการตลาดการท่องเที่ยวบ้านควายไทย อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญทัน ดอกโรตง. (2539). การจัดการองค์การ. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเทคโนโลยีชนบท.
- ประกอบศิริ ภักดีทินิจ. (2545). ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนริมกว๊านพะเยา : กรณีศึกษารวมชนบ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ผจญจิตต์ อธิคมนันท์. (2539). การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มนัส สุวรรณ และคณะ. (2543). โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล และสภาตำบล. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ราณี อิลิชัยกุล. (2547). การจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รุ่งรัตน์ นัตถกรรม. (2545). แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฤทัยวัลค์ มโนสา. (2544). แนวความคิดในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรรณรด แสงมณี. (2544). องค์การและการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ระเบียบทอง.
- วรรณภา วงษ์วานิช. (2546). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- วรรณพร วนิชชานุกร และสถาบันราชภัฏสวนดุสิต. (2540). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ECOTOURISM. กรุงเทพฯ: ทรรปณศิลป์.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2545). การบริหารการบริการ : หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษาและบทวิเคราะห์องค์การทางการศึกษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ์.
- ศรัณย์ เลิศรักษ์มงคล. (2540). การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. จุลสารการท่องเที่ยว, 16 (1), 12-14.
- ศิริ ยามสุโพธิ์. (2543). สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- ศรียพร สมบุญธรรม. (2536). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. จุลสารการท่องเที่ยว, 12 (2), 25.
- สนธยา พลศรี. (2545). ทฤษฎีและหลักการพัฒนามุขมขน. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- สังศรี วงษ์เวช. (2545). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำปิง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมคิด บางโม. (2546). องค์การและการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.
- สุจิตราภา พันธวิไล. (2545). รูปแบบการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาหมู่บ้านหล่อชา (อาชา) ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุดาพร วรพล. (2540). การจัดการการท่องเที่ยวและมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ. จุลสารการท่องเที่ยว, 16 (2), 31-33.
- สุพัตรา สุภาพ. (2545). สังคมวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุนทรีย์ รอดดิษฐ์. (2547). บทบาทการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกับงานพัฒนาการท่องเที่ยวในภาคเหนือของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (ไม่ปรากฏวัน เดือน ปีที่เผยแพร่). ไวยาวัจกร. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2549. จาก <http://www.rakdee.net/aticle/waiya01.htm>
- หวน พินธุพันธ์. (2546). เที่ยววัดชมวังเมืองพิษณุโลก. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- อรศิริ ปาณินท์ และคณะ. (ม.ป.ป.) คู่มือพัฒนาทางด้านกายภาพวัดวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรมหาวิหารจังหวัดพิษณุโลก. พิษณุโลก: ม.ป.พ.

อนุกุล ศิริพันธ์. (2542). การจัดการโบราณสถานและสิ่งแวดล้อมโดยรัฐและชุมชน : กรณีศึกษาคูเมืองและกำแพงเมืองในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านปงสนุก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง.

วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อนุชา บัญจพันธ์. (2545). การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบนพื้นที่สูง กรณีศึกษาดำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาคผนวก ก

เครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

ระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

(สำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้องภายในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร)

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ อายุ ปี

ตำแหน่ง

วันที่สัมภาษณ์ เวลา น.

ชื่อผู้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

1. ระบบการจัดการข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้เผยแพร่แก่นักท่องเที่ยว

1.1 ท่านมีข้อมูลอะไรบ้างที่ใช้เผยแพร่ให้นักท่องเที่ยวเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยววัดใหญ่ ?

1.2 มีวิธีการเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยวทราบอย่างไร ?

ข้อมูลที่หน่วยงานใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

1.3 หน่วยงานของท่านมีข้อมูลอะไรบ้างที่ใช้ในการนำมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ?

1.4 ท่านมีการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร ?

1.5 ท่านมีการจัดเก็บสถิตินักท่องเที่ยวอย่างไร ?

2. ระบบการดำเนินงาน

2.1 ท่านมีการจัดโครงสร้างหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร ?

2.2 ท่านมีนโยบายในการดำเนินงานในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร ?

2.3 ท่านมีแผนการดำเนินงานอย่างไรในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ?

2.4 ท่านมีการดำเนินงานตามนโยบายอย่างไร ?

2.5 หน่วยงานของท่านมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกที่ใดบ้าง ? แต่ละหน่วยงานมีหน้าที่อย่างไร ?

3. ระบบการปฏิบัติการ

- 3.1 ท่านมีการใช้พื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบันอย่างไร ?
- 3.2 ท่านมีการจัดการกับแหล่งท่องเที่ยว (ภูมิทัศน์) อย่างไร ?
- 3.3 ท่านมีการจัดการดูแลความสะอาดแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร ?
- 3.4 ท่านมีการกำหนดกฎระเบียบอย่างไรในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ?
- 3.5 วิธีการดำเนินงานตามกฎระเบียบมีอะไรบ้าง ?

4. ระบบการเงิน

- 4.1 ท่านมีการจัดหาแหล่งงบประมาณในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร ?
- 4.2 ท่านมีการวางแผนงบประมาณในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร ?
- 4.3 ท่านมีการใช้จ่ายงบประมาณในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร ? ด้านใดบ้าง ?
- 4.4 ท่านมีการตรวจสอบงบประมาณที่ใช้ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร ?

5. ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์

- 5.1 ท่านมีการคัดสรรบุคคลเพื่อเข้ามาปฏิบัติงานด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร ?
- 5.2 ท่านมีการมอบหมายงานให้บุคคลเพื่อปฏิบัติงานด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร ?
- 5.3 ท่านมีการพัฒนาบุคลากรในการปฏิบัติงานอย่างไร ?
- 5.4 ท่านมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างไร ?

6. ระบบการตลาด

- 6.1 ท่านมีการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างไร ?
- 6.2 มีหน่วยงานใดบ้างที่รับผิดชอบการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ?
- 6.3 หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกมีหน่วยงานใดบ้าง ?
- 6.4 การดำเนินงานในการอำนวยความสะดวกมีวิธีการอย่างไร ?
- 6.5 ท่านมีการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างไร ?
- 6.6 สื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์มีอะไรบ้าง ?
- 6.7 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์มีหน่วยงานใดบ้าง ?
- 6.8 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง เป็นอย่างไร ?

ส่วนที่ 3 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

(สำหรับหน่วยงานที่มีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการแหล่งท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุ
วรมหาวิหาร)

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ อายุ ปี
 หน่วยงาน ตำแหน่ง
 วันที่สัมภาษณ์ เวลา น.
 ชื่อผู้สัมภาษณ์

3.1 หน่วยงานของท่านมีบทบาทอย่างไรในการสนับสนุนการจัดการแหล่งท่องเที่ยววัด
พระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

มหาวิทยาลัยพระนคร

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

คณะกรรมการบริหารวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

พระสงฆ์

1. พระธรรมเสนาบดี (บำรุง สุานตฺตโร มากก้อน) อายุ 69 ปี ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 เวลา 10.15 น. ผู้สัมภาษณ์นางสาวเพ็ญพรรณ โกมลมิศร์

2. พระมหาธนศักดิ์ จินตฺกวี (ธนศักดิ์ แม่นหวา) อายุ 28 ปี ตำแหน่งเลขานุการเจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2548 เวลา 10.23 น. ผู้สัมภาษณ์นางสาวเพ็ญพรรณ โกมลมิศร์

คณะไวยาวัจกร

1. นายวินัย ชาญวิชัย อายุ 60 ปี ตำแหน่งฝ่ายฝ่ายประชาสัมพันธ์ และกิจการร้านค้า สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 เวลา 09.10 น. ผู้สัมภาษณ์นางสาวเพ็ญพรรณ โกมลมิศร์

2. นายชมพู แก้ววงศ์ อายุ 62 ปี ตำแหน่งฝ่ายควบคุมการจำหน่ายวัตถุมงคลทุกชนิด สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 เวลา 09.30 น. ผู้สัมภาษณ์นางสาวเพ็ญพรรณ โกมลมิศร์

3. พันโทต่อม มุขเมือง อายุ 80 ปี ตำแหน่งบริหารงานบุคคล และวัตถุมงคล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 เวลา 10.15 น. ผู้สัมภาษณ์นางสาวเพ็ญพรรณ โกมลมิศร์

4. พันเอกเทพ นันตา อายุ 63 ปี ตำแหน่งฝ่ายวัตถุมงคล และทำความสะอาด สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2548 เวลา 11.12 น. ผู้สัมภาษณ์นางสาวเพ็ญพรรณ โกมลมิศร์

5. พลโทนริศ ศรีเนตร อายุ 61 ปี ตำแหน่งฝ่ายฝ่ายควบคุมวัตถุมงคลและภปร. กิจการของวัด สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 เวลา 10.11 น. ผู้สัมภาษณ์นางสาวเพ็ญพรรณ โกมลมิศร์

6. นายเกษม ณ กรม อายุ 69 ปี ตำแหน่งฝ่ายการเงินและบัญชี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2548 เวลา 12.08 น. ผู้สัมภาษณ์นางสาวเพ็ญพรรณ โกมลมิศร์

7. นางทองใบ พันธุ์พุมฤกษ์ อายุ 60 ปี ตำแหน่งบูรณะ ปฏิสังขรณ์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2548 เวลา 11.00 น. ผู้สัมภาษณ์นางสาวเพ็ญพรรณ โกมลมิศร์

หน่วยงานภายนอกที่ทำหน้าที่สนับสนุน

1. นายประจิม คร้ามสมอ อายุ 48 ปี ตำแหน่งนักวิชาการวัฒนธรรม 7 ว. สถานที่ทำงาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 12.40 น. ผู้สัมภาษณ์นางสาวเพ็ญพรรณ โกมลมิศร์
2. นายรวิพงษ์ ศรีสุชาติ อายุ 50 ปี ตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานศิลปากรที่ 6 (สุโขทัย) สถานที่ทำงาน สำนักงานศิลปากรที่ 6 จังหวัดสุโขทัย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2548 เวลา 17.00 น. ผู้สัมภาษณ์นางสาวเพ็ญพรรณ โกมลมิศร์
3. นายประพันธ์ ภักตร์เขียว อายุ 46 ปี ตำแหน่งเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ 4 สถานที่ทำงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระพุทธชินราช วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2548 เวลา 11.18 น. ผู้สัมภาษณ์นางสาวเพ็ญพรรณ โกมลมิศร์
4. นายณรงค์ ดิษดี อายุ 49 ปี ตำแหน่งนักวิชาการศาสนา 8 ว. สถานที่ทำงาน สำนักพระพุทธศาสนา จังหวัดพิษณุโลก สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 เวลา 10.21 น. ผู้สัมภาษณ์นางสาวเพ็ญพรรณ โกมลมิศร์
5. นายมนู อนันตชัยศิริ อายุ 50 ปี ตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการ สถานที่ทำงาน ศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการ จังหวัดพิษณุโลก สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2549 เวลา 10.35 น. ผู้สัมภาษณ์นางสาวเพ็ญพรรณ โกมลมิศร์
6. นายเกียรติพงษ์ ฅวงษ์ อายุ 42 ปี ตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวภาคเหนือ เขต 3 ฝ่ายแผนงานและนโยบาย สถานที่ทำงาน สำนักงานการท่องเที่ยวภาคเหนือ เขต 3 จังหวัดพิษณุโลก สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2548 เวลา 14.22 น. ผู้สัมภาษณ์นางสาวเพ็ญพรรณ โกมลมิศร์
7. สิบตำรวจโทวิระวัฒน์ สมบาง อายุ 30 ปี ตำแหน่งผู้บังคับหมู่งานป้องกันและปราบปรามสถานีตำรวจภูธร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก สถานที่ทำงาน จุดรักษาการณ์ประจำวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2548 เวลา 09.45 น. ผู้สัมภาษณ์นางสาวเพ็ญพรรณ โกมลมิศร์
8. ดาบตำรวจธงไชย บัวทอง อายุ 45 ปี ตำแหน่งตำรวจรักษาการณ์ท่องเที่ยวประจำวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร สถานที่ทำงานจุดรักษาการณ์ประจำวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2548 เวลา 10.25 น. ผู้สัมภาษณ์นางสาวเพ็ญพรรณ โกมลมิศร์

ภาคผนวก ค

ระเบียบวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

มหาวิทยาลัยนเรศวร

**ระเบียบวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร พิษณุโลก
ว่าด้วยพนักงานของวัด พ.ศ. ๒๕๕๕**

บททั่วไป

โดยที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร มีประชาชนนมาเฝ้าการพระพุทธรูปและมาใช้บริการต่าง ๆ จากวัดเป็นจำนวนมาก จึงต้องจ้างพนักงานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนดังกล่าว

ตามที่ยังอ้างตามความในมาตรา ๓๗ และ ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ว่าด้วยหน้าที่และอำนาจของเจ้าอาวาส จึงวางระเบียบวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร พิษณุโลก ว่าด้วยพนักงานของวัด พ.ศ. ๒๕๕๕ ไว้ดังต่อไปนี้

- ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า ระเบียบวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ว่าด้วยพนักงานของวัด พ.ศ. ๒๕๕๕
- ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๕
- ข้อ ๓ ให้ยกเลิกระเบียบอื่น ๆ ที่ขัดแย้งกับระเบียบนี้
- ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

คำว่า หมายถึง วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

คำว่า หมายถึง เจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

พนักงาน หมายถึง ผู้ที่วัดทำสัญญาจ้างให้เป็นพนักงานของวัดและรับเงินเดือน

การบังคับบัญชา

- ข้อ ๕ เจ้าอาวาสเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของพนักงาน
- ข้อ ๖ รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส เป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงาน ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมาย
- ข้อ ๗ เจ้าอาวาสอาจแต่งตั้งพระภิกษุหรือบุคคลใด ๆ เป็นผู้กำกับดูแล ฝึกอบรม การปฏิบัติงานของพนักงานตามสมควรเหมาะสม

ข้อ ๘ การกำหนดสายงานการบังคับบัญชา การกำหนดตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยความเห็นชอบของเจ้าอาวาส

ข้อ ๙ หัวหน้างานแต่ละแผนกเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของแผนกนั้น

ข้อ ๑๐ วิทยากรที่ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมดูแลงานในด้านใด ถือว่าเป็นผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานนั้น

การจ้างและการเลิกจ้าง

ข้อ ๑๑ เจ้าอาวาสแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกบุคคลเข้าเป็นพนักงาน ตามคุณสมบัติและระเบียบของวัด แล้วเสนอเจ้าอาวาสพิจารณาอนุมัติ

ข้อ ๑๒ คุณสมบัติพนักงานของวัด มีดังนี้

- (๑) ไม่เป็นโรคที่สังคมรังเกียจ และไม่เป็นผู้สมัครต่อการปฏิบัติหน้าที่
- (๒) เป็นผู้มีความประพฤติดี วาจา สุภาพเรียบร้อย
- (๓) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต
- (๔) เป็นผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและมีความเคารพในพระภิกษุสามเณร
- (๕) มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงานนั้น

ข้อ ๑๓ พนักงานที่รับเข้ามาใหม่ต้องผ่านการทดลองปฏิบัติงานเป็นเวลา ๓ เดือน

ข้อ ๑๔ การสิ้นสุดการจ้างด้วยเหตุ ดังนี้

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) อายุครบ ๙๐ ปี บริบูรณ์
- (๔) กุพทลภภาพไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้
- (๕) ไม่ผ่านการทดลองปฏิบัติงาน
- (๖) เจ้าอาวาสให้ออกตามข้อ ๑๖ (๔) (๕)

ข้อ ๑๕ เจ้าอาวาสหรือคณะกรรมการวัด อาจเลิกจ้างพนักงานของวัดด้วยเหตุ ดังนี้

- (๑) ทุจริตต่อหน้าที่
- (๒) ปฏิบัติหน้าที่บกพร่องย่อหย่อน
- (๓) มีความประพฤติไม่เหมาะสม เช่น ดื่มสุราและเสพสิ่งเสพติดให้โทษ เป็นต้น ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่

การลงโทษ

ข้อ ๑๖ หากพนักงานของวัดไม่ปฏิบัติตามระเบียบ คำสั่ง ที่วัดกำหนด หรือมีความประพฤติไม่เหมาะสม ให้หัวหน้าพนักงานพิจารณาโทษ แล้วเสนอเจ้าอาวาสอนุมัติ ดังนี้

- (๑) ตักเตือนในกรณีความผิดเล็กน้อย
- (๒) ภาคทัณฑ์ ในกรณีความผิดเล็กน้อยแต่บ่อยครั้ง

- (๓) ตัดเงินเดือน ในกรณีความผิดก่อให้เกิดความเสียหายหรือถูกภาคทัณฑ์มาแล้ว
- (๔) ให้ออก ในกรณีที่ประพฤติผิดลงโทษด้วยวิธีอื่น ๆ แล้วไม่ทลาบจำ ให้ปฏิบัติงานต่อไปอาจก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงได้
- (๕) ไล่ออก ในกรณีที่ประพฤติผิดอย่างร้ายแรง ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลและหรือวัด และหรือพระศาสนา และหรือประเทศชาติ และไม่จ่ายเงินชดเชยในข้อ ๑๔ (๒) และข้อ ๑๕
- ข้อ ๑๗ การลงโทษ ตามข้อ ๑๖ (๑) เป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชาตามระดับชั้น (๒) (๓) (๔) (๕) ให้คณะกรรมการพิจารณาดำเนินการแล้วเสนอเจ้าอาวาสเพื่อพิจารณาอนุมัติ

การให้สวัสดิการ

- ข้อ ๑๘ วัดจัดให้มีกองทุนสวัสดิการให้พนักงาน ดังนี้
- (๑) พนักงานออกเงินสมทบกองทุน ร้อยละ ๕ ของเงินเดือน
 - (๒) วัดออกเงินสมทบกองทุนให้พนักงาน ร้อยละ ๕ ของเงินเดือน
 - (๓) เงินสวัสดิการพนักงานจัดจำหน่ายรูปเทียนทองนอกเวลา
- ข้อ ๑๙ หากออกจากการเป็นพนักงานของวัด วัดจ่ายเงินชดเชยให้ตามที่คณะกรรมการวัดมีมติให้ความเห็นชอบ

การกำหนดอัตราเงินเดือน

- ข้อ ๒๐ บัญชีอัตราเงินเดือนให้เป็นไปตามประกาศของวัด
- ข้อ ๒๑ เจ้าอาวาสแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนพนักงานประจำปี แลเสนอเจ้าอาวาสอนุมัติ
- ข้อ ๒๒ ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๕

(ลงชื่อ)

(พระเทพรัตนกวี)

เจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ
 เลขที่.....
 วันที่ ๒๑ ก.ค. ๕๙
 เวลา.....

บันทึกข้อความ

สำนักงานไวยาวัจกรวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

วันที่ ๒๑ ก.ค. ๕๙

เรื่อง กำหนดวันลาพัก และลาป่วย ของพนักงาน
 นมัสการ เจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

1. ปัญหา การลาพักและลาป่วยของพนักงานวัด
2. ข้อเท็จจริง ปรากฏว่า มีพนักงานวัดที่ลาพักและลาป่วยกันอยู่เป็นประจำ แต่ในทางปฏิบัตินั้น ทางวัดมิได้มีระเบียบปฏิบัติที่แน่นอนว่า จะลาพักและลาป่วยได้กี่วัน
3. ข้อพิจารณา ได้พิจารณาตามเกณฑ์ทั่ว ๆ ไปแล้ว เห็นควรกำหนดวันลาพักและลาป่วยตามเกณฑ์ ดังนี้

- 3.1 ลาพักให้ลาได้คราวละไม่เกิน 7 วัน และรวมกันแล้วไม่เกินปีละ 60 วัน
- 3.2 การลาพักให้ยื่นใบลาด้วยตนเองและได้รับอนุญาตก่อนจึงหยักได้
- 3.3 การลาป่วย ให้ถือเกณฑ์ดังนี้
 - 3.3.1 ลาออกตลอดให้ลาได้ไม่เกิน 30 วัน
 - 3.3.2 ลาป่วยในลาพักตลอดกันได้ไม่เกินครั้งละ 15 วัน และเมื่อรวมกันแล้วต้องไม่เกินปีละ 90 วัน
 - 3.3.3 หากการเจ็บป่วยนั้น เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ให้ลาป่วยตลอดกันได้ไม่เกิน 90 วัน และรวมกันแล้วต้องไม่เกินปีละ 220 วัน.
 - 3.3.4 การลาป่วยเกิน 3 วัน ต้องมีใบรับรองแพทย์แสดงด้วย กับให้บุคคลอื่นขึ้นใบลาแทนได้

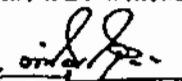
หากดำเนินการกำหนดขึ้นไม่ว่าจะลาโดยวิธีมีคณะกรรมการปฏิบัติหน้าที่แทนหรือไม่ก็ตาม ถือว่าอาเกินกำหนดจะต้องให้ออกจากพนักงานวัด

4. ขอเสนอ

- 4.1 เห็นควรปฏิบัติ วันลาของพนักงานวัดตามนี้ เสนอมาขึ้น
- 4.2 กำหนดวันลาให้ไว้บังคับทั้งแก่ที่ที่เป็นคนไป
- 4.3 การลาให้ต้องสมุคลาที่สำนักงานไวยาวัจกรวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ไว้เป็นหลักฐาน

ฉะนั้น จึงนมีสการมาเพื่อกราบทูลพิจารณา หากเห็นสมควรกรุณาอนุมัติ.

ก.ท.
 (ทอม มูอเมือง)

ไวยาวัจกร วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

กรมพระศรีอริยวงศาคตญาณ
 สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

อนึ่ง
 พระสังฆราช เสด็จนิวัติพระนคร
 วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ภาคผนวก ง

บัญชีอัตราเงินเดือนเจ้าพนักงาน

มหาวิทยาลัยพระนคร

**บัญชีอัตราเงินเดือนเจ้าพนักงาน
วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อ.เมือง จ.พิษณุโลก
ปรับปรุงใหม่ เดือนมกราคม 2549**

ชั้น	จำนวนเงิน	จำนวนเงิน	จำนวนเงิน	จำนวนเงิน
15	7,550	8,750	10,000	11,250
14	7,300	8,500	9,750	11,000
13	7,050	8,250	9,500	10,750
12	6,800	8,000	9,250	10,500
11	6,550	7,750	9,000	10,250
10	6,300	7,500	8,750	10,000
9	6,050	7,250	8,500	9,750
8	5,800	7,000	8,250	9,500
7	5,550	6,750	8,000	9,250
6	5,300	6,500	7,750	9,000
5	5,050	6,250	7,500	8,750
4	4,800	6,000	7,250	8,500
3	4,300	5,500	6,750	8,000
2	4,550	5,750	7,000	8,500
1	4,000	5,250	6,500	7,750
ระดับ	1	2	3	4

ภาคผนวก จ

บัญชีรายชื่อพนักงานวัดที่รับเงินเดือน
ปัจจุบัน ๒๕๔๘

มหาวิทยาลัยพระนคร

**บัญชีรายชื่อพนักงานวัดที่รับเงินเดือน
ปัจจุบัน ๒๕๔๘**

1. **รับค่าตอบแทนเดือนละ 7,550 บาท**
 1. นางสาวธัชชภา มีสุทร พนักงานบัญชี
2. **รับค่าตอบแทนเดือนละ 7,050 บาท**
 1. นายสมพร เรือนก้อน พนักงานรักษาความสะอาดในพระวิหาร
 2. นางจำเริญ แสงนาค พนักงานแผนกครัว
3. **รับค่าตอบแทนเดือนละ 6,550 บาท**
 1. นางภิรมย์ ใจสะอาด พนักงานแผนกดอกไม้ รูป เทียน ทอง
 2. นางจรรยา อ่ำรำ พนักงานรักษาความสะอาดหน้าพระวิหาร
 3. นายวิศิษฐ์ สุพร พนักงานแผนกวัดมุงคล
 4. นางสาวหยุด ถาวร พนักงานแผนกวัดมุงคล
 5. นางสาวพรพรรณ สิงห์เดช พนักงานบัญชี
4. **รับค่าตอบแทนเดือนละ 6,300 บาท**
 1. นายสุรชาติ พิณีจ พนักงานแผนกไฟฟ้า
 2. นางพนผล รอดยอมน พนักงานแผนกวัดมุงคล
 3. นายประมวณ นราศรี พนักงานขับรถ
 4. นางภิรมย์ บัวบานแย้ม พนักงานแผนกดอกไม้ รูป เทียน ทอง
 5. นางสาวเรืองดาว กะลำพา พนักงานแผนกวัดมุงคล
 6. นางสาวประกอบ ศรีทอง พนักงานแผนกวัดมุงคล
 7. นายวุฒ สุตนนท์ พนักงานแผนกวัดมุงคล
 8. นางกาญจนา จันทร์เกษม พนักงานแผนกวัดมุงคล
 9. นางนุชนาด มนศักดิ์ พนักงานแผนกวัดมุงคล
5. **รับค่าตอบแทนเดือนละ 6,050 บาท**
 1. นายวีระชัย ลอยเวหา พนักงานแผนกประปา
 2. นางประภี รุขำ พนักงานแผนกรักษาความสะอาด
 3. นางสาวชลอง สิงโต พนักงานแผนกวัดมุงคล
 4. นางสาววิจิตร หมอนทอง พนักงานแผนกวัดมุงคล

6. รับค่าตอบแทนเดือนละ 5,800 บาท
 1. นายเบิ้ม เลี่ยมขาว พนักงานขับรถ
 2. ร้อยตรีปลาย บุญเลิศล้ำ พนักงานแผนกวิศวกรรม
 3. นายบุญเรือน แสงนาค พนักงานขับรถ
7. รับค่าตอบแทนเดือนละ 5,550 บาท
 1. นางทัศนีย์ ทศยอม พนักงานแผนกวิศวกรรม
 2. นายไทย์ เขี่ยมสนิท พนักงานแผนกรักษาความสะอาด
8. รับค่าตอบแทนเดือนละ 5,050 บาท
 1. นางเรณู กฤษณปัทมา พนักงานแผนกดอกไม้ ฐาน เทียน ทอง
9. รับค่าตอบแทนเดือนละ 4,800 บาท
 1. นางสาวหยุด พูลชู พนักงานแผนกรักษาความสะอาด
10. รับค่าตอบแทนเดือนละ 4,550 บาท
 1. นางเครือศรี คำสอน พนักงานแผนกดอกไม้ ฐาน เทียน ทอง
 2. นางแบ่งรำ เลิศเต็ม พนักงานแผนกรักษาความสะอาด
 3. นางกิมหลิน เกตนิล พนักงานแผนกครัว
 4. นางมบุญ กลิ่นหอม พนักงานแผนกครัว
11. รับค่าตอบแทนเดือนละ 4,300 บาท
 1. นายจำเนียร คำปาน พนักงานแผนกคลังวัตถุดิบ
 2. นายสมจาก บางสาดี พนักงานรักษาความสะอาดในพระวิหาร
 3. นางสมควร จูร่า พนักงานแผนกคลังพัสดุ
 4. นายสมชาย สุกทิวา พนักงานแผนกคลังพัสดุ
 5. นางมาลี แสงนาค พนักงานแผนกวิศวกรรม
 6. นางทิม เรือนก้อน พนักงานรักษาความเรียบร้อยหน้าพระวิหาร
 7. นายยุทธพงษ์ ศรีสว่าง พนักงานแผนกวิศวกรรม
12. รับค่าตอบแทนเดือนละ 4,050 บาท
 1. นายสิทธิเดช รักไทย พนักงานแผนกรักษาความสะอาด
 2. นางสาวบังอร คำลำพา พนักงานแผนกเชื่อมซี
 3. นายกฤษณพงษ์ ชำมแปด พนักงานเก็บเงินร้านค้าแม่ลอย

4. นางลำยอง สุพร พนักงานแผนกวัดดุมงคล
 5. นางกำไร ไสเย็น พนักงานแผนกครัว
 6. นางอภิญา ศิริวัฒน์ พนักงานแผนกกระเบื้อง
 7. นายพยุห คงสิน พนักงานแผนกรักษาความสะอาด
 8. นางบัวลอย ทองเฒ่า พนักงานแผนกรักษาความสะอาด
 9. นางพิมพ์ใจ บางโม พนักงานแผนกวัดดุมงคล
 10. นางสาวโสพิศ ทองเฒ่า พนักงานแผนกรักษาความสะอาด
 11. นายสุรินทร์ สุดทิวา พนักงานแผนกครัว
 12. นางเบญจมาพร แร่ตั้ง พนักงานแผนกวัดดุมงคล
 13. นางเพ็ญศรี เวศอุไร พนักงานแผนกวัดดุมงคล
 14. นางสุธีรัตน์ เหนียมพ่วง พนักงานแผนกวัดดุมงคล
 15. นายธนุธร สิงหนเดช พนักงานแผนกดอกไม้ รูป เทียน ทอง
 16. นางสนองนาศย์ สุดทิวา พนักงานแผนกวัดดุมงคล
13. รับค่าตอบแทนเดือนละ 4,000 บาท
1. นายสายบัว แก้วแพง พนักงานแผนกรักษาความสะอาด
 2. นายสะอาด จงแพทย์ พนักงานแผนกรักษาความสะอาด
 3. นายณรงค์ สิงห์กว้าง พนักงานแผนกรักษาความสะอาด
 4. นางดวงพรรณ พรหมวงศ์ พนักงานแผนกวัดดุมงคล

ภาคผนวก จ

ประกาศกรมศิลปากร

เรื่อง กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๖ ตอน ๒๖

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชบัณฑิตยสถาน

ประกาศกรมศิลปากร
เรื่อง กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๖ ตอน ๒๖
วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ หน้า ๑๑๗๔

ตามที่กรมศิลปากรได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วย
โบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และการพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๔๗๗ ประกาศ
กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ อำเภอเมือง ตำบลในเมือง จังหวัด
พิษณุโลก โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๓ ตอนที่ ๓๔ วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๔๗๗ แต่
ยังมิได้กำหนดเขตที่ดินโบราณสถานนั้น

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน
โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ กรมศิลปากรจึงกำหนดเขตที่ดิน
โบราณสถานวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารดังกล่าว พื้นที่โบราณสถานประมาณ ๑๕ ไร่ ๓
งาน ๘๓ ตารางวา ตามแผนผังบริเวณโบราณสถานฯ แนบท้ายประกาศนี้

จึงขอประกาศเพื่อทราบทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๓๑

ทวีศักดิ์ เสนาณรงค์

อธิบดีกรมศิลปากร

ภาคผนวก ช

ประกาศศิลปากร เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข
ในการจัดให้ชมโบราณสถานที่มีเจ้าของ
หรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายโดย
เรียกเก็บค่าเข้าชมหรือค่าบริการอื่น

มหาวิทยาลัยพระนคร

ประกาศกรมศิลปากร

**เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดให้เข้าชม
โบราณสถานที่มีเจ้าของ หรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย
โดยเรียกเก็บค่าเข้าชมหรือค่าบริการอื่น**

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๓ วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ อธิบดีกรมศิลปากรจึงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายที่เรียกเก็บค่าเข้าชมโบราณสถานหรือค่าบริการอื่น ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ เจ้าของหรือผู้ครอบครองโบราณสถานโดยชอบด้วยกฎหมาย ที่จะจัดให้มีการเข้าชมโบราณสถานโดยเรียกเก็บค่าเข้าชม หรือค่าบริการอื่น ต้องแจ้งเป็นหนังสือตามแบบทำประกาศนี้ ให้อธิบดี กรมศิลปากรทราบก่อนวันเปิดให้เข้าชม พร้อมเอกสารหลักฐาน ดังนี้

- (๑) ภาพถ่ายแสดงให้เห็นชัดเจนถึงสภาพของโบราณสถานที่จะจัดให้มีการเข้าชม พร้อมแผนผังแสดงที่ตั้งโบราณสถานนั้น
- (๒) หลักฐานแสดงความเป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย เช่น โฉนดที่ดิน น.ศ.3 หรือสัญญาเช่า
- (๓) คำอธิบายข้อมูล หรือหลักฐาน หรือประวัติ เกี่ยวกับโบราณสถาน
- (๔) ชั้ตราค่าเข้าชม หรือค่าบริการอื่น

ข้อ ๒ ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโบราณสถานโดยชอบด้วยกฎหมายจัดให้มีป้ายอธิบายประวัติของโบราณสถาน และให้รายงานสถิติผู้เข้าชมให้อธิบดีกรมศิลปากรทราบปีละครั้ง

ข้อ ๓ การแจ้ง ตามข้อ ๑ และข้อ ๒

- (๑) ในกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นที่กองโบราณคดี กรมศิลปากร
- (๒) ในจังหวัดอื่น ให้ยื่นที่หน่วยศิลปากร หรืออุทยานประวัติศาสตร์ที่ตั้งอยู่ในจังหวัด

นั้น

ในกรณีจังหวัดใดไม่มีหน่วยศิลปากรหรืออุทยานประวัติศาสตร์ ให้ยื่นที่สำนักงานศึกษาธิการ
จังหวัดแห่งท้องถิ่น

ข้อ ๔ ต้องจัดให้มีชื่อกำหนดเกี่ยวกับการยกเว้นให้ผู้เข้าชมบางประเภทไม่ต้องเสียค่าเข้าชม
หรือลดค่าเข้าชม เช่น นักเรียน นิสิต นักศึกษา โฉมเครื่องแบบ ทหารวิภท ข้าราชการ

ข้อ ๕ เจ้าของหรือผู้ครอบครองโบราณสถานโดยชอบด้วยกฎหมายต้องแจ้งให้ผู้เข้าชมปฏิบัติ
ตามกฎกระทรวงที่กำหนด ให้ผู้เข้าชมปฏิบัติในระหว่างเข้าชมโบราณสถานโดยอนุโลม
ประกาศฉบับนี้ให้ไว้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

(ลงชื่อ) สุวิญญ์ รัศมิภูติ
(นายสุวิญญ์ รัศมิภูติ)
อธิบดีกรมศิลปากร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล : นางสาวเพ็ญพรรณ โกมลมิตร
เกิดเมื่อ : 12 มีนาคม 2523
สถานที่เกิด : อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
สถานที่อยู่ปัจจุบัน : 45/7 หมู่ 3 ตำบลตันเป่า อำเภอสันกำแพง
จังหวัดเชียงใหม่ 50130 โทร. 0-5338-7117

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2541 : ม.6 จากโรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. 2544 : ศศ.บ. (การพัฒนาชุมชน) จากสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัด
เชียงใหม่
พ.ศ. 2549 : ศศ.ม. (สังคมศึกษา) จากมหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

